

GABRIELA CHIRAN

TEXTE ȘI TESTE

**LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
APLICAȚII**

Universitas
XXI

De același autor:

- ☞ **„Arta poetică” între intenție și împlinire, ed. Timpul, 2003**
- ☞ **Soluții la... prima vedere, ed. Cronica, 2004**
- ☞ **Teste și soluții, ed. Timpul, 2005**
- ☞ **Pre-lecturi (miniantologie de poezie românească) – cu CD audio, ed. Timpul, 2006**

GABRIELA CHIRAN

TEXTE ȘI TESTE

**LIMBA ȘI LITERATURA
ROMÂNĂ – APLICAȚII**

EDITURA UNIVERSITAS XXI

Aleea Tudor Neculai, Nr. 17, IAȘI
universitasxxi@gmail.com

Editor: Constantin Dram

Tehnoredactare: Gabriela Chiran

Copertă: Ozana Staicu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CHIRAN, GABRIELA

Texte și teste : limba și literatura română : aplicații /
Gabriela Chiran. - Iași : Universitas XXI, 2009

ISBN 978-606-538-000-4

811.135.1

821.135.1.09

GABRIELA CHIRAN

TEXTE ȘI TESTE

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ – APLICAȚII

- ✓ *pentru lecțiile curente*
- ✓ *teze cu subiect unic*
- ✓ *bacalaureat*
- ✓ *olimpiade*
- ✓ *concursuri*

UniversitasXXI
IAȘI, 2009

Prefață

Texte: preponderent literare, prezente integral sau secvențial, selectate pe principiul estetic și al recuperării unor valori vizând sensibilitatea, descoperirea eului interior. O posibilă carte de lectură, deci...

Teste: de fapt, o mare diversitate de cerințe / itemi pentru evaluări de tipul: teze cu subiect unic, bacalaureat, olimpiade, ca și pentru pregătirea lecțiilor curente.

O provocare pentru elevi, solicitați să descopere, să imagineze, să iasă din tipar, să accepte nume mai puțin cunoscute. Elaborată în dialog cu ei, impusă de necesități de curriculum școlar, această carte a fost gândită totodată ca un auxiliar didactic pentru profesori.

Gabriela Chiran

TEXTE ȘI TESTE

Model de rezolvare:

„Școlarul Durerii
ce rău a albit...
Anii, la urma urmelor, anii.
Dar plânsul în hohote,
plânsul, de ce?
Vai, revizorul nostru,
revizorul școlar
domnul Eminescu,
a fost tras pe roată.
Când vei auzi creanga trosnind,
la seama, spun: e osul lui,
Al revizorului nostru școlar...
Minți, școlare, minți,
am răcnit,
Eminescu a fost răstignit.”

(Emil Botta, *Revizorul nostru*)

Prefață

Texte: preponderent literare, prezente integral sau secvențial, selectate pe principiul estetic și al recuperării unor valori vizând sensibilitatea, descoperirea eului interior. O posibilă carte de lectură, deci...

Teste: de fapt, o mare diversitate de cerințe / itemi pentru evaluări de tipul: teze cu subiect unic, bacalaureat, olimpiade, ca și pentru pregătirea lecțiilor curente.

O provocare pentru elevi, solicitați să descopere, să imagineze, să iasă din tipar, să accepte nume mai puțin cunoscute. Elaborată în dialog cu ei, impusă de necesități de curriculum școlar, această carte a fost gândită totodată ca un auxiliar didactic pentru profesori.

Gabriela Chiran

TEXTE ȘI TESTE

Model de rezolvare:

„Școlarul Durerii

ce rău a albit...

Anii, la urma urmelor, anii.

Dar plânsul în hohote,

plânsul, de ce?

Vai, revizorul nostru,

revizorul școlar

domnul Eminescu,

a fost tras pe roată.

Când vei auzi creanga trosnind,

Ia seama, spun: e osul lui,

Al revizorului nostru școlar...

Minți, școlare, minți,

am răcnit,

Eminescu a fost răstignit.”

(Emil Botta, *Revizorul nostru*)

I. Literatură

1. Explică valoarea expresivă a metaforei care are rol de incipit în poezia citată.

*incipit – formula de început, relevantă în ceea ce privește semnificația textului

2. Prezintă rolul intonației în relevarea stărilor sufletești exprimate de poet în primele șase versuri.

3. Explică titlul poeziei.

4. Comentează succint modul cum se reflectă în text raportul dintre realitate și ficțiune.

II. Limbă

1. Marchează accentul pe cuvintele: *hohote, a hohoti, revizor, a revizui*

2. Indică modul de îmbogățire a lexicului, ilustrat de cuvintele: *Școlarul Durerii, plânsul, revizorul, școlare.*

3. Notează expresii care includ forma de plural *roate*; scrie forma literară de plural a cuvântului *roată*.

4. În enunțurile următoare, înlocuiește punctele de suspensie cu articolul posesiv (genitival) potrivit, subliniind cuvintele între care se face acordul:

Ideile acestea sunt ... revizorului nostru școlar.

Curajoasa observație ... revizorului nostru școlar nu miră astăzi pe nimeni.

Un gând generos ... revizorului nostru școlar ne urmărește încă.

Există oare urmași în spirit ... revizorului nostru școlar?

5. Notează o propoziție eliptică de predicat prezentă în text.

6. Recunoaște un superlativ absolut în text; găsește

alte două forme expresive pentru superlativul absolut.

7. Identifică în text două verbe la diateza activă și două la diateza pasivă, indicând modul și timpul fiecăruia.

8. Construiește enunțuri în care verbele la diateza pasivă din text să fie urmate de complemente de agent exprimate fie prin pronume nehotărât, fie prin substantiv comun, optând pentru unul din termenii următori: oarecine, unii, toți / impostori, indiferență, minciună.

9. Scrie enunțuri în care o locuțiune verbală din text să fie la indicativ (perfect simplu), conjunctiv (prezent), condițional-optativ (perfect), gerunziu.

10. Identifică locuțiunile și expresiile din text.

11. Notează acele cuvinte din text care nu au funcție sintactică.

12. Identifică attribute diferite din text, menționând elementele lor regente.

13. Precizează valorile verbului *a fi* în text.

14. Construiește enunțuri în care interjecția *vai* și adverbul *rău* să fie elemente regente ale unor complementive indirecte.

15. Transcrie din text două propoziții simple.

I. Literatură

1. metafora care se constituie în incipit:

Incipitul poeziei – formula de început, relevantă în ceea ce privește semnificația textului, – este *Școlarul Durerii*, o metaforă (sintagmă / expresie metaforică) sugerând destinul tragic al poetului; Eminescu a fost un perpetuu școlar în suferință, învățând prețul cunoașterii din dureri mereu noi, mereu altele, generate de mediocritatea lumii în care a trăit, de minciună, lașitate, preț întors prin poezie semenilor săi.

2. rolul intonației în relevarea stărilor sufletești exprimate de poet în primele șase versuri:

Topica din primul enunț, *Școlarul Durerii / ce rău a albit*, impune un ton de regret și compasiune amplificat de punctele de suspensie; repetarea cuvântului *anii* în structura *Anii, la urma urmelor, / anii* induce o tonalitate de resemnare mascată de ironie și exprimă nostalgia în fața timpului care trece acoperind de uitare memoria poetului, dar mai ales revolta, nuanțată prin enunțul interogativ eliptic de predicat, în care locuțiunea *de ce* se află în poziție finală: *Dar plânsul în hohote, / plânsul, de ce?*

3. Titlul poeziei e cu atât mai sugestiv, cu cât se află în opoziție cu metafora din incipit (*școlarul*). Termenul *revizor* dobândește în context o dublă conotație, sugerând, pe de o parte, faptul că Eminescu ne-a obligat să ne „revizuim”, să regândim destinul nostru ca oameni, ca neam, impunând, pe de altă parte, imaginea Apostolului (a Învățătorului). Adjectivul posesiv *nostru* are încărcătură afectivă, dar trimite și la ideea că Eminescu e poetul *nostru*, poet național.

4. modul cum se reflectă în text raportul realitate / ficțiune:

Punctul de plecare în crearea acestei poezii este calitatea de revizor școlar (inspector) pe care Mihai Eminescu a avut-o în anul 1875. Realitatea aceasta e doar un pretext; ea se dizolvă în hățișul de metafore ce ambiguizează textul, metafore conducând la ideea poetică, aceea a poetului-apostol martir. Esențială este deci, în crearea operei, *ficțiunea*, invenția. Modul cum e construit textul - versul liber, schimbul de replici imaginare între *eul liric* și un școlar anonim, altul decât *Școlarul Durerii* din incipit, tonul reflexiv („Anii, la urma urmelor, anii”), interogațiile, elipsa predicatului, repetițiile, gradația („Vai, revizorul nostru, / revizorul școlar / domnul Eminescu”), metafora din final, cu tonalitate de avertisment,

toate acestea dau textului *expresivitate*, construind *mesajul artistic*: prețuirea valorilor autentice, cunoașterea lui Eminescu din perspectiva adevărului. Elementele de expresivitate sunt rodul invenției, al *ficțiunii*, constituind universul operei artistice, *univers imaginar* rezultat prin prelucrarea datelor realității. Dacă realitatea care l-a inspirat pe Emil Botta este o *realitate obiectivă*, realitatea operei artistice are *caracter subiectiv*, poartă pecetea personalității sale, a modului cum reflectă el lumea, a propriei sale *viziuni*.

II. Limbă

1. accentuarea cuvintelor: *hohote*, *a hohoti*, *revizor* (și *revizor*, după noul DOOM), *a revizui*
2. modul de îmbogățire a lexicului: Școlarul Durerii – compunere (prin alăturare)
 - plânsul – conversiune (din verb la supin)
 - revizorul – împrumut (neologism)
 - școlare – derivare cu sufixul -ar
3. expresii care includ forma de plural *roate*:
 - a da roate, a merge ca pe roate, a face roate-roate, a pune bețe-n roate
 - forma literară de plural: *roți*
4. acordul articolului posesiv (genitival)

Ideile acestea sunt *ale* revizorului nostru școlar.

Curajoasa *observație* a revizorului nostru școlar nu miră astăzi pe nimeni.

Un *gând* generos *al* revizorului nostru școlar ne urmărește încă.

Există oare *urmași* în spirit *ai* revizorului nostru școlar?
5. propoziții eliptice de predicat: *Anii*, *la urma urmelor*, *anii*.

*Dar plânsul în hohote,
plânsul, de ce?*

6. superlativ absolut în text

ce rău a albit...

alte forme expresive de superlativ absolut: tare rău, nespus de rău, rău-rău

7. diatezele verbelor:

a albit – activă, indicativ perfect compus

minți – activă, indicativ prezent

a fost tras pe roată, a fost răstignit – pasivă, indicativ, perfect compus

8. complement de agent exprimat prin: pronume nehotărât: Eminescu a fost tras pe roată *de oarecine*.

substantiv comun: Eminescu a fost răstignit *de impostori*.

9. locuțiune verbală:

indicativ (perfect simplu) – Surprinzător, de data asta *luă seama* la timpul scurs.

conjunctiv (prezent) – Spune-i *să ia seama* la vreme !

condițional-optativ (perfect) – *De-ar fi luat seama* la sfaturi, n-ar fi cunoscut splendoarea curajului.

gerunziu – *Neluând seama* la vorbe, a trecut biruitoare.

10. locuțiunile și expresiile din text

la urma urmelor, de ce – adverbiale; a fost tras pe roată, ia seama – verbale

11. cuvinte din text care nu au funcție sintactică:

ce (valoare adverbială), la urma urmelor (locuțiune adverbială; construcție incidentă), dar (conjuncție simplă, coordonatoare adversativă), în (prepoziție simplă), vai (interjecție), școlare (substantiv în vocativ)

12. atribute și elementele lor regente:

(plânsul) *în hohote* – atribut substantival prepozițional

(revizorul) *nostru* – atribut adjectival, adjectiv pronominal posesiv

(revizorul) *școlar* – atribut adjectival, adjectiv propriu-zis

(lui) *al revizorului* – atribut apozitional (acordat), substantiv comun

(domnul) *Eminescu* – atribut apozitional, substantiv propriu

(creanga) *trosnind* – atribut verbal, verb la gerunziu

(osul) *lui* – atribut pronominal, pronume personal, genitiv

(elementele regente ale atributului au fost menționate în paranteză)

13. valorile verbului *a fi* în text:

a fost tras pe roată, a fost răstignit – aici, *a fi* are valoare auxiliară

e osul – aici, *a fi* are valoare copulativă

14. enunțuri în care interjecția *vai* și adverbul *rău* sunt elemente regente ale unor completeive indirecte:

completivă indirectă

Vai / de cine uită /că e muritor! /

completivă indirectă

Rău / de cine-și uită martirii! /

15. propoziții simple: *minți, am răcnit, Eminescu a fost răstignit*

*impostor – cel care caută să treacă drept altcineva prin înșelătorie; șarlatan, escroc

1.

„Multe soiuri de peisaje am văzut prin deosebite țări, dar rareori am întâlnit acea frumusețe măreață și sălbatică, prin care se deosebesc munții Moldovei. Acole pământul, codrii, stâncile, pâraiele sunt încă în starea primitivă a naturii și nicăieri nu se vedește mâna omului cu prefacerile ei urâcioase și prozaice. La munte omul este mai simplu, viața lui este mai în liniște, năravurile sunt mai nevinovate. Munteanu-i curat la suflet, liber la gând și la vorbă și verde de trup ca brazii sub care trăiește. Munteanca-i naltă de boi, albă, veselă, sprintenă, isteată și frumoasă. Cum să nu-ți bată inima de bucurie și de mulțumire în sânul unor locuri atât de mărețe și de poetice, locuite de un neam de oameni a căror înfățișare îți umple ochii și sufletul! Locuri pline de aducere-aminte a strămoșilor noștri, de povești fantastice și mai ales de doine armonioase!”

(Vasile Alecsandri, *O primblare la munți*)

*boi – popular: statură, înfățișare, trup

*năravuri – deprindere rea, viciu; învechit: fel de a fi, comportare, temperament

I. Literatură

1. Precizează obiectul descrierii lui Vasile Alecsandri.
2. Transcrie structurile din text care indică trăsături fizice și morale ale locuitorilor din munții Moldovei.
3. Comentează semnificația unei imagini auditive din text.
5. Explică valoarea expresivă a epitetelor antitetice (*prefaceri*) *prozaice* / (*locuri*) *poetice*, din text.
6. Menționează cel puțin două aspecte prin care să argumentezi că textul citat este o descriere artistică.

II. Limbă

1. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele: *acea, ei, poetice, urâcioase, neam, ochii, noștri*.
2. Rescrie enunțurile, optând pentru termenul potrivit:
 Printre *atributele / atribuțiile* acestui neam, amintim ospitalitatea.
 Un aspect *învederat / inveterat* este chiar firea deschisă a acestor oameni.
 *învederat – vizibil, evident
 *inveterat – despre oameni: învechit în rele, în vicii; despre obiceiuri: învechit, înrădăcinat
 Imaginea munților Moldovei dintr-un *atlas / atlas geografic* nu poate rivaliza cu cea din realitate.
3. Identifică acele grupuri vocalice (diftongi – urcători, neurcători, triftongi, hiat) care se află în cuvintele: *soiuri, peisaje, deosebite, rareori, pâraiele, armonioase, starea, naturii, nicăieri, omului*.
4. Scrie sinonimele contextuale ale cuvintelor: *soiuri, măreață, sălbatică, se deosebesc, trăiește, sprintenă, povești*.
5. Notează termenii din text ale căror antonime sunt cuvintele: *dezagreabile, pervertite, rigid, imbecilitate, insatisfacție*; stabilește din ce categorie a lexicului fac parte acestea din urmă.
6. Include în enunțuri sinonimele următoarelor neologisme din text: *primitivă, prozaice, armonioase, fantastice*.
7. Indică sensul pe care-l are în text cuvântul *verde*; include în enunțuri și alte sensuri ale acestuia.
8. Găsește în text un substantiv colectiv; notează alte două substantive colective având ca termeni de bază cuvintele *om* și *brad*.
9. Transcrie o propoziție simplă și două propoziții dezvoltate din text.

10. Găsește în text un complement indirect și un complement de agent, având ca termeni regenți un adjectiv și, respectiv, un verb la participiu cu valoare adjectivală.

11. Include în două enunțuri substantivul *inimă*, cu funcțiile de atribut în genitiv și complement indirect în acuzativ.

12. Analizează verbele *am văzut, sunt, nu se vedește, i-(naltă)*.

13. Notează locuțiunea verbală de la care s-a format o locuțiune substantivală prezentă în text; procedează la fel cu următoarele locuțiuni substantivale: *părere de bine, luare de cuvânt, tragere de inimă, băgare de seamă*.

14. Plasează în enunțuri formele verbului *a vedea* la: gerunziu – cu funcție de atribut, supin – cu funcție de nume predicativ, infinitiv – cu funcție de subiect, participiu – cu funcție de atribut adjectival.

15. Realizează analiza morfo-sintactică a substantivelor: *frumusețe, munții, Moldovei, a naturii, prefacerile, bucurie, locuri, a strămoșilor*.

16. Indică funcția sintactică a pronumelui relativ în secvențele: *prin care se deosebesc, sub care trăiește, a căror înfățișare*.

17. Notează două adjective în cazul acuzativ din text.

18. Rescrie textul de mai jos, corectând greșelile:

Am creat celorlanți impresia că a tace este felul meu dea fi. Nu fii tăcut. Îmi tot spune mama și tata. Eu știu că pot pare timid, dar așa sânt eu.

III. Compunere

1. Realizează o compunere în care să-ți exprimi opinia despre „prefacerile urâcioase și prozaice” generate astăzi de mâna omului asupra naturii.

2.

- Citește în întregime opera *O primblare la munți* de Vasile Alecsandri și un text științific despre Munții Moldovei (din manualul de geografie, dintr-o monografie ori dintr-o revistă de specialitate etc.).
- Prezintă, într-o compunere, asemănările și deosebirile dintre descrierea artistică și descrierea științifică, ilustrând cu aspecte din cele două texte citite.

2.

„Altfel, eu știam de mult că e vorba ca Huțu să meargă la școală. Căci dascălul nostru era un om neobosit, iar Budulea ținea foarte mult la el.

Încă de demult nea Budulea era nedumerit. Îl vedea pe Huțu citind din carte ori scriind fel de fel de lucruri pe hârtie și nu-i prea venea să creadă că toate sunt așa cum i se par lui. Tot mai înțelegea ca omul să scrie și ca să știe ce a scris el însuși, fiindcă aceasta nu era decât un fel de răboj. Când vedea însă pe Huțu citind din cartea ceea ce au scris alții, îl cuprindeau îndoielile și-i zicea de obicei: „Ba să mă ierți; asta o știu pe de rost”. Huțu își dădea silința să-l lămurească și să-i arate și lui cum se citește; însă când Budulea se uita la slovele încurcate, îl cuprindea un fel de amețală, fiindcă era peste putință ca cineva să le descurce. Într-o duminică Budulea i-a zis lui Huțu: „Ia scrie numele meu pe hârtie”. Huțu a scris cu slove mari: Lăpădat Budulea, locuitor din Cocorăști.

– Și acum, dacă cineva se uită aici, știe el că e numele meu?

– Da, taică.

– Cum așa?

– Apoi vezi: vede că e *ludi* și *iâr* și zice *Lă-pocoi* și *iâr* și zice *pă*, adică *Lăpă*, *dobro-az-tferi* și zice *dat*, ceea ce face *Lăpădat*.

Budulea ascultă cu mare băgare de seamă, deși nu înțelegea nimic. Dar, după ce s-a văzut singur, el a luat plumbul și a început să învețe a-și scrie numele. L-a scris o dată, l-a scris de două, de zece, cu atât mai bine înțelegea că se poate să înțeleagă și altul ceea ce scrie, pentru că de câte ori suna într-un fel, el scria aceeași slovă. El a luat apoi caietul lui Huțu și cu mare părere de bine a văzut că slovele pe care le-a scris sunt în caiet. Acu parcă înțelegea că este cu puțință că unul să citească ceea ce au scris alții, fiindcă toți cărturarii scriu într-un fel. Dar tocmai pentru aceea iar îl cuprinse amețeala. Această înțelegere între un număr nesfârșit de oameni îi părea un lucru mai presus de închipuirea omenească. Era dar cu puțință ca ceea ce a scris unul acum o sută de ani alții să citească astăzi? La asta nu s-a gândit niciodată. Era cu puțință ca doi oameni care nu se pot înțelege prin grai viu să se înțeleagă în scris, și dacă ungurul ori neamțul nu știe românește, el nu are decât să scrie, pentru ca să-l înțelegi ce vrea să zică.

El însă nu înțelegea cum e aceasta cu puțință.

– Măi Huțule! Ia scrie-mi tu mie pe hârtie: cimpoi, vioară și fluier. După ce Huțu scrisese cuvintele, Budulea privi lung la ele, lung și nedumerit, pentru că cimpoile nu semănau deloc a cimpoi și vioara îi părea tocmai ca fluierul.

– De unde să știu eu că aici stă cimpoi și vioară? întrebă el.”

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

I. Literatură

1. Notează două aspecte privind comunicarea prin scris, relația dintre literă și sunet, dintre cuvântul scris și cel rostit sau gândit, care-l nedumeresc pe Budulea, tatăl lui Huțu.
2. Transcrie replici ale lui Budulea, care arată, pe de o parte, stupefacția, și, pe de altă parte, dorința de-a înțelege.
3. Argumentează succint că textul de mai sus aparține unei opere epice, menționând două aspecte ilustrative.
4. Comentează succint statutul naratorului în textul de mai sus.
5. Realizează, într-o compunere de aproximativ 15 rânduri, un portret al bătrânului Budulea.

II. Limbă

1. Scribe câte litere și câte sunete sunt în cuvintele: *citind, aceasta, ceea, zece, aceeași, înțelegea, închipuirea, (să) înțelegi, aici, el.*
2. În rescrierea fiecăruia din cele două enunțuri de mai jos, optează pentru unul din termenii propuși:
Scrisul era lizibil / rizibil, dar el nu pricepea nimic.
Cartea i-a revelat / relevat brusc omului una din minunile lumii.
3. Notează cuvinte / structuri din text care conțin diftongi urcători, diftongi coborători, triftongi și hiat.
4. Explică semnele de punctuație și de ortografie din secvența:
Într-o duminică Budulea i-a zis lui Huțu: „Ia scrie numele meu pe hârtie”. Huțu a scris cu slove mari: Lăpădat Budulea, locuitor din Cocorăști.
– Și acum, dacă cineva se uită aici, știe el că e numele meu?
– Da, taică.

5. Notează câte trei cuvinte din text care să illustreze, pe rând, cele trei căi interne de îmbogățire a vocabularului.
6. Găsește în text sinonimele neologismelor: *activ, a intui, savant, comunicare, imaginație, dubii*.
7. Explică, folosind un dicționar, sensul în care sunt folosite în text, cuvintele: *plumb, dascăl, răboj, slove*, precum și valoarea lor expresivă.
8. Plasează în enunțuri paronimele: *a însera / a insera, literar / literal, eminent / iminent, oral / orar*.
9. Identifică valoarea morfologică a următoarelor structuri: *pe de rost, părere de bine, era cu puțință, băgare de seamă, de câte ori, de obicei*.
10. Construiește cel puțin trei enunțuri în care corespondentul omonim al verbului *a semăna* din text să fie polisemantic.
11. Analizează numeralele *doi* și *o dată* din text.
12. Găsește substitutele următoarelor substantive colective: *deceniu, secol, mileniu*.
13. Scrie formele de genitiv-dativ ale pronumelor nehotărâte *cineva, unul, altul, toți*, ilustrând, pe rând, în enunțuri, funcțiile de complement indirect, atribut pronominal, nume predicativ și complement circumstanțial de cauză (ultimul cu prepoziție).
14. Precizează partea de vorbire (prezentă în text) din care s-au format prin conversiune cuvintele subliniate în enunțurile de mai jos: *Încă-și mai caută eul. A descoperit în ochii ei un ce care-l vrăjește. Zecele l-am luat pe drept. A scris mare pe caiet: „Nimicul acesta nu mă sperie”*.
15. Rescrie structura *el însuși*, înlocuind, pe rând, pronumele personal *el* cu termenii: *ei, ele, noi* (feminin), *voi* (masculin), *Diana, Diane, tu* (feminin), *eu și Iulian*.

III. Compunere

Scrie o compunere de aproximativ o pagină în care să exprimi opinia ta despre miracolul scrisului ca formă de comunicare între oameni.

3.

„O, genii ce cu umbra pământul îl sfințiți
Trecând atât de singuri prin secolii robiți,
Sunteți ca acei medici miloși și blânzi în viață
Ce parcă n-au alt bolnav decât pe cel de față.
Oricui sunteți prieteni dar și oricui îi pare
Că numai pentru dânsul ați fost în lumea mare.
În orice veac trăirăți neîncetăteniți
Și totuși în niciunul străini nu o să fiți
Căci lamura vieții ați strâns-o cu-ngrijire
Și dându-i acea haină de neîmbătrânire,
Oricât se schimbe lumea, de cade ori de crește,
În dreaptă-vă oglindă de-a pururi se găsește.”

(Mihai Eminescu, *O stingă-se al vieții...*)

*lamura – partea cea mai bună, mai curată și mai aleasă dintr-un lucru

I. Literatură

1. Transcrie din text versurile care surprind ideea actualității artistului de geniu, a mesajului său mereu proaspăt pentru generațiile postume.
2. Prezintă valoarea stilistică a interjecției în text.

3. Menționează un procedeu de păstrare a ritmului și a măsurii în secvența poetică citată.
4. Indică două procedee care susțin în ultimul vers ideea venerației față de omul de geniu.
5. Exprimă-ți opinia în legătură cu semnificația versului *Căci lamura vieții ați strâns-o cu-ngrijire.*

II. Limbă

1. Găsește sinonime contextuale pentru cuvintele: *singuri, robiți, miloși, haină, dreaptă.*
2. Indică modul de formare a cuvintelor: *robiți, totuși, niciunul, oricui, orice, bolnav.*
3. Rescrie enunțul, optând pentru termenul potrivit:
Fără îndoială, omul de geniu e un *sumum* / o *sumă* al / a inteligenței omenești.
 - *sumum (summum) – gradul cel mai înalt, punct maxim, extremitate
 - *sumă – totalitate
4. Construiește enunțuri în care să ilustrezi omonimia cuvintelor: *dreaptă, pare* și *vă.*
5. Scrie adjectivul care este sinonim al locuțiunii adjectivale *de față*; notează alte locuțiuni de acest fel formate cu termenii: *geniu, viață, lume.*
6. Notează două cuvinte din text formate prin derivare parasintetică.
7. Observă sensul cuvântului *haină*, în enunțurile:
 Țara și-a pus haină nouă.
 Câte rânduri de haine ai?
 Bătrânețe, haine grele!
 Nu-l judeca pe om după haine!

8. Scribe adjective formate de la cuvintele: *geniu, pământ, secol, veac, a se schimba, lumea, a strânge, prieteni*, specificând modalitatea la care ai recurs.
9. Notează câte o pereche de sinonime și antonime prezente în text.
10. Precizează felul, cazul și funcția sintactică a pronumelor: (pe) *cel, oricui, (în) niciunul*.
11. Transcrie din text câte un atribut substantival, adjectival și pronominal.
12. Precizează funcția sintactică a verbelor la gerunziu din text.
13. Rescrie structurile următoare, punându-le la forma de genitiv / dativ: *acei medici, orice veac, acea haină*.
14. Analizează pronumele personale din text.
15. Notează complementele din text care determină alte părți de vorbire decât verbe la moduri personale.
16. Construiește enunțuri în care pronumele *orice* să fie, pe rând, subiect, nume predicativ, complement de cauză.
17. Identifică partea de propoziție însoțită de adverbul cu valoare prepozițională *ca*, precum și elementul ei regent, în secvențele:
 Alb ca laptele, obrazul ei strălucea.
 Cânta ca privighetoarea.
 Ca prieten, mi-a fost mereu aproape.
 Ca la noi, la nimenea!
 Hai și tu, ca toată lumea!
18. Contrage o propoziție subordonată subiectivă din text.
19. Transcrie din text două propoziții simple.
20. Precizează subiectele și predicatele primelor șase propoziții.

21. Identifică elementele jonctive (de legătură) și tipul de raport sintactic stabilit de fiecare în penultimul vers.

22. Transcrie propoziția regentă a ultimelor trei subordonate din text.

23. Realizează expansiunea părților de propoziție ilustrate de cuvintele (ca) *medici, de față, dându(-i)*.

4.

„De câte ori un creștin s-apucă la noi să scrie un rând ca să lumineze neamul – presa este lumina după cum zic d-niile lor – de atâtea ori pune mâna-n raft și scoate la iveală o carte nemțească sau una franțuzească și răsfoiește până ce găsește ce-i trebuie. Precum ni s-aduc toate d-a gata din străinătate și n-avem alt chin decât să băgăm mâinile în mânicle paltonului venit de la Viena și piciorul în cizma pariziană fără a ne preocupa mai departe din câte elemente economice se compun lucrurile, tot astfel facem și cu cunoștințele; le luăm frumos din cărți străine, le așternem pe hârtie în limba pășărească, și facem ca negustorul care nu-și dă nici el seama de unde-i vine marfa, numai să se treacă. Chiar învățații noștri, când vor să polemizeze, polemizează cu citate. Cutare minune a străinătății, d. X sau Y, a vorbit cutare lucru, deci trebuie să fie neapărat adevărat și să se potrivească, pentru că au ieșit dintr-o minunată morișcă de creier. (...) La gazetarii români, mai ales la cei liberali, lucrul e și mai simplu: își pune mai întâi degetul în gură și vede câte cuvinte îi vin în minte. La chemarea aceasta se deschide dicționarul nepaginat al capului, compus din prea puține file, pe care stau scrise libertate, egalitate,

fraternitate, legalitate, suveranitate și alte cuvinte tot cu atâta cuprins material și după aceea le-nșiră mai puind pe la soroace și câte un Ștefan sau Mihai Viteazul...”

(Mihai Eminescu, din ziarul „Timpul”)

*pe la soroace – din când în când, la zile mari

I. Comunicare

1. Transcrie din text un fragment în care sunt vizate de către jurnalist snobismul, superficialitatea, neadecvarea între formă și fond, cu un cuvânt, „neadevărul” ce caracterizează presa românească a vremii.
2. Arată ce intenție a autorului reflectă folosirea, cel puțin în prima parte a textului, a verbelor și a pronumelor de persoana I plural: *n-avem* alt chin decât *să băgăm* mâinile; fără *a ne* preocupa; le *luăm* frumos.
3. Numește defectul, devenit „armă” politică pentru politicieni (aici însușire a jurnaliștilor), sugerat de Eminescu în enumerația inclusă în secvența: *La chemarea aceasta se deschide dicționarul nepaginat al capului, compus din prea puține file, pe care stau scrise libertate, egalitate, fraternitate, legalitate, suveranitate și alte cuvinte tot cu atâta cuprins material și după aceea le-nșiră mai puind pe la soroace și câte un Ștefan sau Mihai Viteazul...*
4. Observă în ce măsură se asociază în text funcția denotativă și funcția conotativă a limbii; explică prezența figurilor de stil într-un text aparținând stilului publicistic.
5. Menționează două aspecte ce includ în stilul publicistic textul din care face parte fragmentul.

*funcție denotativă – folosirea cuvintelor cu sensul lor obișnuit, propriu

*funcție conotativă – folosirea cuvintelor cu alte sensuri decât cel propriu, obișnuit, situație în care limba are funcție expresivă, încorporând stări afective, emoții

II. Limbă

1. Selectează cuvintele în care numărul de litere este egal cu numărul de sunete: *răsfoiește, ce, piciorul, chin, chiar, cei, își, nepaginat, soroace*.
2. Alege termenul potrivit în rescrierea enunțurilor:
Jurnalistul sondează realitatea imediată cu problemele ei *astringente / stringente*.
Învestit / investit cu funcția de redactor-șef la ziarul „Timpul”, Mihai Eminescu avea să devină unul din cei mai mari jurnaliști ai noștri.
3. În cuvintele / structurile de mai jos care conțin diftongi, marchează vocalele și semivocalele: *răsfoiește, ce-i, piciorul, Viena, luăm, chiar, creier*.
4. Notează cuvinte compuse (specificând ce parte de vorbire reprezintă fiecare), în structura cărora să fie, pe rând, termenii: *venit, frumos, fel, gură, mai, de, rând, cap, Ștefan*.
5. Găsește în text cuvintele ale căror sinonime sunt următoarele neologisme: *să instruiască, afirmă, mantoului, informațiile, comerciantul, savanții, miracol, enumeră*.
6. Arată ce sens dobândesc în context cuvintele *să lumineze, lumina; minune, minunată*.
7. Scrie termenii din text care formează o arie lexicală în care se include și cuvântul *rând* (cu sensul din text).
8. Explică prezența liniei de pauză în text.
9. Stabilește gradul de comparație la care se află adjectivele: *mai simplu, prea puține*.

10. Explică de ce nu pot avea grade de comparație adjectivele: *pariziană*, *economice*, *străine* (cu sensul din text); găsește în text și alte adjective de acest fel.

11. Explică modul de formare a verbului *a răsfoi*.

12. Construiește un enunț cu paronimul cuvântului *a polemiza*, din text.

13. Formează cuvinte noi de la termeni din text, prin folosirea pseudoprefixelor: *cvasi-* și *pseudo-*.

*pseudoprefix – fals prefix, de fapt element de compunere, ca și auto-, electro-, macro-, micro-, multi-, poli- etc.

14. Grupează pe coloane cuvintele de mai jos, după modul specific de formare: *frumos*, *ca să*, *învățații*, *aceasta*, *cuprins*, *nemțească*, *precum*, *numai*, *venit*, *decât*, *chemarea*, *străinătate*, *astfel*.

15. Recunoaște valoarea morfologică a structurilor următoare, precizând rolul fiecăreia / funcția sintactică: *de câte ori*, *de atâtea ori*, *scoate la iveală*, *d-a gata*, *nu-și dă seama*, *mai întâi*, *mai ales*.

16. Transcrie din text o propoziție cu subiect multiplu.

17. Găsește în text două atribute adjectivale exprimate prin adjective pronominale, un complement circumstanțial de loc exprimat prin pronume și un atribut pronominal.

18. Citește cu atenție textul:

De câte ori un creștin s-apucă la noi să scrie un rând ca să lumineze neamul – presa este lumina după cum zic d-niile lor – de atâtea ori pune mâna-n raft și scoate la iveală o carte nemțească sau una franțuzească și răsfoiește până ce găsește ce-i trebuie.

– identifică elementele de relație în frază (jonctive), precizând valoarea lor morfologică și funcția sintactică / rolul; analizează predicatele; indică su-

biectul fiecărei propoziții; realizează schema propozițiilor, evidențiind raporturile sintactice

– analizează morfologic și sintactic pronumele prezente în text.

19. Rescrie enunțul de mai jos, corectând greșelile:

Mijloacele mas-media nu reflectează în orice împrejurime în mod corect evenimentele întâmplare. Se cere numai decât obiectivitate și echidistanță.

III. Compunere

Imaginează-ți că ești redactor la o revistă; scrie o compunere concepută ca un articol pe tema superficialității, a formalismului, a limbajului de lemn și a inculturii – defecte ce se reflectă frecvent în presa românească de azi; susține opiniile tale cu exemple concrete.

5.

„Bucuresti, 10 aprilie 1882

Fetițule dragă,

Nu te supăra dacă nu-ți scriu numaidecât după ce-ți primesc scrisorile, dar în adevăr înot în stele. Acuma m-au apucat frigurile versului și vei vedea în curând ceea ce scriu. Îndată ce mă voi muta de aici îți trimit bani de drum; pân-atunci „Legenda” la care lucrez va fi gata și fiindcă luceafărul răsare în această legendă, tu nu vei fi geloasă pe el, fetițul meu cel gingaș și mititel, și nu te-i supăra că nu-ți scriu imediat, nici că nu-ți scriu mult. Cred că e un gen cu totul nou acela pe care-l cultiv acum. E de-o liniște perfectă, Veronică, e senin ca amorul meu împăcat, senin ca zilele de aur ce mi le-ai dăruit. Căci tu ești regina stelelor din cerul meu și regina gândurilor mele – graziosa – graziosissima donna – pe care o sărut de mii de ori în somn și trează și mă plec ei ca robul din „O mie și una de nopți”

Emin”

I. Comunicare

1. Identifică în text trei elemente ce ilustrează convențiile stilului epistolar.
2. Scrisoarea oferă informații prețioase despre geneza poemului *Luceafărul*; explică, din această perspectivă, semnificația sintagmelor: *înot în stele*, *(m-au apucat) frigurile versului*, *senin ca zilele de aur* (*ce mi le-ai dăruit*).

3. Notează cuvinte din text ce intră în aria lexicală a creației și, respectiv, a iubirii.
4. Transcrie din text secvența care include ideea că poetul prețuiește deopotrivă creația și iubirea, situându-le în același plan, al absolutului.

II. Limbă

1. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele: *ceea, aici, fiindcă, legendă, trează, ei, luceafărul*.
2. Identifică diftongi, triftongi, hiat în cuvinte / structuri din text.
3. Desparte în silabe cuvintele: *numaidecât, ceea (ce), înot, fiindcă, imediat*.
4. Transcrie două substantive proprii – unul simplu și unul compus – din textul scrisorii citate, precizând cazul fiecăruia.
5. Recunoaște modul de formare a cuvintelor: *numaidecât, vei, îndată, împăcat, fiindcă, meu, mă*.
6. Scrie sinonimele contextuale ale cuvintelor: *scrisorile, drum, înot, gen, cultiv, liniște, robul*.
7. Arată ce valoare gramaticală au căpătat cuvintele din text *cel, mult, nou, zilele*, în enunțurile:
 Poetul? E *cel* din poezie.
Mult suflet pui în toate!
Noul îl provoacă mereu.
 Noptile, cum știi, visez, *zilele*, mai puțin.
8. Construiește două enunțuri cu corespondentele omonime a două cuvinte din secvența: *Cred că e un gen cu totul nou acela pe care-l cultiv acum*.
9. Identifică în text substantive comune și proprii care au doar formă de plural / singular.
10. Scrie un substantiv colectiv, format de la un cuvânt din text.

11. Transcrie două propoziții simple din text.
12. Analizează predicatele: *nu te supăra, va fi gata, nu te-i supăra, e de-o liniște.*
13. Identifică locuțiunile / expresiile prezente în text.
14. Transcrie patru substantive cu funcție de atribut în cazurile acuzativ și genitiv (câte două pentru fiecare caz).
15. Precizează felul complementelor subliniate mai jos, precum și valoarea morfologică a cuvintelor determinate de ele: *geloasă pe el, senin ca amorul, senin ca zilele.*
16. Găsește în text un adjectiv la gradul superlativ absolut și un adjectiv fără grad de comparație.
17. Recunoaște felul complementelor din secvența: *pe care o sărut de mii de ori.*
18. Precizează felul propozițiilor intercalate din text, menționând elementul regent al fiecăreia.
19. Identifică subiectele propozițiilor din secvența: *Cred că e un gen cu totul nou acela pe care-l cultiv acum. E de-o liniște perfectă, Veronică,...*

III. Compunere

Scrie o compunere sub forma unei scrisori adresate unui prieten apropiat, căruia să-i comunici starea de spirit indusă de lectura unei cărți extraordinare pe care tocmai o citești.

6.

„El se răpezi după casă.

– Ce faci, babă? strigă el.

Baba, de venin, se smulse o dată din piuă-n sus și rupse lanțurile, lungindu-se slabă și mare până-n nori.

– A, bine că mi-ai venit, Făt-Frumos! zise ea, facându-se iar scurtă, ia, acum hai la luptă, acu om vedea cine-i mai tare!

– Hai!, zise Făt-Frumos.

Baba-l apucă de mijloc, se lungi răpezindu-se cu el până-n nori, apoi îl izbi de pământ și-l băgă în țărână până în glezne.

Făt-Frumos o izbi pe ea și o băgă-n pământ până în genunchi.

– Stai, să mai bem apă, zise Mama-pădurilor ostenită.

Stătură și se răsuflară. Baba bău apă, Fat-Frumos bău putere, ș-un fel de foc nestins îi cutreieră cu fiori de răcoare toți mușchii și toate vinele lui cele slăbite.

C-o putere îndoită, cu brațe de fer, o smunci pe babă de mijloc și-o băgă-n pământ până-n gât. Cerul încărunți de nouri, vântul începu a geme rece și a scutura casa cea mică în toate încheieturile căpriorilor ei. Șerpi roșii rupeau trăsbind poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cânta adânc ca un proroc al perzării. Prin acel întuneric des și nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mâinile ridicate și palidă. El se apropie de ea și-o cuprinse cu brațele lui. Ea căzu moartă de groază pe pieptul lui, și mâinile ei reci se ascuseră în sânul lui. Ca să se trezească, el îi sărută ochii. Norii se rupeau bucăți pe cer, luna roșie ca focul se ivea prin spărturile lor risipite; iar pe sânul lui, Fat-Frumos vedea cum înfloreau două stele albastre, limpezi și uimite – ochii miresei lui. El o luă pe brațe și începu să fugă cu ea prin furtună. Ea-și culcase capul în sânul lui și părea că adormise. Ajuns lângă grădina împăratului, el o puse-n luntre, ducând-o ca-ntr-un

leagăn peste lac, smulse iarbă, fân cu miros și flori din grădină și-i clădi un pat, în care-o așeză ca-ntr-un cuib.

Soarele, ieșind din răsărit, privea la ei cu drag. Hainele ei umede de ploaie se lipise de membrele dulci și rotunde, fața ei de-o paloare umedă ca ceara albă, mâinile mici și unite pe piept, părul despletit și răsfirat pe fân, ochii mari, închiși și adânciți în frunte, astfel ea era frumoasă, dar părea moartă. Pe acea frunte netedă și albă, Fat-Frumos presură câteva flori albastre, apoi șezu alături de ea și-ncepu a doini încet. Cerul limpede – o mare, soarele – o față de foc, ierburile înprospătate, mirosul cel umed al florilor înviorate o făceau să doarmă mult și lin, însoțită în calea visurilor ei de glasul cel plâns al fluierului. Când era soarele-n amiază, firea tăcea și Făt-Frumos asculta fericita ei râsuflare, caldă și umedă. Încet, se plecă la obrazul ei și-o sărută. Atunci ea deschise ochii încă plini de visuri, și-ntinzându-se somnoroasă, zise încet și zâmbind:

– Tu aici ești?

– Ba nu sunt aici, nu vezi că nu sunt aici? zise el mai lacrimând de fericire.”

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din Lacrimă*)

Citește cu atenție:

„C-o putere îndoită, cu brațe de fer, o smunci pe babă de mijloc și-o băgă-n pământ până-n gât. Cerul încărunți de nouri, vântul începu a geme rece și a scutura casa cea mică în toate încheieturile căpriorilor ei. Șerpi roșii rupeau trăsnind poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cânta adânc ca un proroc al perzărei. Prin acel întuneric des și nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mâinile ridicate și palidă.”

I. Literatură

1. Numește figurile de stil din secvența: „Cerul încărunți de nouri, vântul începu a geme...”
2. Descrie în câteva rânduri atmosfera evocată în text.
3. Caracterizează succint pe „mireasa” lui Făt-Frumos.
4. Identifică în text două imagini vizual-cromatice și două imagini auditive; comentează semnificația uneia dintre ele.

II. Limbă

1. Precizează cuvântul de bază pentru trei termeni din text formați prin derivare cu prefixe.
2. În lista de mai jos, subliniază acei termeni care se scriu cu vocală dublă: *idee, prooroc, alee, alcool, preerie, Arghezii, cunoștiință, continuu, moschee, creez, noștrii, asiduu, fiică, știință*; rescrie ceilalți termeni în formă corectă, incluzându-i în enunțuri.
3. Alege termenul corect în rescrierea enunțurilor de mai jos:
A depăna / a depana povești la gura sobei nu mai e la modă, nu?
 Povestea ne farmecă, purtându-ne în lumea *aluziei / iluziei*.
4. Transcrie din text două părți de vorbire diferite formate prin compunere.
5. Notează expresii / locuțiuni care includ cuvântul *păr* (sensul din text).ex.: *tras de păr*.
6. Notează substantivele defective de numărul plural (singularia tantum) din text; scrie două enunțuri în care două dintre acestea să accepte formă de plural; precizează sensurile lor în noile contexte.
7. Scrie în altă variantă ortografică termenii *cea, al* și *numai*, precizând valoarea morfologică a noilor cuvinte.

8. Analizează verbele *a geme* și *rătăcind*; realizează apoi expansiunea lor, precizând felul propozițiilor substituate.

9. Indică două atribute substantivale (cu substantive în cazuri diferite) și două complement circumstanțiale diferite din text, menționând felul lor.

10. Scrie un enunț în care structura *casa cea mică* să fie în cazul dativ.

11. Rescrie structura *un proroc al perzărei*, înlocuind, pe rând, primul cuvânt, cu termenii: *o presimțire*, *niște mesageri*, *niște semne*; observă cum se face acordul articolului posesiv (genitival).

12. Recunoaște valoarea morfologică a cuvântului *cea* în enunțurile:

Cea mai calmă e Diana. Cea de acolo e Andreea.

Cea serioasă a câștigat. Ia-o și tu pe cea vale, voinice!

O știi pe cea de-a doua.

13. Scrie formele de indicativ (mai mult ca perfect), participiu și infinitiv ale verbului *rupeau* din text.

14. Include în enunțuri două adverbe formate prin derivare / conversiune de la cuvintele: *babă*, *(a) lătra*, *tunet*, *șerpi*; ex. Politicianul nu convingea, tocmai pentru că vorbea *lătrător*. *lătrător* – inițial, adjectiv format prin derivare cu sufix, devenit, prin conversiune, adverb.

15. Alcătuiește enunțuri în care cuvintele *rece*, *roșii* și *des* să aibă alte valori morfologice decât în text.

16. Scrie două enunțuri cu predicate nominale în care numele predicativ să fie, pe rând, pronume personal în cazul nominativ și numeral cardinal (cu valoare substantivală) în cazul genitiv.

17. Transcrie o propoziție predicativă din text.

III. Compunere

Scrie o compoziție despre raportul dintre realitate și literatură, așa cum se reflectă în fragmentul citat.

7.

„Pe drum horea și doinea, iar buzduganul și-l arunca să spintece norii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile și munții se uimeau auzindu-i cântecele, apele-și ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele-și tulburau adâncul, ca să-și azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul când vor șopti văilor și florilor.”

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din Lacrimă*)

I. Literatură

1. Formulează două întrebări ale căror răspunsuri să se găsească în textul dat.
2. Găsește în text o imagine artistică auditivă, menționând figura de stil prin care e realizată, precum și sugestia creată de ea în ceea ce privește relația om / natură.
3. Transcrie secvența care include o hiperbolă și explică valoarea ei expresivă.

III. Compunere

Scrie o compoziție despre raportul dintre realitate și literatură, așa cum se reflectă în fragmentul citat.

7.

„Pe drum horea și doinea, iar buzduganul și-l arunca să spintece norii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile și munții se uimeau auzindu-i cântecele, apele-și ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele-și tulburau adâncul, ca să-și azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul când vor șopti văilor și florilor.”

(Mihai Eminescu, *Făt-Frumos din Lacrimă*)

I. Literatură

1. Formulează două întrebări ale căror răspunsuri să se găsească în textul dat.
2. Găsește în text o imagine artistică auditivă, menționând figura de stil prin care e realizată, precum și sugestia creată de ea în ceea ce privește relația om / natură.
3. Transcrie secvența care include o hiperbolă și explică valoarea ei expresivă.

II. Limbă

1. Identifică în text cuvintele formate prin derivare cu sufixe.
2. Scrie câte un cuvânt format prin prefixare de la următoarele cuvinte de bază: *drum*, *nori*, (a) *tulbura*, (a) *cânta*, *floare*; menționează și alte cuvinte care, prin prefixare, se scriu cu doi *n*.
3. Scrie sinonimele termenilor: *drum*, *horea*, *se uimeau*, *să azvârle*, *dânsul*.
4. În rescrierea enunțurilor, alege termenii potriviți:
În sonurile dulci ale aceluia *adagio* / *adagiu* își recunoștea sufletul.
**adagiu* – maximă, cugetare
Libretul / *livretul* operei este inspirat de biografia compozitorului.
**livret* – document eliberat persoanelor care au satisfăcut serviciul militar
5. Notează antonimele cuvintelor *departe*, *ridicau*, *zi, sus*.
6. Alcătuieste propoziții în care cuvintele *unde* și *tot* să fie folosite cu sensuri diferite (omonimie).
7. În structurile *unde radiofonice*, *unde seismice*, *unde sonore*, *unde calorice*, *unde medii*, *unde lungi*, cuvântul *unde* este polisemantic; explică de ce vorbim în aceste situații de polisemie, și nu de omonimie.
8. Precizează gradul de comparație a două adverbe din text.
9. Scrie enunțuri în care să incluzi locuțiunile *în afară*, *în afară de* și *în afara*; precizează felul lor, precum și funcția / rolul.
10. Analizează numeralul din text; include-l într-un alt enunț, astfel încât să aibă altă valoare morfologică și altă funcție sintactică.

11. Schimbă într-un enunț valoarea morfologică a verbului *a voi / a vrea* din structura *vor șopti*.
12. Notează două complemente din text exprimate prin verbe la moduri nepersonale (nepredicative).
13. Analizează trei atribute pronominale din text (inclusiv cele exprimate prin dativ posesiv ca în structura *apele-și ridicau valurile*).
14. Formulează câte o propoziție în care cuvântul *cântece* să aibă rol de atribut, nume predicativ și complement indirect în cazul acuzativ.
15. Recunoaște diatezele verbelor *a (se) auzi*, *a (se) șopti* și *a (se) uimi*, în text și în enunțurile:
 Nu se aude nimic din ce spune poetul.
 A fi auzit de toți ar fi un mare câștig.
 Victoria lui ar uimi lumea.
 Printr-un simplu „nu”, părintele fu uimit de către propriul copil.
 Se șoptește, nu glumă, la teza asta!
 Fiind șoptit des, adevărul a învins.
16. Transcrie din text o propoziție cu subiect multiplu.
17. Precizează elementul regent al fiecărei subordonate circumstanțiale de scop (finale) din text; contrage prima subordonată de acest fel.
18. Realizează expansiunea părții de propoziție ilustrate de pronumele personal (*ca*) *dânsul*, specificând felul subordonatei substituente.

III. Compunere

Argumentează, având în vedere întregul fragment citat, apartenența operei din care acesta face parte, la specia basmului / basmului cult.

8.

„Era-ntr-o dimineată de vară. Marea-și întindea nesfârșita-i albăstrime, soarele se ridica încet în seninătatea-adânc-albastră a cerului, florile se trezeau proaspete după somnul lung al nopții, stâncele negre de rouă abureau și se făceau sure, numai p-ici, pe coala cădeau din ele, lenevite de căldură, mici bucăți de nisip și piatră.”

(Mihai Eminescu, *Cezara*)

I. Literatură

1. Observă valoarea expresivă a vocalelor deschise în secvența: *Era-ntr-o dimineață de vara. Marea-și intindea nesfârșita-i albastrime.*
2. Transcrie din text trei structuri ce se constituie în imagini vizuale (cromatice), precizând prin ce figuri de stil sunt construite.
3. Explică modul cum e realizată personificarea în exemplul următor: *florile se trezeau proaspete după somnul lung al nopții*.
4. Comentează valoarea expresivă a verbelor la imperfect.

II. Limbă

1. Subliniază cuvintele în care numărul literelor nu este egal cu numărul sunetelor: *încet, cerului, nopții, stâncele, (se) făceau, mici*.
2. Desparte în silabe: *marea-și, întindea, albastră, nopții*.
3. Optează, în rescrierea enunțurilor de mai jos, pentru unul din termenii propuși:
Laguna / lacuna albastră aștepta pe visător.

Stâncile păreau de *alabastru* / *albastru*, în lumina dimineții.

Prinsese clipa de grație a *eflorescenței* / *inflorescenței* și era fericit.

4. Transcrie din text cuvintele care conțin diftongi și triftongi, marcând vocalele și semivocalele.

5. Scrie sinonimele contextuale ale cuvintelor: *nesfârșita*, *se făceau*, *adânc*, *se înălța*, *proaspete*.

6. Notează substantive compuse comune și / sau proprii, în structura cărora să intre termenii: *mare*, *vară*, *soare*, *floare*, *negru*, *piatră*.

7. Transcrie din text două substantive defective de numărul plural (singularia tantum).

8. Notează substantive colective derivate din cuvintele *floare*, *piatră* și *nisip*.

9. Găsește antonime pentru cuvintele: *dimineata*, *se ridică*, *încet*, *se trezeau*, *proaspete*, *căldură*, *mici*.

10. Scrie câte un adjectiv format prin derivare cu sufixe, având următorii termeni de bază: *vară*, *somn*, *stânci*, *căldură*, *nisip*.

11. Completează familia lexicală din care fac parte cuvintele *albastru* și *albăstrime*, indicând pentru fiecare derivat afixele (sufixe și prefixe).

12. Construiește enunțuri în care cuvintele *nopti*, *dimineată*, *vară*, *încet*, *lung* să-și schimbe valoarea gramaticală (conversiune).

13. Recunoaște valoarea verbului *a fi* din text.

14. Transcrie un predicat nominal din text, indicând valoarea morfologică și cazul cuvântului cu funcție de nume predicativ.

15. Analizează cuvintele subliniate în structurile: *marea-și*, *nesfârșita-i*.

16. Recunoaște modul și timpul verbelor din text.

17. Arată cazul și funcția substantivelor: *vară*, *albăstrime*, *cerului*, *somnul*, *noptii*, *piatră*.

18. Identifică în text două complemente circumstanțiale de cauză care determină alte părți de vorbire decât verbul.

19. Identifică în text o propoziție simplă; transformă această propoziție într-o propoziție dezvoltată, în care să existe și o apozitie (atribut în nominativ).

20. Scrie formele verbului *se trezeau* la: indicativ – mai mult ca perfect și viitor popular, condițional-optativ – prezent, conjunctiv – prezent și perfect.

21. Plasează în enunțuri formele verbului *întindea* la modurile participiu – cu funcție de atribut, gerunziu – cu funcție de complement, supin – cu funcție de subiect și nume predicativ, infinitiv – cu funcție de subiect și atribut.

9.

„Într-o bună dimineață, crâșmarul s-a dus după lemne la pădure... și... iaca ce să vezi: pe o poiană limpede și plină de flori a aflat o fetiță ce se juca cu niște pui de căprioară. Cum, când și de unde să fi ajuns copilița asta prin codru, aceea minte pământească nu poate s-o priceapă. Doar a crescut ca și florile din pământ; doar a căzut ca și stelele din cer, sau s-a prefăcut cumva, pe nepricepute, din văzduhul curat. Destul cum c-atâta era de frumoasă fetița asta, încât, de-ar fi fost să fie din om, ar fi trebuit să fie – cel puțin fată de împărat. Cine știe?... Vreun împărat ce domnește în ascuns prin adâncul codrilor... Crâșmarul s-a lăsat de lemne, a luat fata în brațe; a dus-o acasă... și de aici înainte a fost fata de suflet a lui și a crâșmăriței.”

(Ioan Slavici, *Florița din codru*)

I. Literatură

1. Precizează ce moment al subiectului / operei epice este redat în secvența citată.
2. Argumentează în aproximativ 10 rânduri că textul aparține genului epic.
3. Notează două aspecte din text care-l includ într-o specie literară învățată.
4. Precizează 2 – 3 mijloace lingvistice prin care este sugerată atitudinea naratorului. (De exemplu: implicare, uimire – prin interjecție și adresare directă către cititor: *iaca ce să vezi*).
5. Menționează mijloacele literare prin care e sugerat portretul fetei, precum și efectele lor stilistice, în secvența: *Doar a crescut ca și florile din pământ; doar a căzut ca și stelele din cer, sau s-a prefăcut cumva, pe nepricepute, din văzduhul curat.*

II. Limbă

1. Notează câte litere și câte sunete sunt în cuvintele: *ce, vezi, aceea, priceapă, cer, cine, vreun, aici, lui.*
2. Alege termenul potrivit, în rescrierea enunțurilor următoare:
Crâșmarul *a adaptat / adoptat* pe fetița găsită în pădure.
Pe iia fetei se repeta un motiv *floral / florar* ușor de recunoscut: *laleaua*.
3. Explică semnele de punctuație și de ortografie din secvența: *Crâșmarul s-a lăsat de lemne, a luat fata în brațe; a dus-o acasă... și de aici înainte a fost fata de suflet a lui și a crâșmăriței.*
4. Scrie sinonimele contextuale ale cuvintelor: *s-a dus, limpede, a aflat, s-(o) priceapă, codru, pământescă, văzduh, domnește.*

5. Scribe cuvinte compuse, comune sau (și) proprii, în structura cărora să intre cuvintele: *bun(ă)*, *pui*, *stea*, *lemn*, *floare*, *împărat*.
6. Notează două augmentative derivate din substantivele *pui* și *fată* (augmentativ – opusul diminutivului).
7. Găsește termenii din text ale căror antonime sunt neologismele: *impur*, *aridă*, *fantastică*, *conștient*, *insuficient*, *a diminuat*, *a abandonat*.
8. Construiește enunțuri în care cuvântul *cer* din text să aibă sens secundar și sens figurat.
9. Precizează modul de formare a cuvintelor *cumva*, *vreun*, *acasă*.
10. Găsește, în primele cinci rânduri ale textului, cuvinte care pot avea omonime.
11. Construiește enunțuri în care cuvintele: *dimineată*, *frumoasă*, *adâncul*, *înainte* să-și schimbe valoarea morfologică.
12. Explică sensul verbului *a (se) juca* în enunțurile:
A jucat un rol nefast în afacerea aceea.
Cine joacă precum i se cântă?
Ne jucăm cu viața, dar și viața se joacă uneori cu noi.
Fii mai serios, crezi că aici ne jucăm?
Frumoasa îl juca pe degete pe flăcău.
Individul joacă la două capete și va pierde.
Marele actor a jucat în roluri de mare dificultate.
13. Notează cuvinte din text formate prin derivare cu sufixe și cuvinte formate prin derivare cu prefixe.
14. Identifică în primul paragraf un complement circumstanțial de scop și un complement indirect; realizează expansiunea primului complement.
15. Recunoaște valoarea morfologică a cuvântului *a*, în text și în enunțurile: *A de colo e Măria mea*.
Visurile a doi dintre ei sunt și ale noastre. *Miroase a*

liliac. A și înțeles. A, dar îți place dansul! E normal a te distra! Aici scriem cu doi „a”?

16. Delimitează propozițiile din secvența: *Cum, când și de unde să fi ajuns copilița asta prin codru, aceea minte pământească nu poate s-o priceapă.*

17. Transcrie din text o propoziție subordonată completivă directă, două subordonate subiective și o subordonată consecutivă.

18. Rescrie în formă corectă enunțurile:

În codrii și pe dealuri, aceiași lumină î-și pune strălucirea. Pe capurile munților se așează sori strălucitori care crează o impresie de feerie. Din ori ce loc poate apare o sălbăticiune.

III. Compunere

Scrie o compunere narativă de aproximativ o pagină, în care să continui fragmentul dat; compunerea trebuie să se axeze pe un singur episod (o situație, o întâmplare). Dă un titlu poveștii recompuse de tine.

10.

„Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiat prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea. Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat pe dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului Calul Balan și l-a lăsat în școală. În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume Sfântul Nicolai, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate...”

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

I. Literatură

1. Rezumă fragmentul citat.
2. Indică momentele subiectului redată în fragment.
3. Identifică personajele implicate în acțiune. (în secvența citată).
4. Ilustrează cu un exemplu din text modalitatea directă de caracterizare a personajului.
5. Precizează modul de expunere la care recurge autorul.
6. Scrie o compunere în care să prezinți raportul dintre realitatea obiectivă și realitatea artistică, așa cum se reflectă în fragmentul *Amintiri din copilărie*; ai în vedere:

- relația dintre autor (persoană reală) și naratorul-personaj (produs de ficțiune)
- relația dintre lumea reală (biografia autorului) și lumea operei artistice (produs de ficțiune)

II. Limbă

1. Recunoaște în text un superlativ popular; dă și alte exemple de superlative cu valoare expresivă.
2. Alege termenul potrivit în rescrierea enunțurilor:
Părintele dorea ca și copiii să fie *virtuoși* / *virtuozi* și cu frică de Dumnezeu.
Lacunele / *lagunele* lor la învățătură îl mână adânc.
Era sigur că-i va mistui focul *ghenei* / *gheenei*.
3. Ilustrează cu câte două exemple din text cele trei căi interne de îmbogățire a vocabularului.
4. Explică sensul din text al verbelor: *ne trezim*, *ne pomenim*, *poștește*.
5. Scrie enunțuri care să ilustreze tipul de acord între subiect și predicat, prezent în enunțul:
...*s-au adunat o mulțime de băieți și fete*; poți utiliza termenii *o grămadă*, *o groază*, *majoritatea*.
6. Notează substantive colective formate de la termenii *dascăl*, *băiat*, *școală* și *popă* din text.
7. Construiește două enunțuri în care cuvântul *părinte* să aibă alte sensuri decât în text.
8. Notează locuțiuni adjectivale incluzând termenii: *umbră*, *scaun*, *minte*, *carte*, *nume*, *bun*; menționează adjectivul echivalent. ex.: *fără umbră* (*corect*, *desăvârșit*).
9. Scrie cuvinte sinonime pentru locuțiunile *a sta pe gânduri* și *din când în când*.
10. În sintagma *însăși Smărăndița*, schimbă cuvântul determinat de adjectivul de întărire, astfel încât acesta

din urmă să aibă pe rând formă de: dativ, feminin – singular și plural, persoana I și a II-a, dativ, masculin – singular și plural, persoana I.

11. Precizează cazul și funcția / rolul pronumelui *ne*, în contextele în care apare (*ne pomenim, ne purtăm, ne trezim, ne aduce*).

12. Ilustrează, cu câte un exemplu din text, atributul adjectival exprimat prin: numeral, adjectiv propriu-zis, verb la participiu, adjectiv pronominal.

13. Notează trei complemente indirecte din text, exprimate prin substantive.

14. Precizează funcția pronumelor relative în text; include în enunțuri funcțiile de atribut pronominal și complement direct, ale acestora.

15. Pune adjectivul *nouă* la gradele de comparație comparativ de egalitate și superlativ relativ de superioritate.

16. Găsește în text două atribute apozitionale (atribute în nominativ).

17. Plasează într-un enunț adverbul *frumos* cu valoare de nume predicativ.

18. Transcrie din text o subordonată circumstanțială condițională.

19. În fraza de mai jos,

– subliniază predicatele

– încercuiește elementele de relație

– delimitează și identifică propozițiile

– precizează subiectul fiecăreia din ele:

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii.

III. Compunere

1. Alcătuieste două compoziții în care să prezinți în moduri diferite prima zi de școală în clasa a V-a:

a) într-un text nonficțional (nonliterar) – într-un posibil articol pentru revistă, pentru gazeta de perete sau într-o scrisoare.

b) într-un text ficțional (literar) – o compunere narativă care să se încheie astfel:

„Știu că anii vor alerga odată cu mine, mai repede, mai tumultuos, mai grăbit, așternându-mi în cale flori sau buruieni, cărări de lumină sau cărări umbrite, dar mai știu și că prima zi de școală în clasa a V-a va rămâne unică în sufletul meu.”

11.

„Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșeală să-i ardă școlarului câte un Sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit în râs.”

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

I. Literatură

1. Precizează valoarea stilistică a cuvintelor și expresiilor regionale din text. Exemplifică.
2. Arată care sunt reacțiile celor de față la prezentarea darului de școală nouă de către părinte, precum și motivația psihologică a acestor reacții.
3. Realizează o scurtă caracterizare a Smărăndiței, valorificând și textul anterior.
4. Exprimă-ți opinia în legătură cu metoda de instrucție sugerată în textul citat.

II. Limbă

1. Include în enunțuri un adverb, o locuțiune verbală și o locuțiune adverbială din familia de cuvinte a termenului *greșeală*.
2. Scrie sinonimele contextuale ale cuvintelor: *școlar*, *a zâmbit*, *sprințară*, *să însemne*, *copila*.
3. Include în enunțuri omonimele cuvintelor: *noi*, *era*, *urma*, *râs*; menționează omografele și omofonele. (omografe – cuvinte care se scriu la fel; omofone – cuvinte care se pronunță la fel).
4. Explică sensurile verbului *a arde* în exemplele următoare: *Te-ai ars: proful cere caietele la control!* *Are inima arsă de dor.* *L-a ars la notă.* *Arde gazul de pomană.* *Îi ard călcâiele.*
5. Găsește în text cuvintele care au drept sinonime contextuale neologismele: *a verifica*, *regulă*, *a recomanda*, *a studia*, *pastor*, *eroare*.
6. Explică sensul sintagmelor: *în toată sâmbăta*, *peste săptămână*; analizează-le sintactic și morfologic.

7. Precizează cuvântul de la care s-a format verbul *a bufni* (în răs); ai în vedere și verbele: *a behăi*, *a ciripi*, *a lălăi*, *a lipăi*, *a mormăi*.

8. Notează și alte substantive masculine terminate la singular în *a*, ca substantivul *bădița*; scrie formele de genitiv / dativ singular și plural ale acestora.

9. Scrie enunțuri cu fiecare din paronimele de mai jos: *ascultare* / *auscultare* (*auscultație*); *înseamnă* / *însemnează*.

*a ausculța – a ausculța cu stetoscopul bătăile inimii

10. Notează un substantiv cu funcție de atribut apozitional și un altul cu funcție de nume predicativ din text.

11. Indică modul și timpul ultimelor trei verbe din text.

12. Precizează valoarea morfologică și funcția sintactică a următoarelor cuvinte: (pe) *fiecare*, (de) *tot*, (pe) *ceva*.

13. Plasează în câte un enunț cuvintele *dascălul* și *fiecare*, cu funcțiile de nume predicativ și, respectiv, complement indirect în dativ cu prepoziție.

14. Alcătuiește enunțuri în care verbul *a zâmbi* la supin și gerunziu să aibă funcție de subiect și, respectiv, de atribut.

15. Construiește enunțuri în care cuvintele *lui* și *un*, să fie: primul – articol hotărât și pronume, al doilea – articol nehotărât și numeral.

16. Transcrie din text o propoziție simplă cu subiect subînțeles și o propoziție dezvoltată cu subiect multiplu.

17. Scrie un enunț în care verbul *a însemna*, cu alt sens decât în text, să fie, simultan, regent al unei subordonate subiective și al unei subordonate predicative.

18. Scrie enunțuri în care verbul *a fi* să aibă valoare auxiliară, intrând, pe rând, în structura unui verb la modul gerunziu, diateza pasivă și a unui verb la modul indicativ, timpul viitor anterior, diateza activă.

19. Recunoaște felul subordonatei **câte** greșeli va face; precizează valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvântului *câte*.

20. Analizează elementul regent al subordonatei atributive din text, precum și subiectul și predicatul acesteia.

21. Notează un complement circumstanțial de cauză care să substituie subordonata cauzală din text.

22. Recunoaște valorile verbelor *a avea* și *a vrea* în contextele:

Vrem libertate de creație. A vrea e ușor. Nu voi uita binele facut. Ai dori o prăjitură? Nu am prăjituri. Și noi am gusta una. N-avem timp de prăjituri. Am să prepar eu una. Unii vor liniște. Am de citit un roman.

12.

„Multe și mărunte s-au vorbit despre inseparabilii Orest și Pilad din antichitate, însă, cu drept cuvânt, vremurile de-acum se vor mândri cu povestirea istoriei lui Lache și Mache, căci în adevăr acești doi oameni nu pot avea decât una și aceeași istorie: ei vor da exemplu veacurilor viitoare despre puterea prieteșugului.

Cine a cunoscut pe unul a cunoscut și pe celălalt, fiindcă amândoi mai aproape trăiesc, mai aproape dorm, decât chiar frații cei lipiți din Siam.

Cine zice Lache zice Mache și viceversa. Cel dintâi s-a născut la Severin tot în ziua și ceasul în care a văzut cel d-al doilea lumina la Dorohoi: pe amândoi i-a tras așa la București, pentru a îmbrățișa cariera de copist.

Dacă la vreo răspântie vezi arătându-se mutra unuia, așteaptă puțin și vei vedea și pe celălalt, care, întârziind pentru cine știe ce, își grăbește pasul ca să-și ajungă jumătatea; în adevăr jumătate, căci Lache și Mache nu sunt decât unul și același în două fețe, doime de o ființă și nedespărțită.”

(I.L.Caragiale, *Lache și Mache. Nuvelă*)

I. Literatură

1. Precizează momentul subiectului ilustrat de fragmentul extras din operă; argumentează răspunsul.
2. Transcrie un enunț care anunță tema operei literare.
3. Comentează succint incipitul operei (*multe și mărunte...*); găsește în text alte structuri care ilustrează modalitatea ironiei.
4. Explică titlul operei din care a fost extrasă secvența, observând nepotrivirea dintre titlul propriu-zis – *Lache și Mache* – și subtitlu: *Nuvelă*.
5. Include într-o specie literară opera din care face parte fragmentul.

II. Limbă

1. Explică formarea cuvintelor: *îmbrățișa*, *amândoi*, *întârziind*, *ființă*, *nedespărțită*.
2. Notează substantive formate prin conversiune de la cuvintele: *aproape*, *doi*, *puțin*.
3. Scrie enunțuri cu omonimele cuvintelor *drept*, *carieră*, *pas*.
4. Explică rolul virgulei în primul paragraf al textului.

5. Transcrie din text termenii care alcătuiesc o arie lexicală ce evocă noțiunea de timp.
6. Rescrie adjectivele pronominale, punându-le, împreună cu termenii determinați, la forma de genitiv.
7. Notează câte trei verbe la diateza activă și reflexivă din text, precizând timpul și modul fiecăruia.
8. Găsește în text patru pronume diferite și precizează funcția sintactică a fiecăruia.
9. Notează locuțiunile / expresiile din text, explicând sensurile lor.
10. Scrie forma de genitiv / dativ a numeralului colectiv și a unui numeral ordinal din text .
11. Construiește enunțuri în care structura *frații cei buni* să fie, pe rând, în genitiv singular și genitiv plural.
12. Explică rolul articolului demonstrativ (adjectival) în text; ilustrează și alte roluri ale acestuia.
13. Include în enunțuri altă valoare a numeralului cardinal decât cea din text, ilustrând funcțiile de subiect și atribut în acuzativ.
14. Identifică în text trei subordonate circumstanțiale diferite și elementele lor regente.
15. Notează un atribut adverbial și două atribute substantivale din primul paragraf.
16. Realizează expansiunea unui complement direct și a unui complement circumstanțial de scop din text; menționează modificările survenite.
17. Precizează elementul regent al unui complement circumstanțial de mod (comparativ) din text; scrie enunțuri în care acesta din urmă să aibă, pe rând, drept elemente regente un verb, un adjectiv, o interjecție; ex.: E bun *ca pâinea* caldă. *ca pâinea* – complement de mod comparativ, element regent - adjectivul *bun*.

18. Precizează funcția sintactică a pronumelui relativ *cine* în secvențele:

Nu se știe de cine e scris poemul.

Cui e frică de război, e liber să se întoarcă.

De mâna cui a pierit voinicul, nimeni nu va afla vreodată.

Neștiind a cui e, nu s-a atins de ea.

Pe cine nu lași să moară, nu te lasă să trăiești.

Să întrebi pe cine intră primul.

Nu se plictisește de cine întreabă.

Hai fiecare pe la casa cui ne are.

A ajuns și el cine a visat (să ajungă).

Se simte bine alături de cine a rămas.

Înțelegi datorită cui a plecat.

Acum se întreabă din pricina cui l-a părăsit.

19. Transcrie din text propoziții în care: **a)** să nu existe subiect; **b)** să se afle un subiect multiplu; **c)** subiectul să fie subînțeles; **d)** subiectul să fie inclus.

20. Alcătuieste un enunț în care conjuncția *dacă* să fie element jonctiv (element de relație) pentru o subordonată circumstanțială temporală.

13.

„Profesorul holbează ochii la mine și mai aiurit... Văzându-l așa, îmi zic: „nu merge! nu merge cu sistema mea pe departe! trebuie apucat boul de coarne!

– Uite, frate Popescule, să lăsăm cheștiile de principiu. Știi de ce am venit la d-ta?

– Ba!

– Am venit să te rog să dai lui Ovidiu Georgescu – pe care l-ai examinat ieri la Morală și i-ai dat nota 3 – să-i dai nota 6...

– !

– Să nu zici că nu poți!... știu că poți! trebuie să poți!

– Atunci trebuie să le dau la toți...

– Să le dai la toți!

– Bine, dar...

– Să nu zici că nu poți!... Știu că poți! trebuie să poți!... să le dai la toți! Sunt toți copii de familie bună!

Profesorul – e și el om de familie bună – zice:

– Bine! dacă sunt de familie bună, vom căuta să le dăm la toți nota 6.

– Îmi promiți?

– Pe onoarea mea de profesor!”

(*Bacalaureat, I.L. Caragiale*)

I. Literatură

1. Transformă vorbirea directă din text în vorbire indirectă.

2. Notează două aspecte prin care textul citat se include într-o operă narativă.

3. Transcrie din text o secvență în care există caracterizare directă.

4. Notează două trăsături sugerate de modul de a vorbi al personajului-narator, prin replicile:

– Uite, frate Popescule, să lăsăm chestiile de principiu. Știi de ce am venit la d-ta?; – Să nu zici că nu poți!... Știu că poți! trebuie să poți!...

5. Caracterizează succint, valorificând lectura schiței *Bacalaureat*, unul din personajele operei.

II. Limbă

1. Precizează câte litere și câte sunete sunt în cuvintele: *ochii, merge, mea, chestiile, principiu, știi, (ai) examinat, toți*.

2. Explică sensul expresiei verbale *a apuca boul de coarne*; notează și alte locuțiuni / expresii în care intră cuvântul *bou / boi*.

3. Alege termenul corect în rescrierea enunțurilor: Reuniunea *familială / familiară* a apropiat din nou pe bunici de copii.

Deși *inervat / enervat*, profesorul a cedat rugămintilor amicale.

*a inerva (despre nervi) – a forma rețeaua de nervi a unui organ (țesut)

A fost *glacial / glaciар* la început, dar l-au muiat vorbele prietenești.

4. Selectează cuvintele / structurile în care se află diftongi și triftongi, subliniindu-le pe acestea din urmă: *holbează ochii la mine și mai aiurit; să dai lui Ovidiu Georgescu – pe care l-ai examinat ieri la Morală; și i-ai dat*.

5. Identifică în text o frază incidentă, o propoziție incidentă, un grup de cuvinte cu valoare incidentală; explică modul cum sunt izolate în text.

6. Analizează un atribut adverbial, un complement indirect și o apozitie acordată (atribut apozitional), din text.

7. Găsește în text trei verbe la moduri diferite, precizându-le pe acestea din urmă.

8. Selectează din cuvintele de mai jos pe acelea care au funcție sintactică, precizând-o: *uite, frate, dacă, sunt, de, familie, bună, e, și, el, om, să, le, lui, dăm, la, toți, nota, 6.*

9. Identifică elementul regent al subordonatelor subiective din exemple:

Nu merge să-l lăsăm aici! Merită să încerci!

Măine urmează să refacem planurile. Ajunge cât ai vorbit!

10. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în secvența:

Am venit să te rog să dai lui Ovidiu Georgescu

11. Scrie un enunț în care interjecția *uite* să aibă funcție de predicat și rol de element regent pentru o subordonată; precizează felul acesteia. ex.:

Circumstanțială de loc

Hai 1/ unde ți-am zis 2/!

Subordonată subiectivă

Zău 1/ că-i frumos! 2/

14.

„Cele două nurori văzând pe cea mai tânără codindu-se la treabă, îi zic:

– Da' nu te tot codi, că mămuca ne vede.

– Cum? Eu o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta? Noi să lucrăm și ea să doarmă?!

– Nu căuta că horăiește, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochiu neadormit, cu care vede tot ce facem, ș-apoi tu nu știi cine-i mămuca, n-ai mâncat niciodată moarea ei.

– La ceafă?... vede toate? n-am mâncat moarea ei?... Bine că mi-am adus aminte... Dar ce mâncăm noi, fetelor hăi?

– Ia răbdări prăjite, dragă cumnățică... Iar dacă ești flămândă, ie și tu o bucată de mămăligă din colțar și cu niște ceapă și mănâncă.

– Ceapă și mămăligă? d-apoi neam de neamul meu n-a mâncat așa bucate! Da' slănină nu-i în pod? unt nu-i? ouă nu sunt?

– Ba sunt de toate, ziseră cele două, dar sunt a mămucăi.

– Eu cred că tot ce-i al mămucăi e ș-al nostru și ce-i al nostru, e ș-al ei. Fetelor hăi! S-a trecut de șagă. Voi lucrați, că eu mă duc să pregătesc ceva de-a mâncării; știi, cole, ceva mai omenește; ș-acuș vă chem și pe voi.”

(Ion Creangă, *Soacra cu trei nurori*)

I. Literatură

1. Explică rolul dialogului în secvența citată.
2. Ilustrează cu exemple din fragmentul citat două surse ale umorului.
3. Transpune vorbirea directă în vorbire indirectă.
4. Scrie o compunere de 10 – 12 rânduri în care să caracterizezi pe nora cea mai mică.

II. Limbă

1. Scrie corespondentele literare ale cuvintelor: *codindu-se, horăiește, șagă.*
2. Explică sensul expresiilor: *răbdări prăjite, s-a trecut de șagă, n-ai mâncat niciodată moarea ei, neam de neamul meu (n-a mâncat...)*
3. Alcătuiește enunțuri în care cuvintele *niște* și *ceva* să ilustreze alte valori morfologice decât în text.
4. Explică folosirea semnelor două puncte și apostrof la începutul textului citat, precum și folosirea virgulei în situațiile ilustrate în secvențele: „...*horăiește, zise cea mijlocie,...*” și „*la răbdări prăjite, dragă cumnătică.*”
5. Indică funcția / rolul adverbelor: *(se) tot (codi), bine, așa, mai omeneste, cole, și (pe voi).*
6. Explică sensul cuvintelor *bucată* și *bucate*; găsește în text sinonime pentru cel de-al doilea.
7. Precizează rolul articolului demonstrativ în primul enunț.
8. Indică funcția sintactică și cazul pronumelor relative din secvența: *...cu care vede tot ce facem, ș-apoi tu nu știi cine-i mămuca.*
9. Precizează valoarea verbului *a fi* în secvența: *Ba sunt de toate, ziseră cele două, dar sunt a mămucăi.*
10. Construiește enunțuri în care verbele *a chema, a vedea, a face* să fie la alte două diateze decât în text.
11. Trece, de la forma pozitivă, la forma negativă (sau invers), trei verbe aflate în text la modul imperativ.
12. Transcrie din text două propoziții simple.
13. Realizează expansiunea părții de propoziție ilustrate de verbul *văzând*, menționând schimbările survenite.
14. Identifică propozițiile din secvențele de mai jos,

precizând totodată subiectul fiecăreia: *Eu cred că tot ce-i al mămucai e ș-al nostru și ce-i al nostru, e ș-al ei.*

Voi lucrați, că eu mă duc să pregătesc ceva de-a mâncării;

15. Analizează numele predicative din secvența: *Eu cred că tot ce-i al mămucai e ș-al nostru și ce-i al nostru, e ș-al ei.*

16. Arată ce relații sintactice se realizează în fraza următoare: *–Nu căuta că horăiește, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochiu neadormit, cu care vede tot ce facem, ș-apoi tu nu știi cine-i mămuca, n-ai mâncat niciodată moarea ei.*

17. Precizează valoarea verbelor subliniate, identificând părțile de propoziție / propozițiile care le complinesc, în contextele:

Era să murim de răs.

Nu a ajuns să înțeleagă încă.

Nu-i era foame.

Ajunge să crezi și te vindeci.

Promisiunile *nu ajung*.

Fiul își *urmează* tatăl în meserie.

Îi *vine* să plece.

Vine și timpul tău.

Știu ce *rămâne* de făcut.

Era iubită de un om ales.

Ai ajunge acolo vreodată?

Cine *urmează* să plece?

Rămâi același.

ex.: *Ai ajunge* acolo vreodată? *ai ajunge* – valoare predicativă; *acolo, vreodată* – complemente (de loc și, respectiv, de timp), exprimate prin adverbe.

15.

„Frumoasă ești, pădurea mea,
Când umbra-i încă rară
Și printre crengi adie-abia
Un vânt de primăvară...

Când de sub frunze moarte ies
În umbră viorele,
Iar eu străbat huceagul des
Cu gândurile mele...

Când strălucesc sub rouă grea
Cărări de soare pline,
Frumoasă ești, pădurea mea.
Și singură ca mine...”

(George Topârceanu, *Cântec*)

I. Literatură

1. Transcrie din text două versuri care includ imagini vizuale; explică sugestiile create de una dintre ele.
2. Observă rolul opoziției umbră / lumină, moarte / viață, în descrierea peisajului, ca și în sugerarea unei stări sufletești ambigue a eului liric.
3. Explică valoarea expresivă a epitetului personificator din ultima strofă.
4. Exprimă-ți opinia în legătură cu sentimentul de nostalgie indus de declarația poetică *Frumoasă ești, pădurea mea*.

II. Limbă

1. Selectează din text cuvinte / structuri cu diftongi urcători, diftongi coborători și hiat.
2. Precizează câte litere și câte sunete sunt în cuvintele următoare: *ești, huceagul, abia, strălucesc, grea*.
3. Desparte în silabe structurile / cuvintele: *umbra-i, adie-abia, printre, cărări*.
4. Găsește sinonime contextuale pentru verbele: *adie, străbat, strălucesc*.
5. Notează familia lexicală a cuvântului *singur*; observă de ce unele dintre derivate nu au corespondente în categoria neologismelor (ex.: *singurel*).
6. Precizează categoria gramaticală căreia îi aparțin cuvintele / structurile: *rupt din soare, fluieră-vânt, a umbla creanga, de frunza frăsinelului, roua-cerului*.
7. Explică sensul cuvântului *mort / moartă / morți* în enunțurile:
La expoziție, tânărul pictor s-a prezentat și cu o natură moartă.
După alergare, mort de oboseală, trase un pui de somn.
De o săptămână, combinatul e mort.
O fi ea latina limbă moartă, dar e mama limbii române.
Timpii morți sunt uneori o povară pentru minte.
8. Scrie diminutivele cuvintelor: *pădure, frunze, creangă, cărare*.
9. Transcrie din text două cuvinte formate prin derivare cu sufixe și alte două formate prin derivare cu prefixe; precizează pentru fiecare cuvântul de bază, rădăcina (radicalul), sufixele și prefixele.
10. Plasează în enunțuri structurile *de primăvară* și *ca mine* cu alte funcții sintactice decât în text.
11. Precizează funcția sintactică a substantivelor

precedate de prepoziții din text, indicând cuvântul determinat de fiecare.

12. Notează două nume predicative din text.

13. Transcrie două propoziții dezvoltate din a doua strofă, indicând subiectul fiecăreia, și transformă-le apoi în propoziții simple.

14. Articulează cu articol hotărât și nehotărât, singular și plural, acuzativ și dativ, substantivul *primăvara*, plasându-l în enunțuri însoțite de prepoziții specifice (ex.: despre, de, prin, cu etc. pentru acuzativ; asupra, contra, de-a lungul etc. pentru genitiv; asemenea, datorită, grație, mulțumită etc. pentru dativ).

15. Construiește enunțuri în care verbul *a ieși* să fie copulativ, iar verbul *a fi* să fie predicativ (să aibă sensul a exista, a se afla).

III. Compunere

1. Realizează o compunere despre modul cum sunt exprimate în poezia *Cântec* admirația față de natură și solidaritatea cu ea, sentimente născute din tristețea singurătății în mijlocul oamenilor.

2. Realizează o compunere în care să descrii un peisaj de primăvară; compunerea să aibă titlul *Pădurea reînviată*.

16.

„Ce schimbătoare e la munte
Lumina, cât ai scăpăra,
Un curcubeu a-ntins o punte
Din casa mea pân' la a ta.

Și-un gând, un gând nebun îmi vine!
– Așa-s poezii uneori –
Să mă avânt până la tine
Pe puntea asta de culori.

Cu fruntea de lumini brăzdată
Să urc țăriile cerești
Și, când nici nu te-aștepți, deodată
Să-ți bat cu degetu-n ferești...

Dar când să urc, frumoasa punte
S-a dărâmat, – ș-acuma norii
Au tras perdeaua către munte:
Nebuni sunt, Doamne, visătorii !”

(Dimitrie Anghel, *Curcubeul*)

I. Literatură

1. Explică valoarea expresivă a epitetului *nebun* / *nebuni*, în cele două contexte în care apare.
2. Arată ce semnificație capătă curcubeul în imaginația eului liric îndrăgostit.
3. Precizează ritmul poeziei și tipul de rimă.
4. Transcrie patru structuri din text care definesc condiția poetului / artistului.
5. Menționează două aspecte prin care poezia se înscrie în genul liric.

16.

„Ce schimbătoare e la munte
Lumina, cât ai scăpăra,
Un curcubeu a-ntins o punte
Din casa mea pân' la a ta.

Și-un gând, un gând nebun îmi vine!
– Așa-s poezii uneori –
Să mă avânt până la tine
Pe puntea asta de culori.

Cu fruntea de lumini brăzdată
Să urc țăriile cerești
Și, când nici nu te-aștepți, deodată
Să-ți bat cu degetu-n ferești...

Dar când să urc, frumoasa punte
S-a dărâmat, – ș-acuma norii
Au tras perdeaua către munte:
Nebuni sunt, Doamne, visătorii !”

(Dimitrie Anghel, *Curcubeul*)

I. Literatură

1. Explică valoarea expresivă a epitetului *nebun* / *nebuni*, în cele două contexte în care apare.
2. Arată ce semnificație capătă curcubeul în imaginația eului liric îndrăgostit.
3. Precizează ritmul poeziei și tipul de rimă.
4. Transcrie patru structuri din text care definesc condiția poetului / artistului.
5. Menționează două aspecte prin care poezia se înscrie în genul liric.

6. Scrie o scurtă compunere în care să prezinți în paralel stilul literaturii artistice (beletristic) și stilul științific; ai în vedere, pe de o parte, sintagmele prin care D. Anghel definește metaforic curcubeul și, pe de altă parte, articolul de dicționar de mai jos, care explică științific aceeași noțiune: *Curcubeul – fenomen optic care se datorește refracției, reflecției totale și dispersiei luminii solare în picăturile de apă din atmosferă și care are aspectul unui imens arc multicolor desfășurat pe cer.*

II. Limbă

1. Scrie termeni în care diftongii din cuvintele *ai, mea* și *Doamne* să devină, pe rând, hiat.
2. Explică prezența cratimei în versul *Să-ți bat cu degetu-n ferești...*
3. Plasează în enunțuri cuvintele *vise* și *visuri*.
4. Notează substantive formate prin derivare de la cuvintele: (a) *avânta* (prin derivare regresivă), *gând*, *frumos*, *a schimba*, *nebun*.
5. Notează cuvintele din text care au drept sinonime neologismele de mai jos: *idee*, *imprevizibilă*, *idealiștii*, *s-a ruinat*, *firmament*, *brusc*.
6. Scrie enunțuri care să includă locuțiuni adjectivale și verbale având în structura lor cuvintele: *frunte*, *gând*, *nori*, *culoare*, *lumină*, *fereastră*, *doamne* (cu sensul din text); ex.: *Deși e de culoare*, a fost ales președinte. – *de culoare* este locuțiune adjectivală.
7. Menționează două cuvinte din text formate prin derivare cu sufixe, două cuvinte formate prin compunere și două formate prin conversiune.
8. Analizează sintactic și morfologic cuvintele: *de culori*, *de lumini*.

9. Transcrie din text două predicate nominale, analizând numele predicative din structura lor.
10. Explică rolul liniilor de pauză din strofa a doua.
11. Găsește în text două complemente de loc exprimate prin pronume diferite.
12. Transcrie din text atributele adjectivale.
13. Precizează valoarea cuvântului *ce* în text; exemplifică și alte valori ale acestuia.
14. Găsește în text patru verbe aflate la moduri diferite, precizând modul și funcția fiecăruia.
15. Precizează elementul regent al propoziției circumstanțiale de timp când *ai scăpăra*.
16. Delimitează, în secvența de mai jos, propozițiile, identificând pe fiecare :

*Dar când să urc, frumoasa punte / S-a dărâmat, –
ș-acuma norii / Au tras perdeaua către munte: /
Nebuni sunt, Doamne, visătorii !*

17.

„Sfârșitul petrecerii noastre se tulbură însă, deși cerul s-a limpezit și strălucește ca în copilăria lumii: căci din mlaștina cea părăsită jos, cu răutățile și urile ei, s-a târât către înălțimile noastre curate dihania veștilor rele.

Această dihanie vine subț înfățișarea unei scrisori pe care o aduce cu întârziere un paznic de la Tău. Acelui paznic de la Tău i-a lepădat-o un poștaș de la Șugag. Ajunsă aici la noi această dihanie face pui – și nu mai avem liniște. Trebuie să ne coborâm de vale: acolo ne așteaptă interese, procese, comitete, consilii, bolnavi, corecturi și alte multe. Viața noastră modernă e complicată și mizerabilă; ceasurile noastre de tihnă se împutinează, locurile unde mai putem hălădui se îngustează.

Dihania neliniştii vine şi-n clipire de fulger, căci unul dintre noi a avut ideea nefericită să aducă sus un aparat de radio. Cât ne-a bucurat odată, la început, această întocmire isteată a geniului omenesc, grăindu-ne amical şi cântându-ne cu dulceaţă! Dar, după cum vorbirea primitivă şi frăţească a oamenilor a fost curând întoarsă către înşelare şi viclenie, de asemenea născocirea aceasta nouă a început să fie pedeapsă şi tulburare în scurt timp. Nu mai putem trăi fără veşti şi comunicate.

Vai de zilele sihăstriei noastre! Toate calamităţile ne sunt servite regulat de câteva ori pe zi. De veşti bune n-avem parte; veştile bune n-au haz.”

(Mihail Sadoveanu, *Valea Frumoasei*)

I. Literatură

1. Comentează în trei, patru rânduri semnificaţia sintagmei metaforice *copilăria lumii* din primul paragraf.
2. Notează două arii lexico-semantice aflate în text în antiteză, precum şi ideea susţinută de autor prin acest procedeu.
3. Transcrie din text acele structuri care adevăresc ideea din enunţul: *Ajunsă aici la noi această dihanie face pui – şi nu mai avem linişte.*
4. Explică sensul ironiei amare din secvenţa: *De veşti bune n-avem parte; veştile bune n-au haz.*

II. Limbă

1. Arată cărui registru stilistic aparţin cuvintele: *cătră, subt, tihnă, a hălădui, sihăstrie, devale*, explicând valoarea expresivă a acestora, în text.
2. Indică modul de formare a termenilor: *sfârşitul, petrecere, răutăţi, înfăţişare, odată, paznic, câteva.*

3. Ilustrează polisemia cuvintelor *liniște*, *fulger* și *dulceață*.

4. Notează perechi de antonime și perechi de sinonime prezente în text.

5. Găsește în text două substantive defective de numărul plural.

6. Alcătuiește enunțuri cu termenii *genul* / *geniul*; *comunicate* / *comunicare* / *comunicație*; *alienare* / *alienație*.

*alienare – înstrăinare, denaturare a relațiilor dintre oameni prin puterea banilor, a rangurilor sociale;

*alienație – nebunie, demență

7. Analizează două atribute pronominale și două atribute adjectivale prezente în text.

8. Indică ultimele două componente indirecte din text și elementele lor regente.

9. Arată în ce caz stau adjectivele pronominale din al doilea paragraf al textului citat.

10. Construiește enunțuri în care pronumele *noastre* să fie atribut pronominal în acuzativ și genitiv, precum și nume predicativ în nominativ și dativ (cu prepoziție).

11. Indică funcția sintactică a verbelor la moduri nepersonale, precum și părțile de propoziție care le complinesc (adică acelea care le determină la rândul-le); ex.: *grăind(u)* – verb la gerunziu, complement de mod; cum *grăind?* *amical* – complement de mod, adverb de mod.

12. Precizează felul predicatelor din enunțurile: *Vai de zilele sihăstriei noastre! Toate calamitățile ne sunt servite regulat de câteva ori pe zi.*

13. Transcrie un subiect multiplu din text, precum și un nume predicativ multiplu.

14. Construiește două enunțuri în care verbul *vine* să fie, pe rând, regent pentru o propoziție subordonată subiectivă și pentru una modală.

15. Transcrie din text o subordonată circumstanțială modală și una concesivă, arătând elementul jonctiv al fiecăreia, precum și elementul regent.

16. Transcrie din text două propoziții independente exclamative.

17. Contrage următoarea propoziție subordonată, analizând apoi partea de propoziție rezultată în urma contragerii: să aducă sus un aparat de radio.

III. Compunere

„Rescrie”, într-o compunere, epistola primită „din mlaștina cea părăsită jos” de sihaștrii muntelui; ai în vedere observația naratorului: *Trebuie să ne coborâm deval: acolo ne așteaptă interese, procese, comitete, consilii, bolnavi, corecturi și alte multe.*

18.

„Vroind să uit, pe-o seară dulce lăsasem să m-adoarmă crinii...

Și se făcea că fără voie trăiam acum o viață nouă:

Eram și eu un crin ca dâștii, și-n dezmierdările luminii

Îmi întindeam voios potirul să prind o lacrimă de rouă.

Visând, trăiam cu ei acum, și-atât de alb eram subt lună,

Încât abia seriam o umbră, când m-alinta șăgalnic vântul,

Dar tihnă se făcuse-n mine și caldă inima și bună,

Că reveneam subt altă formă, să-mpodobesc și eu pământul.”

(Dimitrie Anghel, *Metamorfoza*)

I. Literatură

1. Transcrie o secvență din text care include o personificare.
2. Comentează succint valoarea expresivă a lexicului în poezie.
3. Explică semnificația imaginilor poetice din secvențele:
...și-atât de alb eram subt lună, / Încât abia scriam o umbră.
4. Comentează ultimele două versuri, punându-le în relație cu titlul poeziei.
5. Argumentează, într-o compunere de aproximativ 20 de rânduri, că secvența citată aparține unei opere lirice.

II. Limbă

1. Notează câte litere și câte sunete sunt în cuvintele: *dulce, făcea, voie, eram.*
2. Desparte în silabe: *dezmierdările, rouă.*
3. Scrie sinonimele contextuale ale cuvintelor: *trăiam, scriam, alinta, tihnă.*
4. Găsește în text substantive defecte de numărul plural; menționează cinci substantive defecte de numărul singular (de tipul *moravuri, aplauze* etc.)
5. Găsește în prima strofă termenii care au sensurile de *corolă* și *picătură*; include-i apoi într-un (singur) enunț în care să aibă sens propriu / de bază.
6. Precizează modul de formare a cuvintelor: *eram, încât, -mpodobesc.*
7. Notează locuțiuni / expresii / cuvinte compuse, în alcătuirea cărora să intre termenii: *viață, rouă, voie, lacrimă, lună, alb*; precizează valoarea morfologică a

fiecărei structuri notate. ex.: de voie, de nevoie – locuțiune adverbială de mod

8. Construiește enunțuri în care cuvintele *seară* și *nouă* să aibă altă valoare morfologică decât în text.

9. Include în enunțuri două verbe derivate de la cuvintele *lăcrimă* și *alb*, care să fie la gerunziu și să aibă valoare adjectivală.

10. Analizează pronumele personale din text.

11. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor: *acum*, *abia*, *atât (de)*, *și (eu)*.

12. Notează cuvintele din text care nu au funcție sintactică.

13. Finalizează analiza sintactică a enunțurilor de mai jos; numerotează și identifică propozițiile; realizează schema relațională:

Vroind (...) pe-o seară dulce lăsasem/

să uit/

să m-adoarmă crinii.../

Și se făcea/

că fără voie trăiam acum o viață nouă:/

Eram și eu un crin ca dâșii,/

și-n dezmiardările luminii

Îmi întindeam voios potirul/

să prind o lacrimă de rouă./

Visând, trăiam cu ei acum,/

și-atât de alb eram subt lună,/

Încât abia scriam o umbră, /

când m-alinta șagalnic vântul,/

Dar tihnă se făcuse-n mine/

și caldă inima și bună,/

Că reveneam subt altă formă,/

să-mpodobesc și eu pământul./

III. Compunere

Scrie o compunere cu caracter narativ-fantastic, despre o metamorfoză stranie trăită de tine.

19.

„Ce poți avea, sufletul meu,
Când soarele ne pune-n ramuri iară
Ori un inel de foc, ori o brățară,
Cu mâna caldă a lui Dumnezeu?

Și când făptura ne primește-ntreagă
Ca un altar ce-n haos s-a deschis,
Și dinainte floarea ni se pleacă,
Să-i sărutăm petalele de vis?

Ești întristat de-acest adânc tablou,
Unde la fiecare clipă am simțit
Că ne atinge pensula din nou,
A umbrei mari ce-n el ne-a zugrăvit?”

(Tudor Arghezi, *Pia*)

*pia mater – în latină: mamă iubitoare

I. Literatură

1. Indică trei realități posibile subînțelese în metaforele: *inel de foc* și *brățară*; adaugă în „ramuri” și alte metafore construite în mod asemănător.
ex.: cercei de rouă.

2. Transcrie din text versuri în care se află o comparație și o personificare.
3. Explică, pe baza ariei lexicale dominante în ultima strofă, în ce ipostază a creatorului / artistului apare Divinitatea.
4. Indică metafora / sintagma metaforică prin care este identificat Dumnezeu de către eul liric.
5. Menționează două elemente de versificație prezente în poezie.
6. Explică efectul stilistic al interogației în textul citat.
7. Exprimă, într-o compunere de 15 – 20 de rânduri, opinia ta în legătură cu sentimentul de tristețe al eului liric în fața „tabloului” mirific al lumii.

II. Limbă

1. Explică prezența virgulelor în prima strofă a poeziei citate.
2. Scrie un substantiv colectiv derivat de la unul din cuvintele aflate în text.
3. Găsește în text două neologisme sinonime ale termenilor (și ei neologici) *penel* și *pictură*.
4. Scrie, pe rând, familiile lexicale în care se includ cuvintele (a) *zugrăvi* și *întristat*.
5. Include în enunțuri, cu alt sens decât în text, cuvântul *haos*, precum și antonimul acestuia.
6. Ilustrează cu exemple conversiunea, în cazul cuvintelor: *avea*, *ne*, *dinainte*, *unde*.
7. Precizează cazul și funcția a trei adjective pronominale din text.
8. Notează trei complemente directe din text, exprimate prin părți de vorbire diferite.
9. Scrie un enunț în care cuvântul *foc* să aibă valoare interjecțională.

10. Plasează în enunțuri structura *Sufletul meu*, în care *sufletul* să fie, pe rând, complement indirect în dativ și nume predicativ în genitiv.

11. Reconstruiește enunțul *Să-i sărutăm petalele de vis*, astfel încât verbul *a săruta* să fie la diateza pasivă.

12. Precizează felul adjectivelor propriu-zise din text.

13. Ilustrează altă funcție sintactică decât cea din text a cuvântului *ni*.

14. Notează câte două verbe la diateza activă și diateza reflexivă din text.

15. Construiește enunțuri în care structura *de vis* să fie complement de cauză, complement de agent și nume predicativ.

16. Indică articolele din versul al patrulea.

17. În structura *mâna caldă*, pune, pe rând, adjectivul la gradul comparativ de superioritate, la gradul comparativ de inferioritate și la superlativ absolut.

18. Recunoaște valorile adverbului *când* în enunțurile:
Când vine, când pleacă, nici nu știi de unde să-l iei!
Cumpără când cărți, când discuri, de nu-l mai recunosc!

Tu când te hotărăști să te însori?

Când aş sta eu să-i ascult laudele, ce-ar fi oare?

19. Analizează verbele din strofa a doua a poeziei.

20. Transcrie, pe rând, din text două structuri în care să existe attribute substantivale genitivale, precum și elementele regente ale acestora.

21. Identifică în text două subordonate atributive introduse prin elemente jonctive diferite.

22. Contrage o subordonată circumstanțială de scop din text.

23. Transcrie propoziția a doua a textului.

24. Scrie două enunțuri în care jonctivul (elementul de relație) *unde* să introducă alte două subordonate decât în text.

20.

„Ne odihnim în iarbă, cu un rest
de oboseală în noi, ca sufletul.
Printre lacuri de munte stăm și privim.
Soarele a asfințit în argintul de vest.
Prin aerul de cleștar
stâncile, brazii, munții, lucrurile toate,
chiar cele mai depărtate,
se conturează mai clar.
Ce calm! Ce puritate!
Dacă am vedea cu lacurile,
stelele s-ar apropia,
întâmpinându-ne la drumul - jumătate.”

(Lucian Blaga, *Printre lacurile de munte*)

*cleștar - cristal

I. Literatură

1. Notează verbe din text care sugerează o atitudine contemplativă.
2. Prezintă semnificația unei enumerații în text.
3. Notează un vers care conține o imagine vizuală și una motorie.
4. Comentează succint valoarea expresivă a versificației.
5. Starea de spirit trăită de eul liric în mijlocul naturii culminează cu „momentul” marcat prin superlative: *Ce calm! Ce puritate!*, de unde tonul devine reflexiv-nostalgic în comunicarea revelației din final: *Dacă am vedea cu lacurile, / stelele s-ar apropia, / întâmpinându-ne la drumul – jumătate*; comentează în zece, douăsprezece rânduri, modul în care eul liric comunică această stare de spirit.

II. Limbă

1. Desparte în silabe cuvintele: *iarba, sufletul, lacuri, aerul*.
2. Precizează câte litere și câte sunete sunt în cuvintele: *argintul, chiar, ce, vedea*.
3. Notează substantive colective formate de la cuvintele *brad* și *argint*; notează și un substantiv colectiv având sensul de multitudine de stele / sori.
4. Găsește în text cuvintele ale căror antonime sunt: *ne epuizăm, se estompează, a răsărit, s-ar depărta, vag, impuritate, haos*; selectează, dintre acestea din urmă, neologismele.
5. Construiește enunțuri în care cuvintele *toate, argint, ce, am, clar* să aibă altă valoare morfologică (conversiune).
6. Transcrie cuvintele din text care conțin diftongi (urcători / coborâtori) și hiat, specificându-le pe fiecare.
7. Găsește neologismele din text, ale căror sinonime sunt următorii termeni: *apus, liniște, (se) desenează, limpede*.
8. Notează familia lexicală din care face parte cuvântul *depărtate*.
9. Scrie cinci cuvinte formate prin prefixare, având, pe rând, următorii termeni de bază: *suflet, (a) vedea, aer, stele, drum*.
10. Notează cuvinte din text care să ilustreze mijloacele de îmbogățire a lexicului.
11. Completează lista: *vest, argint, calm, puritate*, cu alte substantive defective de numărul plural.
12. Precizează modul, timpul și diateza primului și ultimului verb din text.
13. Notează un verb fără funcție sintactică din text, precizând în ce constă valoarea lui în contextele în care apare.

14. Pune verbul *a se odihni* la: conjunctiv-prezent, persoana a II-a sg; imperativ forma negativă; indicativ imperfect, perfect simplu și mai mult ca perfect, persoana a II-a plural.

15. Indică gradul de comparație al adjectivelor și al adverbelor din text.

16. Analizează cuvintele: (*în*) *noi*, (*ca*) *sufletul*, (*de*) *vest*, *cele mai depărtate*.

17. Scrie două enunțuri în care verbul *de privit* să fie subiect și complement direct.

18. Dezvoltă două propoziții simple din text.

19. Transcrie ultima propoziție a textului.

20. Notează felul propoziției *Dacă am vedea cu lacurile*; găsește alte trei elemente de relație posibile pentru acest tip de subordonată.

III. Compunere

Inspirat(ă) de poezia lui Lucian Blaga, închipuiește-ți că poți vedea cu lacurile; descrie lumea, natura, așa cum ți s-ar înfățișa în astfel de condiții (într-o compunere de 25 – 30 de rânduri).

21.

„Melc, melc, ce-ai făcut
Din somn cum te-ai desfăcut?
Ai crezut în vorba mea
Prefăcută... Ea glumea!
Ai crezut că plouă soare,
C-a dat iarba pe răzoare,
Că alunul e un cântec...
– Astea-s vorbe și descântec!

Trebuia să dormi ca ieri,
Surd la cânt și îmbieri,
Să tragi alt oblon de var
între trup și ce-i afar'...
– Vezi?

Ieșiși la un descântec;
Iarna ți-a mușcat din pântec...
Ai pornit spre lunci și crâng,
Dar porniși cu cornul stâng,
Melc nătâng,
Melc nătâng!”

(Ion Barbu, *După melci*)

I. Literatură

1. Opera din care este extras fragmentul este aparent epică: – are acțiune derulată pe momente ale subiectului, conflict, personaje – dar acestea sunt, de fapt, simboluri în care sunt transpuse metaforic atitudini profund lirice; opera se constituie astfel într-o alegorie (parabolă); identifică momentul „subiectului” redat în fragmentul citat, argumentând răspunsul tău.
2. Specifică felul imaginilor din următoarele secvențe, explicând valoarea expresivă a uneia dintre ele: *Ai crezut că plouă soare; Că alunul e un cântec...*

3. Explică pe baza cărei analogii a fost construită sintagma metaforică *oblon de var*; vezi articolul de dicționar de mai jos:

*var – oxid de calciu, obținut prin calcinarea rocilor calcaroase, folosit ca liant în construcții

4. Identifică termenul-cheie al fragmentului, arătând ce stări ale eului liric sugerează, în contextele în care apare.

5. Comentează efectul artistic al personificării din versul *Iarna ți-a mușcat din pântec...*

6. Explică prezența apostrofului în cea de-a doua strofă a poeziei.

II. Limbă

1. Identifică diftongii și hiatul în cuvintele aparținând familiei lexicale a termenului *ploaie*: *plaios*, *plioasă*, (*a*) *ploua*, *plouat*, *ploiță*, *ploicică*.

2. Rescrie enunțurile, optând pentru termenii corecți: Întunecându-se, a tras *storurile* / *stolurile* la ferestre. Melcul nu auzea *apostrofa* / *apostroful* copilului.

*apostrofă – muștrare, reproș

3. Precizează sensul cuvântului *nătâng* în text; scrie un enunț în care acesta să aibă un alt sens.

4. Scrie (și) alte locuțiuni / expresii care includ cuvântul *stâng* (*stânga*), construind enunțuri cu două dintre ele.

5. Ilustrează în enunțuri omonimia cuvintelor: *somn*, *ai*, *dar*, *cornul*.

6. Indică numărul de litere și sunete în structurile / cuvintele: *ce-ai*, *ieri*, *glumea*, *tragi*, *ce-i*, *porniși*.

7. Scrie enunțuri în care *ce-ai*, *ce-i*, *ai*, *ca*, *la* să fie folosite în alte variante ortografice.

8. Găsește în text cuvinte formate prin prefixare și precizează termenii de bază.

9. Selectează din text sinonimele următoarelor neologisme: *corp*, *ipocrită*, *naiv*, *indiferent*, *abdomen*, *invitații*, *stor*.

10. În predicatele nominale prezente în text, înlocuiește substantivele-nume predicative cu un pronume în cazul genitiv și, respectiv, cu un numeral în acuzativ.

11. Transcrie din text două propoziții subordonate complementive directe și două subordonate subiective, menționând elementul regent al fiecăreia.

12. Analizează verbe aflate în text la timpuri trecute diferite ale indicativului (câte unu pentru fiecare timp trecut).

13. Notează două adjective (inclusiv pronominale) aflate în text la cazuri diferite.

14. Construiește două enunțuri în care adverbul *cum* și pronumele *ce* să aibă valoare de elemente jonctive (elemente de relație în frază)

15. Contrage propoziția *ce-i afar'*, menționând urmările contragerii.

22.

„Nu dor nici luptele pierdute,
nici rănila din piept nu dor,
cum dor acele brațe slute
care să lupte nu mai vor.

Cât inima în piept îți cântă
ce-nseamnă-n luptă-un braț răpus ?
Ce-ți pasă-n colb de-o spadă frântă
când te ridici cu-n steag, mai sus ?

Înfrânt nu ești atunci când sângeri,
nici ochii când în lacrimi ți-s.
Adevăratele înfrângeri,
sunt renunțările la vis.”

(Radu Gyr, *Îndemn la luptă*)

I. Literatură

1. Transcrie versurile care exprimă ideea că, în luptă, suferința fizică este insignifiantă atâta timp cât există dorința de a învinge.
2. Notează structurile din text care includ interogații retorice; explică valoarea lor expresivă.
3. Găsește în text o personificare și un epitet care construiesc în poezie o imagine auditivă și, respectiv, o imagine vizuală.
4. Indică procedeul sintactic prin care e subliniată ideea poetică în ultima strofă.
5. Transcrie din text un vers cu valoare de maximă.
6. Formulează o idee exprimată în versul: *când te ridici cu-n steag, mai sus.*

7. Dintre variantele de mai jos, privind interpretarea prezenței în text a verbelor și a pronumelor de persoana a II-a singular, alege-o pe cea care ți se pare mai potrivită: a) rol de camuflare a eului liric b) rol de generalizare, dând caracter reflexiv, de maximă, unor enunțuri c) rol de persuasiune, de insistență în comunicarea mesajului.

*maximă – sentință, aforism, cugetare, proverb

8. Menționează câteva aspecte care fac din poezie un manifest, un *îndemn la luptă*.

II. Limbă

1. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele: *nici, acele, îți, ridici, ești, sângeri, ochii*.

2. Alege termenul corect în rescrierea enunțurilor:

Bravura / bravada necunoscutului ucis a umplut inimile de speranță.

Nu există destule *decorațiuni / decorații* cu care să răsplătești jertfa.

3. Scrie cuvinte formate prin prefixare, care intră în familiile lexicale ale termenilor: *braț, sângeri, pasă, lacrimi, adevărate*.

4. Scrie cuvinte formate prin compunere, în structura cărora intră și termenii: *nici, să, ce, spadă, cât, ochi*.

5. Notează cuvintele din text care alcătuiesc o arie lexicală a termenului *luptă*.

6. Relevă valoarea morfologică și modul de formare a cuvintelor subliniate în enunțurile: Pe fața lăcrimândă a mamei se citea nedumerirea. Surâdea, în ciuda rănilor sângerânde.

7. Notează două atribute substantivale din text și două atribute adjectivale (acestea din urmă exprimate prin părți de vorbire diferite cu valoare adjectivală).

8. Scrie un enunț în care adjectivul *adevărat* să devină adverb cu funcție de nume predicativ.
9. Precizează în ce categorie intră verbele *pasă* și *doare*; construiește două enunțuri în care ele să fie elemente regente pentru două propoziții subordonate, identificându-le pe acestea din urmă.
10. Găsește în text trei nume predicative exprimate prin părți de vorbire diferite; precizează cazul acestora.
11. Transcrie din text primele două subordonate circumstanțiale, specificând felul fiecăreia și precizând pentru fiecare elementul jonctiv (de relație) și elementul regent.
12. Include în enunțuri alte două valori morfologice ale cuvântului *cât* (cu sensul din text).
13. Contrage propoziția subordonată atributivă din text; analizează partea de propoziție substituentă.
14. Plasează, pe rând, în două enunțuri, propoziția *să lupte*, astfel încât să devină subordonată completivă indirectă și, respectiv, circumstanțială de scop.

III. Compunere

Scrie o compunere narativă în care să-ți imaginezi că ai suferit o înfrângere, transformată însă în victorie prin credința ta în ideal, în puterea visului.

„...Într-o zi încercă o pornire lăuntrică: ieși de supt umbra răcoroasă și dădu buzna afară, în ploaia de lumină. Atunci rămase pe loc, orbit de atâta strălucire. Încetul cu încetul îi veni inima la loc și îndrăzni: deschise ochii mai mult, mai mari, îi deschise în sfârșit bine-bine și privi în sus. Cu câtă strălucire, ce adânc și albastru se dezvelea cerul! Și ce minune! Cu ochii lui mărunți, cât niște fire de colb, îl cuprindea întreg. Și ce întunecime, câtă umezeală supt frunzișoara lui. Ce căutase dânsul acolo? Iar din mijlocul tăriei albastre, un bulgăre de aur aprins arunca văpăi.

Tresări. Era el altul? Piciorușele nu mai erau ale lui de scânteiau așa? Și mai era îmbrăcat în aur! Căci și trupușorul lui, pe care și-l vedea pentru întâia oară, scânteia. Nu cumva era o fărâmiță căzută de acolo, de sus, o fărâmiță de lumină închegată, rătăcită pe pământ? Și, ca o adevărire, pe țărâna neagră trupul arunca o lumină dulce. Ce se mai întreba! Fără îndoială, de acolo căzuse, acolo trebuia să se întoarcă. Dar ce depărtare! Și cum să ajungă?”

(Emil Gârleanu, *Gândăcelul*)

I. Literatură

1. Transcrie din text structuri incluzând indici temporali și spațiali.
2. Arată ce revelație a avut cărăbușul la vederea soarelui, încât a simțit că trebuie să ajungă la el.
*revelație – descoperire neașteptată a unui lucru, a unui adevăr ascuns
3. Transcrie structuri care includ imagini vizuale realizate prin următoarele figuri de stil: o metaforă, două epitete, o comparație.
4. Explică valoarea expresivă a personificării din enunțul: *Și mai era îmbrăcat în aur!*

5. Precizează momentul subiectului redat în fragment.
6. Recunoaște procedeul / modul de expunere din următoarele secvențe:
 - *Nu cumva era o fărâmiță căzută de acolo, de sus, o fărâmiță de lumină închegată, rătăcită pe pământ?*
 - *Fără îndoială, de acolo căzuse, acolo trebuia să se întoarcă. Dar ce depărtare! Și cum să ajungă?*

II. Limbă

1. Explică semnul de punctuație două puncte în cele două contexte din primul paragraf.
2. Scrie enunțuri în care verbul *a ajunge* să aibă sensuri diferite, altele decât în text.
3. Scrie diminutivele prezente în text, menționând totodată sufixele din structura lor.
4. Relevă sensul pe care-l au în text cuvintele de mai jos; scrie enunțuri în care ele să aibă sens propriu: *încercă, pornire, orbit, fărâmiță, văpăi, inima, se dezvelea, bulgăre.*
5. Găsește, în primul paragraf, corespondentul sinonim al fiecăruia din neologismele următoare: *complet, obscuritate, interioară, imbold, incandescent.*
6. Găsește cuvinte cu valoare de sinonime pentru expresiile / locuțiunile din text: *dădu buzna, încetul cu încetul, (îi) veni inima la loc, pentru întâia oară, fără îndoială.*
7. Recunoaște mijloacele expresive de exprimare a superlativului absolut în secvențele:
deschise în sfârșit bine-bine...;
ce adânc și albastru se dezvelea cerul!
8. Analizează predicatele nominale aflate în cel de-al doilea paragraf.
9. Notează adjectivele din text care nu au grade de comparație.

10. Construiește enunțuri în care verbele *a ieși*, *a ajunge* și *a rămâne* să aibă valoare copulativă.

11. Analizează cuvintele subliniate în secvența: Ce căutase dânsul acolo? Iar din mijlocul tăriei albastre, un bulgăre de aur aprins arunca văpăi.

12. Transcrie din text două propoziții simple.

13. Construiește un enunț în care locuțiunea adverbială *fără îndoială* să fie element regent al unei subordonate subiective.

III. Compunere

Scrie o compunere descriptivă, în care să comunici, prin mijloace stilistice diferite – epitete, comparații, metafore, personificări, inversiuni, repetiții – impresiile tale în fața unui peisaj în care se simte mâna Divinității.

24.

„Slav aş fi fost, de nu eram latin,
latin aş fi, de nu mi-ar zice dac -
dar a ieşit așa: să fiu român,
și eu cu soarta asta mă împac!

Mi-au dat și alții sânge și cuvinte -
nisipuri galbene trecură-n zbor,
purtate-n vântul Asiei, fierbinte,
să-ngrașe primitorul meu ogor.

Și din Apus, din Miazăzi, veniră
umane pulberi, umbre și lumini,
cu bine și cu rău mă vremuiră -
pe toate le-am sorbit în rădăcini!

Și nu-i nimic străin - a mele-s toate,
dator nu sunt: plătit-am cu prisos! -
că tot plătind uitucilor la rate,
cuțitul mi-ajunsese pân-la os!

Dar am rămas așa cum scrie-n carte -
priviți-mă, și-o să vedeți ușor
că nu-s asemeni nimănui în parte,
deși,-ntr-un fel, vă semăn tuturor.

.....

Poftiți, deci, stați la masă, stați la soare! -
Un loc prielnic vă păstrez, amici;
v-aștept cu mintea plină, gându-n floare
(că nu-i de lipsă fosforul pe-aici!...)”

.....

(Geo Dumitrescu, *Inscripție pe piatra de hotar*)

I. Literatură

1. Poezia e concepută ca un monolog liric adresat; identifică ipostazele subânțelese în text prin eul liric și prin pronumele personal de persoana a II-a.

2. Explică valoarea expresivă a formelor verbale (*aș fi fost, eram, aș fi, nu ar zice, a ieșit, să fiu*) din incipitul poeziei; formulează o idee privind etnogeneza românească, desprinsă din enunțul voit paradoxal.

*etnogeneză – formarea unui popor

3. Menționează un aspect al temperamentului nostru etnic sugerat de metaforele din versurile *Și din Apus, din Miazăzi, veniră / umane pulberi, umbre și lumini*.

4. Transcrie din text un vers care conține un epitet cromatic; observă, în strofa a doua, efectul plasticizării de către poet, a ideii (anume formarea poporului român și a limbii române).

*plasticizare – reprezentarea unei idei, a unei abstracțiuni, în imagini concrete (culoare, sunet, formă, conținut material); exprimare prin imagini expresive, evocatoare

5. Selectează, din lista de mai jos, acele cuvinte desemnând sentimente, atitudini, specifice eului liric în text: jenă, orgoliu (vanitate), resemnare, ironie, înțelepciune, umor, realism, cinism, demnitate, spirit revendicativ, deschidere.

6. Explică valoarea eufemistică a enunțului:

(*că nu-i de lipsă fosforul pe-aici!...*)

*eufemistic – cu efect de atenuare

7. Exprimă-ți, într-o compunere, opinia privind relația individual / universal în profilul identitar al unui popor.

II. Limbă

1. Explică licența poetică din versul: *Și nu-i nimic străin – a mele-s toate*, scrie forma literară a cuvântului vizat.

*licență poetică – abatere ușoară de la norma limbii într-un text poetic, uneori pentru efecte stilistice, alteori din necesități prozodice (de versificație)

2. Precizează sensul cuvântului *carte*, în text și în enunțurile:

Am făcut o petrecere cum scrie la *carte*! A făcut *carte*, nu glumă! Tu cunoști viața din cărți, nu pe cea reală. Înveți pisica *carte*? E o pictură ca la *carte*!

3. Include în enunțuri paronimele: *original / originar, aborigen / arborescent, mese / mase*.

ex.: În preumblările sale, călătorul s-a înțeles perfect cu *aborigenii*, care erau curioși cine le calcă pământurile și deschiși la nou. sau Podoabele *arborescente* umbreau colina singuratică.

4. Transcrie perechi de antonime prezente în text.

5. Recunoaște valorile morfologice de prepoziție, adverb sau de adjectiv invariabil ale cuvântului *asemenea*, în enunțurile:

Cei doi gândesc *asemenea*.

Asemenea amic, mai rar!

Tatăl vorbește *asemenea* copilului.

6. Precizează sensul cuvântul *fosfor* în text; amintește-ți patru termeni monosemantici, menționând cărui stil funcțional îi sunt specifici.

7. Scrie sinonimele termenilor *român, cuvinte, ogor, străin*, recurgând la categoria arhaismelor.

8. Precizează cuvintele din text, ale căror sinonime sunt neologismele următoare: *obligat, a se resemna, a rezerva, destin, favorabil, a absorbi, origini*.

9. Arată cum s-au format termenii: *filoromân, pseudosavant, protoslav, protoromâna, multiform, neolatin, bilateral, bipolar, cvasiomogen*.

10. Scrie formele de genitiv / dativ ale cuvintelor din text: *soartă, masă, floare și alții*.

11. Analizează predicatele: *slav aș fi fost, să fiu român, nu-s asemeni nimănui*.

12. Recunoaște funcția sintactică a locuțiunii adjectivale în *floare*, din text; notează locuțiunile / expresiile adjectivale care au în alcătuire cuvintele: *vină, scaun, zece, inel, stare, treabă*, precizând pentru fiecare adjectivul-sinonim.

13. Transcrie din text două verbe la modul imperativ și un substantiv în cazul vocativ, precizând funcțiile lor sintactice / rolul.

14. Găsește în primele două strofe componente directe și indirecte (câte două de fiecare).

15. Analizează subiectul și predicatul propoziției și *nu-i nimic străin*.

16. Indică valorile morfologice ale cuvântului și din versul *Mi-au dat și alții sânge și cuvinte*.

17. Precizează tipul de raport sintactic realizat în text de conjuncțiile *de, dar, și*.

18. Identifică propozițiile din secvența:

Dar am rămas așa cum scrie-n carte –

priviți-mă, și-o să vedeți ușor

că nu-s asemeni nimănui în parte,

deși,-ntr-un fel, vă semăn tuturor.

25.

„Lui Mihai Eminescu
Știi: cândva, la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.
Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.
S-o lăsați așa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a reușit nici tata.
Iar de n-au s-auză dâșii
Al străvechii slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium.”

(Grigore Vieru, *Legământ*)

I. Literatură

1. Prezintă dorințele pe care poetul le încredințează urmașilor în testamentul său liric.
2. Explică scrierea cu majusculă în text a substantivului *Soare* și a adjectivului posesiv *Sale*.
3. Comentează valoarea expresivă a inversiunii *stinge-mi-s-or*, asociată cu adverbul *tot*.
4. Explică semnificația comparației din versurile: *Așezați-mi-o ca pernă / Cu toți codrii ei în zbucium*; ai în vedere opoziția semantică (de sens) *pernă / zbucium*.
5. Prezintă efectul artistic al aliterației din ultima strofă.

6. Menționează câteva însușiri ale *cărții* / poeziei lui Mihai Eminescu, sugerate de versurile: *Ce n-a reușit nici tata; Al străvechii slove bucium; Cu toți codrii ei în zbucium*, precum și mijloacele artistice prin care se susține ideea poetică.

7. Explică titlul poeziei.

II. Limbă

1. Desparte în silabe cuvintele: *cândva*, *mie*, *mijlocul*, *pleoape*.

2. Precizează o trăsătură comună următoarelor părți de vorbire: *miez de noapte*, *Mihai Eminescu*, *cândva*, *deasupra*, *ca să*; stabilește valoarea morfologică a fiecăreia.

3. Optează pentru termenul potrivit, în fiecare din situațiile din enunțul de mai jos:

Maestrul / maestrul lui Grigore Vieru a fost un *virtuoz / virtuos* al *versului / viersului*; scrie trei enunțuri cu paronimele termenilor aleși.

4. Notează adjective formate cu prefixe, care se includ în familiile lexicale ale cuvintelor: *a (se) stinge*, *a ști*, *poate*, *mijlocul*, *departe*.

5. Selectează din lista de mai jos cuvintele care includ diftongi, stabilind tipul fiecăruia (urcător / coborâtor): *știu*, *miez*, *ochii*, *mie*, *deasupra*, *băiatul*, *pleoape*, *codrii*, *bucium*, *zbucium*.

6. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele enumerate la exercițiul anterior.

7. Include într-un enunț, în altă variantă ortografică, cuvântul *mie* din text; precizează ce a devenit hiatul în noua formă, precum și valoarea morfologică a cuvintelor nou apărute.

8. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor *rece*,

iar, deasupra, ce, deschis (ă), și, în text și în enunțurile de mai jos: L-a privit rece. Vine iar primăvara. Pentru toți e cerul deasupra. Ce albastru infinit! Vorbește-i deschis! A și adormit.

9. Analizează două atribute pronominale, două atribute substantivale și două atribute adjectivale din text (cele din urmă exprimate prin adjective pronominale).

10. Precizează cazul impus de prepoziție în enunțurile: *Deasupra-mi* e cerul cu stelele. *Deasupra mea* strălucesc constelații.

11. Menționează patru adverbe de mod care nu au în text funcție sintactică.

12. Precizează cazul adjectivelor propriu-zise din text.

13. Transcrie din text verbe la modul imperativ, inclusiv pe cele care, deși la alt mod, au valoare imperativă.

14. Construiește enunțuri în care adverbele *cândva* și *așa* să fie atribute.

15. Transcrie din text o propoziție cu subiect multiplu.

16. Analizează două componente circumstanțiale de loc exprimate prin părți de vorbire diferite.

17. Numește raporturile sintactice stabilite în propoziție / frază de conjuncțiile: *ori, ci, ca să*.

18. Precizează felul ultimei propoziții din textul dat.

19. Rescrie enunțul, corectând greșelile:

El așează cărțile după culoare, ori se știe că mai potrivit ar fii dacă le-ar ordona după autori. Dacă ar colabora împreună cu Ionel!...

III. Compunere

Inspirat(ă) de poezia lui Grigore Vieru, scrie o compunere cu titlul: „Cartea rămâne deschisă”.

26.

„Iartă-mă, Doamne,
că-ți hulesc pâinea...
Dar orice pită
e o gură fără cuvânt.
Nu te mai pot vedea
de atâta fum
în care pâini se coc!
De ce nu ne-ai dat
altceva-n loc?
De pildă, raza de soare,
pe ea să o ronțai blând,
iar cine își doarme ziua,
să rămâie flămând.
Stăpâne,
mi-i gura pecetluită
c-o pâine.”

(Grigore Vieru, *Iartă-mă*)

I. Literatură

1. Identifică în text cuvântul-cheie și o arie lexicală evocatoare.
2. Găsește în text versurile care subliniază ideea de anulare prin șantaj a libertății cuvântului.
(Ai în vedere și adevărul amar din exprimarea familiară: Ciocu mic, că-ți pierzi pâinea!).
3. Comentează valoarea expresivă a metaforelor din versurile: *Nu te mai pot vedea de atâta fum / în care pâini se coc!*
4. Reflectează asupra antitezei create de poet între pâine și raza de soare; comentează versurile de mai jos, evidențiind relația idee-expresie:

...De pildă, raza de soare,
pe ea să o ronțai blând,
iar cine își doarme ziua,
să rămâie flămând.

5. Argumentează apartenența poeziei la genul liric.

II. Limbă

1. Relevă numărul de litere și sunete din cuvintele: *orice, e, altceva, ronțai, pâine, pecetluită*. (ai în vedere și pseudodiftongii, adică situațiile când *e* se pronunță diftongat: *ie, în eram, este, eu* etc.)

2. Alege termenii potriviți în rescrierea enunțurilor de mai jos:

Lașitatea e *cenșura / cezura* cea mai intolerantă.

*cezură – pauză ritmică înăuntrul unui vers

Poezia lui Grigore Vieru *reflectează / reflectă* revolta unui spirit încătușat de circumstanțe.

3. Marchează, în următoarele cuvinte din text, diftongii și hiatul: *soare, ronțai, rămâie, ziua, pecetluită*.

4. Scrie cuvinte compuse în structura cărora să intre (și) termenii: *pâine, gură, cine, zi*.

5. Notează un verb din text format prin derivare de la o interjecție; exemplifică procedeul și cu alte verbe.

6. Găsește în text sinonime pentru neologismele următoare: *a calomnia, de exemplu, sigilat(ă), a oferi*.

7. Actualizează în enunțuri sensurile a cel puțin cinci expresii / locuțiuni care includ cuvântul *pâine*. (vezi mai sus: Ciocu mic, că-ți pierzi pâinea!)

8. Precizează sensul cuvântului *doarme* în text și în enunțurile:

Nu doarme ea, Smaranda!

Ce faci, dormi de-a-n picioarele?

Nicio problemă, dacă nu găsesc tren, voi dormi la vară-mea!

Acolo dorm străbunii noștri.

9. Notează antonimele cuvintelor: *hulesc, blând, ziua, flămând.*

10. Recunoaște valoarea morfologică dobândită de cuvintele *orice, -n loc, ziua, să rămâie*, în exemplele de mai jos:

Face *orice* să câștige.

Face *orice* poate ca să câștige.

Ce pui în *locul* paginii rupte?

Ziua tot la fel de bine dormi?

Rândul din față *să rămâie* pe loc!

11. Găsește în text două cuvinte formate prin compunere și două formate prin conversiune.

12. Notează cuvintele din text care aparțin fondului principal lexical.

13. Indică subiectul primei și ultimei propoziții.

14. Transcrie două predicate nominale din text.

15. Stabilește funcția sintactică a cuvântului *pâine / pâini* în contextele în care apare.

16. Găsește în text trei atribute pronominale în dativ posesiv.

17. Stabilește subiectele propozițiilor de mai jos:

Băiatului îi era dor de-o iarnă românească.

Lui nu-i era teamă de întoarcere.

Nici nu-i mai era frig, de bucuria revederii.

Îi fu deodată foame, dar tot de ceva de pe-aici, de pe la noi.

18. Scrie enunțuri în care pronumele reflexiv *își* să fie complement indirect și marcă a diatezei reflexive.

19. Analizează patru verbe aflate în text la moduri diferite, precizându-le pe acestea din urmă.

20. Stabilește funcția sintactică a cuvintelor precedate de prepoziții din primele șapte versuri.

21. Găsește în text o propoziție simplă, precizând subiectul acesteia.

22. Transcrie din text trei propoziții subordonate diferite, identificându-le.

III. Compunere

Imaginează-ți o lume în care oamenii se hrănesc cu...
raze de soare; scrie o compunere în care să povestești
o întâmplare petrecută într-o atare situație.

27.

„În timp ce scriu

Pe tocul meu

Se urcă o furnică.

Știe și știi

Că n-are de ce

Să-i fie frică.

Nici s-o alung,

Nici s-o omor,

Nu-mi stă în fire.

O singură nenorocire:

Fără s-o observ, din greșeală,

S-o moi cu penița în cerneală

Și să devină singura furnică albastră

De pe planeta noastră.

Ba, dacă bea din cerneală un pic,

Nu se mai poate face nimic:

Devine singura furnică poetă

De pe planetă.
Și atunci, trebuie să facă cerere
Și reclamație
Să fie primită (de greiere!)
În uniunea de creație.”

(Ana Blandiana, *O furnică poetă*)

I. Literatură

1. Transcrie versurile care arată sensibilitatea, dragostea și grija față de necuvântătoare a eului liric.
2. Menționează cele două nenorociri care i s-ar putea întâmpla furnicii în situația ipotetică prezentată în text.
3. Prezintă efectele folosirii personificării în text.
4. Observă intertextul prezent în poezie; precizează la ce se referă autoarea când spune că, transformându-se în poetă, furnica ar trebui să se adreseze greierului; ai în vedere scrierea cuvântului *greiere*, urmat de semnul exclamării, în paranteză.

*intertext – situație de interferare, amestec, a două texte literare, prin aluzie, citat, parafrază (co-prezența unui text în altul)

5. Imaginează, într-o compunere de 10-12 rânduri, un dialog între furnică și eul liric.

II. Limbă

1. Explică semnele de punctuație două puncte și parantezele, din text.
2. Găsește în text cuvinte care conțin diftongi și hiat; scrie un cuvânt în care *e* și *u* din *meu* să formeze alt grup de sunete.
3. Scrie cuvinte reprezentând părți de vorbire diferite din familia lexicală a verbului *a crea*: două substantive, două adjective, (alt) verb.

4. Subliniază prefixele în cuvintele următoare: *apoetic, sublinia, antiunional, hiperemotiv, supraom, ultrasensibil*; precizează valoarea lor semantică.

ex.: apoetic – prefixul neologic *a* are sensul *fără, lipsit de*.

5. Notează cuvinte din text care alcătuiesc o arie lexicală evocând ideea de creație.

6. Găsește termeni omonimi pentru cuvintele: *tocul, fire, moi, pic*.

7. Explică sensul expresiei *nu-(mi) stă în fire*; găsește în text și alte locuțiuni (adverbiale, conjuncționale) / expresii.

6. Include cuvântul *peniță* în familia lui lexicală.

7. Notează trei neologisme din text și sinonimele lor.

8. Găsește în text sinonimele următoarelor neologisme: *unica, acceptată, temperament, dezastru, creez (compun)*.

9. Identifică attributele din secvența: *Devine singura furnică poetă / De pe planetă*.

10. Analizează un predicat nominal din text; schimbă, într-un enunț, modul verbului copulativ, punându-l la condițional-optativ prezent.

11. Analizează morfologic și sintactic cuvântul din text aflat în paranteză.

12. Stabilește valoarea morfologică a cuvântului *o*, în text.

13. Ilustrează, cu câte un exemplu din text, valoarea predicativă și pe cea auxiliară a verbului *a fi*.

14. Notează propozițiile simple din opera citată; transformă-le în propoziții dezvoltate cu subiect neexprimat.

15. Indică subiectele primelor patru propoziții din text.

16. Analizează părțile de propoziție din secvența: *de ce să-i fie frică*.

17. Transcrie din text trei propoziții subordonate subiective și două subordonate atributive.

28.

„Făcând lumină în mine
Se-ntunecă în jur,
Când se apropie zorii,
La mine se-nserează
Nu pot vedea și-n afară
Și-nlăuntru în același timp.
Fructele, florile, fiarele
Le pot inventa numai când nu le găsesc.
Nimic din ce ascund nu trăiește
Dincolo de hotarele mele.
Niciodată, niciodată nu se va sparge
Echilibrul perfect
Care doarme-ntre lume
Și sufletul meu?
Numai pentru că nu există-n afară
Îl văd în mine-atât de limpede pe Dumnezeu?”
(Ana Blandiana, *Făcând lumină în mine*)

I. Literatură

1. Pentru a ilustra raportul dintre lume și propriul eu, autoarea recurge la procedeul antitezei; transcrie două structuri ilustrând în text acest procedeu.
2. Explică valoarea expresivă a repetiției în text.
3. Transcrie versul care subliniază valoarea creației ca univers ce suplinește absența, având sens recuperator, acela de a completa lumea, de-a o îmbogăți.
4. Notează o idee referitoare la condiția artistului, sugerată de versurile:
Nu pot vedea și-n afară / Și-nlăuntru în același timp.
5. Explică semnificația enunțurilor interrogative din text.

6. Scrie o compunere de aproximativ 20 de rânduri, în care să-ți exprimi opinia despre raportul dintre realitatea exterioară și lumea interioară a artistului, așa cum este perceput de poeta Ana Blandiana.

II. Limbă

1. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele: *trăiește, niciodată, sparge, echilibrul, există.*
2. Notează cel puțin patru cuvinte în care, ca în cuvântul *există* din text, x se pronunță gz.
3. Notează patru neologisme din text și sinonimele lor.
4. Scrie expresii cvasilibere care includ termenii: *hotar, fruct, lumină, floare, suflet, Dumnezeu*; ex.: piatră de hotar
 *cvasilibere – care nu s-au sudat în locuțiuni / expresii
5. În rescrierea enunțurilor, optează pentru cuvântul potrivit:
 Dorința de *a-și apropia / a apropria* copiii a făcut-o să și greșescă uneori.
 Are prostul obicei de *a-și apropia / a apropria* ideile altuia, dându-le drept ale lui.
6. Scrie un substantiv defectiv de numărul singular și unul defectiv de numărul plural din text.
7. Precizează felul locuțiunilor de mai jos, găsind termeni sinonimi pentru fiecare: *în afară, în jur, în același timp, pentru că, dincolo de*. ex.: *dincolo de* – locuțiune prepozițională, sinonim: *peste*
8. Precizează sensul în care sunt folosite în text cuvintele *lumină, se-nșerează, doarme, nu se va sparge*.
9. Include în enunțuri paronimele cuvintelor (*a*) *însera* și *perfect*.

10. Găsește în text cuvinte formate prin conversiune și prin compunere.
11. Pune la modul imperativ, forma negativă, singular, verbele *a face* și *a se apropia*.
12. Identifică verbele la moduri nepersonale din text, precizând funcția lor sintactică.
13. Notează câte două adverbe / locuțiuni adverbiale de loc, de timp și de mod din textul citat.
14. Găsește în text un adjectiv fără grad de comparație; dă și alte exemple în acest sens.
15. Construiește patru enunțuri în care pronumele *care* și *nimic* să aibă fiecare funcții de nume predicativ și complement indirect.
16. Analizează două complemente directe aflate în ultimul vers.
17. Transcrie din text două propoziții fără subiect, explicând absența acestuia.
18. Delimitează propozițiile din secvența de mai jos, precizând subiectul fiecăreia, precum și elementul regent al subordonatelor:

Fructele, florile, fiarele

Le pot inventa numai când nu le găsesc.

Nimic din ce ascund nu trăiește

Dincolo de hotarele mele.

III. Compunere

Scrie o compunere, lăsându-te inspirat(ă) de învățătura orientală „Cunoașterea vine din interior”.

29.

„Din oglindă mă privea un trup firav
 Cu claviatura coastelor distinctă,
 Inima-apăsa pe clape grav
 Și-ncerca să-apară în oglindă.
 N-am văzut-o niciodată, dar știam,
 Ca-ntr-un joc de-a baba-oarba, că-i ascunsă
 (Precum inima salcâmului din geam
 Coșul pieptului de crengi o face frunză).
 Mă-ntrebam de unde l-a-nvățat și dacă
 E aievea cântu-i uniform,
 Și ca nu cumva în somn să tacă,
 Mi-era frică seara să adorm.”

(Ana Blandiana, *Copilărie*)

I. Literatură

1. Eul liric își descoperă *centrul*, sinele, descoperă mirajul vieții tumultuoase și racordarea ființei la ritmul naturii; precizează tema poeziei, având în vedere (și) motivul oglinzii prezent în text.
2. Arată semnificația pe care eul liric o dă inimii; ai în vedere (și) asocierea inimă / frunză din versurile aflate în paranteză.
3. Precizează tipul de rimă și ritmul poeziei, precum și măsura primului vers.
4. Argumentează succint că poezia *Copilărie* de Ana Blandiana aparține genului liric.

II. Limbă

1. Selectează, din lista de mai jos, cuvintele în care numărul literelor este egal cu numărul sunetelor:
niciodată, geam, crengi, aievea, era.

2. Rescrie enunțurile, optând pentru termenii potriviți: Copilul descoperă cu *gravitație* / *gravitate* lumea din interiorul său.

Ritmul inimii urmează, în unde *eufonice* / *euforice*, ritmul stelelor.

*eufonie – antonim al cuvântului cacofonie; însușire a sunetului de a fi plăcut auzului; armonie

3. Notează verbe sau locuțiuni verbale care fac parte din familia lexicală a cuvintelor: *oglinză*, *piept*, *frunză*, *seară*, *frică*, *joc*.

4. Identifică, în următoarele cuvinte / structuri, diftongii și hiatul: *știam*, *aievea*, *cântu-i*; notează cuvinte în care sunetele rostite în hiat să formeze diftongi, iar cele care formează diftongi să devină hiat.

5. Precizează părțile de vorbire care intră în structura următoarelor cuvinte compuse din text: *niciodată*, (de-a) *baba-oarba*, *precum*.

6. Scrie cinci cuvinte din text care intră în categoria neologismelor, precum și sinonimele a două dintre ele.

7. Formează diminutive de la cel puțin cinci cuvinte din text, folosind sufixele: *uliță -*, *ușor-*, *uleț-*, *ioară-*.

8. Precizează sensurile din text ale cuvintelor *coș*, *claviatură*, *clape*, alegând între: propriu, secundar, figurat.

9. Precizează valoarea verbului *a fi* în cele trei situații în care apare în text.

10. Precizează modul de formare a cuvintelor: *grav*, *aievea*, *seara*.

11. Indică subiectul ultimelor patru propoziții din text.

12. Notează trei attribute substantivale prepoziționale din text, precizând cuvântul pe care-l determină fiecare.

13. Transcrie din text patru propoziții simple.

14. Finalizează analiza sintactică a frazei, precizând felul propozițiilor, precum și raporturile dintre ele:

Mă-ntrebam 1/ de unde l-a-nvățat 2/ și dacă

E aievea cântu-i uniform, 3/

Și 4/ ca nu cumva în somn să tacă, 5/

Mi-era frică seară 4/ să adorm 6./

30.

„Dar care erau bucuriile ei în această viață? Cum, dar nu erau puține! Când spăla, de pildă, cu capul aplecat în cazan (o găseam adesea astfel venind de la școală) mama arăta atât de liniștită și de frumoasă încât acest spălat mi se părea un ritual misterios și nu truda umilitoare. Mica noastră casă cu grădiniță mi se părea un colț al paradisului și totdeauna se întâmpla s-o găsesc aplecată asupra a ceva; știa să insufle viață lucrurilor. Toată copilăria mea am băut cafea cu lapte dintr-o frumoasă ceașcă de porțelan, cu flori roșii și albastre. Mișcările mâinilor mamei, când mi-o puneă înainte, erau atât de încetinite și îmi sugerau atât de curios sentimentul că această ceașcă nu e un simplu obiect care putea fi schimbat, încât fără să știu de ce (fiindcă mama nu-mi spunea nimic) impulsurile mele de copil se armonizau și-mi beam cafeaua aplecat cu grijă asupra mesei. Nu obiectul mi se părea de preț, ci sufletul mamei împrăștiat în lucruri. Această ceașcă există, cred, și astăzi, deși mama a murit... Nu toți oamenii se simt bine într-o implicare în viața obiectelor create de mâini umane destoinice care le făcuseră, pe cât era mama în a le feri, în a-și păstra bogăția sufletului având grijă să n-o risipească de desordinea pe care ar crea-o eliminând un lucru din viața ei, de care sânt legate clipe de

preț, ziua când l-a cumpărat, când era poate fericită, când afară era poate primăvară, când vocile oamenilor, zgomotul străzii, zborul vrăbiilor aveau în ea un ecou magic, mâna bărbatului care o strângea pe-a ei îi dădea un fior subțire, adânc, diafan... Mama a murit lăsând în șifonier o scurteică de catifea din tinerețe, mai durabilă decât viața ei.”

(M. Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*)

I. Literatură

1. Prezintă două ipostaze în care este înfățișată mama în fragmentul citat.

2. Selectează din text enunțuri care relevă efectele transfiguratoare ale gesturilor mamei asupra lumii înconjurătoare.

3. Explică relația mamei cu obiectele, având în vedere afirmațiile naratorului:

Nu obiectul mi se părea de preț, ci sufletul mamei împrăștiat în lucruri.

Știa să insuflă viață lucrurilor

...a-și păstra bogăția sufletului având grijă să n-o risipească de desordinea pe care ar crea-o eliminând un lucru din viața ei

4. Transcrie din text structuri incluzând două imagini vizuale și două imagini sonore; comentează semnificația celor din urmă.

5. Menționează modurile de expunere la care recurge autorul.

6. Exprimă-ți opinia în legătură cu ideea sugerată de rândurile următoare:

Această ceașcă există, cred, și astăzi, deși mama a murit...

Mama a murit lăsând în șifonier o scurteică de catifea din tinerețe, mai durabilă decât viața ei....

II. Limbă

1. Explică semnele de punctuație din secvența: *Dar care erau bucuriile ei în această viață? Cum, dar nu erau puține! Când spăla, de pildă, cu capul aplecat...*
2. Notează termeni în care vocalele aflate în hiat în cuvintele *ritual misterios* să fie diftongi.
3. Găsește în text substantive defective de numărul plural (singularia tantum); ilustrează cu exemple situația în care unele dintre acestea acceptă formă de plural.
4. Notează substantive compuse și / sau locuțiuni adjectivale, în structura cărora să fie (și) cuvintele: *colț, bine, casă, cap, tinerețe, a lăsa*.
5. În rescrierea enunțurilor, optează pentru termenii potriviți:
 Niciodată *aliniat* / *alineat*, refuzând compromisul, Marin Preda a rostit adevăruri incomode.
 Preotul era grăbit, de aceea *ceremonia* / *ceremonialul* a durat puțin.
6. Selectează din termenii de mai jos pe aceia formați prin derivare cu prefixe și prin compunere: *împrăștiat, desordine, destoinice, fiindcă, astăzi, această, încetinite, să insufle, implicare, primăvară, decât*.
7. Găsește în text neologismele ale căror sinonime sunt: *rai, să dea, vrăjit, zămislite, porniri, omenești, zvâcniri*.
8. Scrie familia lexicală în care se include cuvântul *trudă*.
9. Precizează din ce parte de vorbire provin termenii formați prin conversiune: *acest, spălat, mișcările, încetinite, curios*.
10. Construiește enunțuri în care *nimic* și *bine* să devină, prin conversiune, substantive, iar cuvintele *ziua* și *primăvară*, să devină, prin derivare cu sufixe, adverb și, respectiv, adjectiv.

11. Analizează structurile: *asupra a ceva, asupra mesei.*
12. Precizează elementul regent al subordonatei circumstanțiale modale pe cât *era mama în a le feri, în a-și păstra bogăția sufletului având grijă; analizează complementele din enunț.*
13. Identifică părțile de propoziție subliniate și cuvintele determinate de ele în structurile: *(mai durabilă) decât viața, atât (de) (liniștită)*
14. Analizează numele predicative din structura primelor două predicate nominale din text.
15. Transcrie din text două propoziții incidente.
16. Realizează expansiunea părții de propoziție *eliminând*; identifică propoziția nou formată.
17. Recunoaște felul propoziției: că *această ceașcă nu e un simplu obiect.*
18. Notează trei verbe aflate în text la diateze diferite.
19. În structura *clipe de preț*, înlocuiește locuțiunea adjectivală cu alte locuțiuni de același fel.
20. Analizează pronumele personale din ultimele două enunțuri ale textului citat.

III. Compunere

Inspirat(ă) de textul lui Marin Preda, scrie o compunere în care să descrii interiorul casei în absența mamei; ai în atenție acele obiecte cu care mama intră, de obicei, în relație și care păstrează prezența ei.

„Al doilea lucru: nu te bați cu oricine. Trebuie să îți alegi dușmanul. Cu cine te bați? Cu un profesor ieșit la pensie, care nu a făcut nimic toată viața? Cu niște amatori? Dacă te bați, bate-te cu zeii, nu cu valeții. Nu poți fi sclavul propriului tău bouillonnement, pentru că riști să te așezi nediferențiat pe tot soiul de cîmpuri de luptă.

Și al treilea lucru: sîntem într-o lume în care trebuie să faci în așa fel încît, păstrîndu-ți demnitatea, să nu trebuiască totuși să ajungi la propria invalidare. Nu-ți invalida harul care te poartă dincolo de tine, într-o răspundere mai vastă, pentru chestiuni care pînă la urmă se pot dovedi secundare. A existat în generația noastră un om care ne domina pe toți: prin lecturile lui, prin fantezie, prin grația intelectului, prin conștiința morală. Se numea Mircea Vulcănescu. A murit în închisoare în 1950. Fusesse condamnat la cinci ani și, dacă nu ar fi înțeles să facă ce a făcut, ar fi supraviețuit condamnării și ar fi intrat în răspunderea mai vastă pe care o avea față de toți ceilalți. Judecați singuri dacă am sau nu dreptate în ceea ce susțin.

Am aflat acum un an de ce a murit. Pe atunci nu era permis să vorbești în celulă. În fapt însă, cei închiși împreună instituiau mici „universități culturale”: învățau limbi, făceau istorie, filozofie, își povesteau romane... Într-o zi, gardianul îi aude vorbind și intră în celulă: „Cine a vorbit?” Toți vorbiseră. Dacă ar fi tăcut toți, dacă nu și-ar fi asumat nimeni vina, ar fi primit o pedeapsă colectivă: de pildă, să stea câteva ore în picioare. Însă Vulcănescu, văzînd că nimeni nu zice nimic, a preluat el totul și s-a denunțat singur. Ce a urmat de aici? A fost scos din celulă și dus la „izolator”. Era iarnă, în izolator se turnase apă pe jos și se făcuse gheață. În prima zi de izolator nu primeai nimic de mîncare și erai ținut dezbrăcat. A fost deci dezbrăcat și dus la izolator. Înăuntru mai erau patru-cinci deținuți. Dădeau cu toții din mîini și săreau, cu gîndul de a

rezista pînă seara. La un moment dat un tînăr de vreo 20 de ani a leșinat. Vulcănescu avea 50 de ani și s-a gîndit că e mai important să trăiască tînărul. S-a întins atunci pe podea, cu coatele sub burtă, și le-a cerut celorlalți să-l pună pe tînăr peste el. Gestul este sublim. Tînărul a scăpat, Vulcănescu a făcut pneumonie și a murit. Vă întreb: avea dreptul să facă ce a făcut?”

(Gabriel Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniș*)

*bouillonnement – fierbere

I. Literatură

1. Numește două procedee prin care autorul exprimă în secvența următoare convingerea că lupta pentru o idee, pentru libertate, merită adversari pe măsură: *Cu cine te bați? Cu un profesor ieșit la pensie, care nu a făcut nimic toată viața? Cu niște amatori? Dacă te bați, bate-te cu zeii, nu cu valeții.*
2. Comentează valoarea stilistică a verbelor la diateza pasivă, frecvente în episodul ce evocă detenția.
3. Transcrie din text enunțuri cu valoare de maximă, menționând efectul lor în plan stilistic.
4. Reflecțiile de mai sus, consemnate de Gabriel Liiceanu, aparțin lui Constantin Noica; prezintă succint întâmplarea tragică, prin care Noica argumentează ideea privind obligația omului de a nu-și irosi forțele în lupte inutile, de a nu-și „invalida harul”, atunci când acesta există.
5. „Judecă singur” împrejurările în care a murit Mircea Vulcănescu și exprimă-ți opinia, într-o compunere de 20 – 25 de rânduri, în legătură cu gestul său sacrificial, prin care „și-a invalidat harul”, „răspunderea mai vastă pe care o avea față de toți ceilalți”; „Avea dreptul să facă ce a făcut?”.

II. Limbă

1. Scrie, pe rând, sinonime contextuale și antonime pentru următorii termeni din text : *amator, valefi, demnitate, răspundere, a permite, secundare, colectivă, vină, pedeapsă, a asuma, sublim, morală*.
ex.: amator – sinonim: diletant / antonim: profesionist.
3. Construieste enunțuri în care cuvintele: *iarnă, înăuntru, (nu poți) fi, noastră* să-și schimbe valoarea gramaticală (conversiune).
4. Scrie corespondentele omonime ale următoarelor cuvinte prezente în text: *urmă, celulă, zi, prima, valet, turnase, dreptul*.
5. Transcrie în litere numeralele: 1950, 20 (de ani), 50 (de ani), 14, 15, 16, 17, 18, 21.
6. Indică alte două posibilități lingvistice de a exprima ideea din enunțul: ...și s-a denunțat singur.
7. Notează locuțiuni adjectivale în alcătuirea cărora intră termenii *soi, vină, nimic, față*.
8. Scrie câte un substantiv colectiv derivat din termenii: *apă, tânăr, profesor, intelectual, gheață, gest*.
9. Analizează predicatele din secvența: ...și erai ținut dezbrăcat. A fost deci dezbrăcat și dus la izolator.
10. Realizează analiza morfo-sintactică a substantivelor din secvența: *Era iarnă, în izolator se turnase apă pe jos și se făcuse gheață*.
11. Precizează modul și timpul verbelor *nu ar fi înțeles* și *ar fi tăcut* din text; scrie enunțuri cu formele omonime ale acestora (omonimie gramaticală).
12. Arată prin ce se diferențiază cei doi *un* din enunțurile: *A existat în generația noastră un om* și *Am aflat acum un an*.
13. Construieste enunțuri în care pronumele relative

din ultimele două fraze ale celui de-al doilea paragraf să aibă (câte) alte două funcții sintactice decât în text.

14. Analizează pronumele din primul paragraf al textului.

15. Găsește locuțiuni adverbiale și prepoziționale în paragraful al doilea al textului.

16. Scrie un enunț în care pronumele *își* din enunțul *își povesteau romane* să aibă altă funcție sintactică.

17. Precizează subiectele propozițiilor:

Cu un profesor ieșit la pensie (...)?

Se numea Mircea Vulcănescu.

Judecați singuri

Pe atunci nu era permis

Ce a urmat de aici?

18. Indică elementele regente ale subordonatelor din fraza: *Vulcănescu avea 50 de ani și s-a gândit că e mai important să trăiască tînărul.*

19. Delimitează propozițiile din secvența: *Fusesse condamnat la cinci ani și, dacă nu ar fi înțeles să facă ce a făcut, ar fi supraviețuit condamnării și ar fi intrat în răspunderea mai vastă pe care o avea față de toți ceilalți*; indică raporturile sintactice care se stabilesc între propoziții.

20. Construiește enunțuri cu subordonate subiective având ca elemente regente verbele *a face* și *a fi*.

21. Ilustrează valoarea de elemente jonctive a pronumelor *oricine* și *cine* pentru două subordonate complementive directe.

22. Realizează analiza și, respectiv, expansiunea părților de propoziție subliniate: *Cu un profesor ieșit la pensie, Dădeau cu toții din mîini și săreau, cu gîndul de a rezista pînă seara.*

III. Compunere

Scrie o compunere cu titlul *Să lupți pentru o idee...*, pornind de la enunțul aforistic *Dacă te bați, bate-te cu zeii, nu cu valeții.*

32.

„În dimineața aceea, mă treziseam mâhnit de-o amintire ce-mi invadase mintea fără să știu cum, fără să știu când. Se strecurase viclean pe lângă vidul somnului din zori, traversase apoi linia graniței dintre realul fantastic al unui vis întârziat și realul banal al acelei zile de toamnă, asediind camera, interiorul și exteriorul ei. Se lipise de obiecte, trecând apoi prin cele două geamuri, acoperind peisajul și se strămutase în țipetele unui octombrie prelungit, ca să revină mai impetuos, zgâriind sufletul cu unghia, asemenea unui răufacător sensibil, care, fiindcă are deodată sentimentul zădărniceii, ar vrea să fie prins la locul faptei...

Coborâsem deja din pat, alergasem la fereastră, mă lovisem de obiecte; mintea mea plutea mereu deasupra lor: „Trebuie să intru în lumea asta vie, trează, trebuie să rămân în prezent, vreau să rămân aici”. Dar omida amintirii își pusese deja cleiul ei peste tot: trecutul era deja prezent, trebuia să-mi amintesc.”

I. Literatură

1. Notează două idei principale care se desprind din text.
2. Transcrie câte două structuri din text care cuprind indici temporali și spațiali.
3. Menționează modurile de expunere la care recurge autorul.

4. Comentează semnificația unei metafore din text.
5. Transcrie integral o propoziție care include o imagine auditivă.
6. Notează ideea exprimată de autor prin cele două epitete din structura: *realul fantastic al unui vis întârziat și realul banal al acelei zile de toamnă*
7. Argumentează succint apartenența la un gen literar, a textului.

II. Limbă

1. Explică semnele de punctuație și de ortografie din al doilea paragraf.
2. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele: *aceea, geamuri, somnului, unghia, aici, își, era.*
3. În rescrierea enunțurilor, optează pentru termenul potrivit:
Am atâtea *vis*e / *visuri* în cap, încât mă tem că nu se va-implini nici *unu* / *unul* măcar!
Fusesse *investit* / *înv*estit cu aceeași misiune de către comunitate.
- Ai reușit să înțelegi trecutul și *faptul* acesta / *fap*ta aceasta mă bucură.
4. În cuvintele de mai jos, subliniază pe acelea care conțin diftongi, triftongi și hiat: *geamuri; trebuie să intru în lumea asta vie, trează, trebuie să rămân în prezent, vreau să rămân aici.*
5. Notează trei perechi de antonime și trei perechi de sinonime prezente în text.
6. Scrie sinonimele contextuale ale termenilor: *invadase, graniței, viclean, vidul, zădărniceii, mă lovisem.*
7. Găsește câte o expresie / locuțiune verbală sinonimă pentru cuvintele: *a coborî, a alerga, a-și aminti.*

8. Notează două cuvinte din text formate prin prefixare; exemplifică procedeul și cu alte cuvinte formate cu aceleași prefixe.

9. Găsește în text cuvinte formate prin conversiune și compunere.

10. Notează substantivele defective de numărul plural din text.

11. Schimbă în enunțuri valoarea gramaticală a termenilor: *dimineața, aceea, ce, banal, zile, toamnă, asemenea, vie, prezent, vreau, era*.

12. Formează cuvinte noi de la derivatele unor termeni aleși din text, prin prefixare cu prefixe neologice; poți opta pentru: *ante-, anti-, ultra-, supra-, super-, sub-, hiper-, etc.* ex.: *subliniat*.

13. Scrie familia lexicală care include cuvântul *zădărnice*.

14. Scrie enunțuri în care cuvintele *dimineață, geam* și *mâhnit* să aibă sensuri figurate.

15. Delimitează propozițiile din fraza următoare, identificându-le:

Se lipise de obiecte, trecând apoi prin geamuri, acoperind peisajul și se strămutase în țipetele unui octombrie întârziat, ca să revină mai impetuos zgâriind sufletul cu unghia, asemenea unui răufacător sensibil, care, fiindcă are deodată sentimentul zădărniceii, ar vrea să fie prins la locul faptei...

16. Transformă fraza următoare în propoziție: *Coborâsem deja din pat, alergasem la fereastră, mă lovisem de obiecte.*

17. Analizează sintactic și morfologic cuvintele: *mă trezisem mâhnit de-o amintire; cele două; exteriorul ei; în țipetele unui octombrie întârziat; ca să revină mai impetuos; deasupra lor; asemenea unui răufacător sensibil, care; să fie prins.*

18. Pune la genitiv următoarele structuri: *dimineața aceea, lumea asta*; trece-le apoi la forma de plural a genitivului.

19. Rescrie enunțurile următoare, corectând greșelile:
O mulțime de copii se juca în curte.

Stolul de cocori întârziați au luat-o spre sud.

Numai două zeci copii s-au întors înapoi, cinsprezece vin mâine .

Toți au conlucrat împreună la proiect și au creat ceva deosebit.

Nici un copil n-a abandonat proiectul.

Ne bucurăm că majoritatea părinților a înțeles efortul care l-a făcut.

III. Compunere

Scrie o compunere sub forma unei narațiuni structurate pe momentele subiectului, în care să continui textul de mai sus, povestind întâmplarea dramatică rememorată de eul narativ; dă un titlu sugestiv compunerii; fă legătura cu textul citat prin ton și atmosferă.

33.

„Art. 26. – (1) Copilul are dreptul la liberă asociere în structuri formale și informale, precum și libertatea de întrunire pașnică, în limitele prevăzute de lege.

(2) Autoritățile administrației publice locale, unitățile de învățământ și alte instituții publice sau private competente iau măsurile necesare asigurării exercitării corespunzătoare a drepturilor prevăzute la alin. (1).

Art. 27. – (1) Copilul aparținând unei minorități naționale, etnice, religioase sau lingvistice are dreptul la viață culturală proprie, la declararea apartenenței sale etnice, religioase, la practicarea propriei sale religii, precum și dreptul de a folosi limba proprie în comun cu alți membri ai comunității din care face parte.

(2) Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării asigură și urmărește exercitarea drepturilor prevăzute la alin. (1).

Art. 28. – (1) Copilul are dreptul la respectarea personalității și individualității sale și nu poate fi supus pedepselor fizice sau altor tratamente umilitoare ori degradante.

(2) Măsurile de disciplinare a copilului nu pot fi stabilite decât în acord cu demnitatea copilului, nefiind permise sub niciun motiv pedepsele fizice ori acelea care se află în legătură cu dezvoltarea fizică, psihică sau care afectează starea emoțională a copilului.”

(Convenția cu privire la drepturile copilului)

I. Comunicare, limbă

1. Identifică tema / problematica abordată în textul citat.
2. Observă sensul cu care sunt folosite în mod exclusiv cuvintele și explică justetea acestei particularități stilistice într-un astfel de text.
3. Explică efectul pe care-l au în text numerotarea

enunțurilor și repetarea unor structuri ca *Art., alin. Copilul are dreptul.*

4. Argumentează apartenența textului de mai sus la unul din stilurile funcționale ale limbii, alegând între beletristic, publicistic, științific și oficial (juridic-administrativ).

5. Într-o compunere de 20 – 25 de rânduri, exprimă-ți opinia în legătură cu unul din articolele de lege de mai sus.

34.

„Între turnul bisericii catolice și cel mai înalt balcon al primăriei fu legată o sârmă bine întinsă și circarul, nu înainte de a ține un lung discurs printr-un hautparleur, de fapt o succintă descriere a pericolelor ce-l pândeau, precum și a tuturor acrobaților pe sârmă care și-au pierdut viața executând respectivul balans – trecea legănându-se ușor pe deasupra mulțimii de gură-cască; un reflector, mânuit cu multă dibăcie de la o fereastră a primăriei, îi lumina trupul slăbănog cu picioare puternice, musculoase. Cu sufletul la gură era urmărită trecerea lui de la un capăt al frânghiei la celălalt; ezitățile îi erau subliniate de zumzetul speriat al mulțimii care, în momentele cele mai dificile, își ținea respirația, împietreau cu toții cu sufletul la gură, nimeni nu îndrăznea să se miște; un oftat de ușurare, comun, sublinia, în sfârșit, depășirea pericolului. Înalt, subțire, fantomatic, acrobatul se legăna pe frânghie, gata în orice clipă să se prăbușească, expus în fiecare moment pericolului, cu moartea pândind în umbră, nerăbdătoare să-l înhațe...”

(Sorin Titel, *Pasărea și umbra*)

*hautparleur – megafon

I. Literatură

1. Precizează modul de expunere dominant în fragmentul de roman citat.
2. Transcrie structuri care caracterizează fizic personajul implicat în acțiune, explicând valoarea expresivă a unui epitet.
3. Menționează procedee prin care e surprinsă în text atitudinea mulțimii.

II. Limbă

1. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele: *bisericii, catolice, dibăcie, frânghie, trecea, mulțimii*.
2. Desparte în silabe cuvintele: *succintă, viața, reflector, celălalt, sublinia*.
3. Transcrie fonetic următoarele cuvinte: *executând, expus, era, ezitățile*.
4. Scrie sinonimele contextuale ale neologismelor: *discurs, succintă, ezitățile, respirația, pericol, fantomatic, expus*.
5. Găsește în text două substantive formate de la adjectiv (prin derivare) și, respectiv, de la infinitivul lung al unui verb (prin conversiune).
6. Notează încă cinci cuvinte care, la fel ca termenul *circar*, sunt formate cu sufixul de agent *-ar* (care indică ocupația, profesia).
7. Ilustrează polisemia cuvintelor *comun* și *mulțime*.
8. Găsește trei termeni formați prin derivare de la interjecțiile *of*, *haț* și *zum*; precizează valoarea lor morfologică în text.
9. Notează câte trei verbe din text ilustrând cele trei diateze verbale.
10. Transcrie locuțiunile prezente în text.

11. Selectează substantivele articulate (în text) din seria: *discurs, descriere, balans, gură-cască*; articulează pe cele nearticulate cu articol nehotărât, forma de plural.

12. Alege forma verbală potrivită a predicatului:

Era frig, dar o mulțime de copii se juca / se jucau în parc!

Mulțimea de oameni *se revărsa / se revărsau* pe străzi.

Parte din ei *se opriseră / se oprise* la poarta palatului.

S-au strâns / s-a strâns o groază de frunze pe trotuar.

Grupul de dansatori *se opri / se opriră* brusc.

Puzderie de stele *clipea / clipeau* pe cer.

Împotriva bătaușilor *se ivi / se iviră* acolo o mână de oameni.

13. Explică, din punct de vedere morfologic, structurile: *cel* și *ce-l* din text.

14. Analizează patru pronume diferite prezente în text.

15. Ilustrează funcția de nume predicativ a adverbului *ușor*.

16. Găsește în text două propoziții simple.

17. Transcrie din text două subordonate complete necircumstanțiale diferite și elementele lor regente.

18. Construiește enunțuri în care cuvintele *precum* și *orice* să aibă valoare relativă; identifică propozițiile pe care acestea le introduc în noile fraze.

19. Ilustrează valoarea de element regent a cuvântului *mănuiește*, pentru un complement de agent, o propoziție subordonată temporală și una modală.

20. Realizează expansiunea părților de propoziție ilustrate de cuvintele *pândind* și *nerăbdătoare* din text.

„În pădure, printre frunzele uscate de sub pomi – o puzderie de ciuperci înalte, cu pălărie amplă, plină de pete dispuse concentric. La atingere, dezvăluie o carnație elastică, spongioasă, din speța cauciucului: un amestec straniu de suplețe și geometrie. E sigur că sânt otrăvitoare. Spre deosebire de cele comestibile, se văd de departe, drepte, atrăgătoare, aproape impozante. Câte trepte posibile ale comentariului pot deriva din aburul toxinei lor?

Iată, mai întâi, comentariul de primă instanță, alegoric și moralizator: ciupercile otrăvite se văd mai ușor, sunt mai spectaculoase decât cele utile. Tot astfel, viciul e mai atrăgător decât virtutea. Prezența viciului e orgolioasă, a virtuții – smerită. Răul e agresiv, la vedere, la îndemână: sare în ochi. Binele e ascuns, discret, îți lasă libertatea de a alege. Un mic pas mai departe: răul e la suprafață, e suprafață; binele e de adâncime, de substrat: temeiul care nu se vede, față de accidentele care se văd. Mai departe: există un dozaj cosmologic al calităților: comestibilul e adumbrit prin umilitatea aspectului, veninosul e compensat prin frumusețe. O existență individuală nu poate cumula toate virtuțile. Nimic din ceea ce este creat nu poate fi perfect în mod omogen. Desăvârșirea formei e minată de pecabilitatea substanței. Invers, impecabilitatea substanței e adumbrită de precaritatea formei.

Din unghi creștin: Dumnezeu îngăduie chiar și otrăvii să se integreze armonic în lumea vizibilă. (Tolerează El mai ușor răul decât urâtul?) Scandalul otrăvii e astâmpărat prin grația înfățișării. În lumea lui Dumnezeu, răul e camuflat, integrat unor ansambluri care îl voalează. De aici – pe de altă parte – aspectul de capcană al răului. La prima vedere, ceea ce îl distinge e cordialitatea (în contrast cu paloarea neangajantă a binelui)”.
(Andrei Pleșu, *Jurnalul de la Tescani*)

I. Literatură

1. Reformulează trei idei susținute de Andrei Pleșu, privind principiul *coincidentia oppositorum* (armonia, definită ca împăcare a contrariilor) ce guvernează universul; ai în vedere comentariul autorului privind contrariile bine / rău, urât / frumos, viciu / virtute.
2. Numește trei procedee stilistice prezente în secvența:
Iată, mai întâi, comentariul de primă instanță, alegoric și moralizator: ciupercile otrăvite se văd mai ușor, sunt mai spectaculoase decât cele utile. Tot astfel, viciul e mai atrăgător decât virtutea. Prezența viciului e orgolioasă, a virtuții – smerită. Răul e agresiv, la vedere, la îndemână: sare în ochi. Binele e ascuns, discret, îți lasă libertatea de a alege.
3. Argumentează apartenența la specia eseu a textului din care a fost extras fragmentul.

II. Limbă

1. Desparte în silabe cuvintele: *geometrie, spongioasă, voalează, compensat, cauciuc, adumbrită.*
2. Scrie formele de plural ale cuvintelor: *viciu, otravă, paloare, substrat.*
3. Indică modul de îmbogățire a vocabularului, ilustrat de cuvintele: *substrat, dozaj, adumbrit, veninosul, ușor, armonic, înfățișare.*
4. Găsește în text perechi de antonime.
5. Ilustrează omonimia cuvintelor: *pot, mai, sare, ochi, pas, care, grație.*
6. Rescrie enunțurile de mai jos, înlocuind neologismele cu termeni sinonimi din limbajul comun:
O existență individuală nu poate cumula toate

virtuțile. Nimic din ceea ce este creat nu poate fi perfect în mod omogen.

7. Precizează felul subordonatelor din secvențele de mai jos, precum și funcția sintactică a pronumelui *ceea ce*: Vede ușor ceea ce alții nu văd.

Ceea ce faci tu devine supărător de-a binelea.

Nu e deloc dornic de ceea ce-l tot înveți.

S-a enervat pe ceea ce se enervează el de obicei.

Cu ceea ce ești acum, dai gata pe oricine!

Datorită a ceea ce nu se vede, câștigă ceea ce se vede.

8. Identifică în text complemente care au drept elemente regente adjective, inclusiv participiale.

9. Pune la gradele superlativ relativ (de inferioritate) și superlativ absolut adjectivele și adverbele din text care nu se află la gradul pozitiv.

10. Recunoaște valoarea verbului *a fi* în enunțurile:

sunt mai spectaculoase decât cele utile.

Tot astfel, viciul e mai atrăgător decât virtutea.

Prezența viciului e orgolioasă, a virtuții – smerită.

Răul e agresiv, la vedere, la îndemână

Binele e ascuns, discret

răul e la suprafață, e suprafață;

binele e de adâncime, de substrat;

comestibilul e adumbrit prin umilitatea aspectului

veninosul e compensat prin frumusețe.

Nimic din ceea ce este creat nu poate fi perfect în mod omogen.

Desăvârșirea formei e minată de pecabilitatea substanței.

Invers, impecabilitatea substanței e adumbrită de precaritatea formei.

11. Delimitează și identifică propozițiile din fraza: *În lumea lui Dumnezeu, răul e camuflat, integrat unor ansambluri care îl voalează.*

12. Indică subiectele propozițiilor din primul paragraf.
13. Construiește un enunț în care interjecția *iată* să fie predicat element regent al unei subordonate; precizează felul acesteia.
14. Construiește enunțuri în care structura *de sub pomi* să fie, pe rând, nume predicativ și complement de loc.
15. Numește tipul de propoziție ilustrat de enunțul:
Câte trepte posibile ale comentariului pot deriva din aburul toxinei lor?
16. Analizează atributele din enunțul citat la punctul anterior.
17. Precizează funcția sintactică a verbului în structura *libertatea de a alege*; ilustrează alte două funcții ale infinitivului *a alege*.
18. Înlocuiește elementul regent al subiectivei din primul paragraf, cu alte elemente regente având același sens.
19. Completează punctele de suspensie cu forma corespunzătoare a verbului *a crea*:
Omul *perfect compus, indicativ*:... multe, dar a și distrus multe.
Știe *conjunctiv, prezent*: o atmosferă plăcută în jur.
Gerunziu:..., omul se apropie de Dumnezeu.
Scrișul e pentru omenire un mod de *infinitiv*:....
Mai sunt multe *supin*:... oare pe Pământ?
Ar trebui ca noi *conjunctiv, prezent*:... pentru urmașii noștri o lume mai bună!
20. Identifică articolele prezente în secvența: *În lumea lui Dumnezeu, răul e camuflat, integrat unor ansambluri care îl voalează. De aici – pe de altă parte – aspectul de capcană al răului. La prima vedere, ceea ce îl distinge e cordialitatea (în contrast cu paloarea neangajantă a binelui).*

36.

„Scriere este totul.
Peștele e literă
în alfabetul mării.
O frază sunt păsările-n zbor.

Totul e scriere.
Totul este de citit.
Piatra poate fi citită, –
iar norii ne spun o poveste.

Triste, muncite alfabete,
înșiruiind istorii vaste.
Chiar mâna mea ascunde-n sine
uitata scriere a unui imn.

Stau singur și în gânduri, Doamne,
iar gândurile litere îmi sunt.
Încerc să recompun o frază
dar timpul meu preschimbă scrisul.

O, de-aș putea să te citesc,

O, de-aș putea să deslușesc

aceste stranii alfabete...”

(Nichita Stănescu, *Lecția de citire*)

I. Literatură

1. Formulează ideea poetică exprimată, prin identificarea metaforică a lumii cu un alfabet secret, de către Nichita Stănescu.
2. Transcrie versurile din care transpare ideea privind menirea poetului în fața hieroglifelor lumii.

3. Explică valoarea expresivă a repetiției din strofa a doua.
4. Arată ce stare de spirit exprimă enunțurile exclamative din finalul poeziei.

II. Limbă

1. Arată câte litere și câte sunete sunt în cuvintele: *este, mării, citesc, chiar, încerc, aceste.*
2. Scrie familia lexicală care include cuvântul *preschimă.*
3. Optează pentru termenul potrivit în rescrierea enunțurilor:
Era nevoie fără doar și poate de *un cifru / o cifră* în deslușirea mesajului.
Solitar / solidar de felul lui, nu simțea nevoia unei destăinuirii.
Metafora ceasului fără oprire definește regimul *temporal / temporar* al condiției umane.
4. Selectează termenii formați cu prefixul *pre-*, din seria: *pretenție, preluare, prezentare, pretor, prevedere, prestanță, prelins, prezicere, prelucrat, prezumție.*
5. Explică prezența virgulei în contextele: *Stau singur și în gânduri, Doamne,; O, de-aș....*
6. Notează substantive colective formate de la termenii *păsări* și *piatră*; scrie substantive colective care nu sunt formate prin derivare. ex.: pădure.
7. Scrie trei enunțuri în care cuvântul *piatră* să aibă, pe rând, sens propriu, sens secundar și sens figurat.
8. Găsește în text sinonime pentru următoarele neologisme: *transformă, enumerând, mit, solitar, comunică, interpretez.*
9. Găsește în text două perechi de sinonime.
10. Precizează modul de formare a cuvintelor subliniate în secvența:

Triste, muncite alfabete, / înșiruind istorii vaste. / Chiar mâna mea ascunde-n sine uitata scriere a unui imn.

11. Scrie antonimele cuvintelor: *totul*, *ascunde*, *uitata*, *stranii*.

12. Notează două arii lexicale prezente în text.

13. Precizează valoarea morfologică a următoarelor cuvinte: *este*, *(de) citit*, *citită*, *sine*, *aș*; construiește enunțuri în care acestea să aibă alte valori morfologice (conversiune).

14. Găsește în text trei cuvinte care pot avea omonime.

15. Transcrie un atribut substantival genitival și unul prepozițional din prima strofă.

16. Notează două predicate nominale având nume predicative exprimate prin părți diferite de vorbire.

17. Analizează un atribut verbal și un atribut substantival din cea de-a treia strofă a poeziei.

18. Construiește enunțuri în care *de citit* să fie, pe rând, subiect și atribut.

19. Scrie formele accentuate și neaccentuate de dativ ale pronumelui reflexiv.

III. Compunere

1. Scrie o compunere despre modul cum se reflectă în textul de mai sus raportul dintre realitate și literatură.

2. Imaginează-ți că ai descoperit în timpul unei excursii o carte foarte veche ce conține mesaje pentru viitor referitoare la un mod de viață armonios, pledând pentru comuniunea cu natura; scrie o compunere în care să relatezi impresiile stârnite de citirea acestei cărți (accentul se va pune pe mesaje propriu-zise ale cărții descoperite, pe corelațiile cu actualitatea, pe impresiile ca atare); dă un titlu compunerii tale.

37.

„Părul tău e mai decolorat de soare,
regina mea de negru și de sare.

Țărnul s-a rupt de mare și te-a urmat
ca o umbră, ca un șarpe dezarmat.

Trec fantome-ale verii în declin,
corăbiile sufletului meu marin.

Și viața mea se luminează,
sub ochiul tău verde la amiază,
cenușiu ca pământul la amurg.
Oho, alerg și salt și curg.

Mai lasă-mă un minut.

Mai lasă-mă o secundă.

Mai lasă-mă o frunză, un fir de nisip.

Mai lasă-mă o briză, o undă.

Mai lasă-mă un anotimp, un an, un timp.”

(Nichita Stănescu, *Viața mea se luminează*)

I. Literatură

1. Transcrie din text două structuri care sugerează trăirile eului liric sub puterea sentimentului de iubire.
2. Identifică în text două imagini vizuale cu sugestii cromatice.
3. Enunțurile de mai jos sunt, în limbajul comun, nelogice, absurde: *Mai lasă-mă o frunză, un fir de nisip / Mai lasă-mă o briză, o undă*; cuvintele subliniate în

aceste enunțuri construiesc o altă logică, a poeziei; arată ce sugerează ele.

4. Relevă valoarea expresivă a enumerației din ultimul vers.

5. Explică titlul poeziei punându-l în relație cu semnificațiile textului.

II. Limbă

1. Identifică în text neologismele; scrie un enunț cu omonimul unuia dintr-ele.

2. Notează cuvinte compuse (formate prin alăturare sau prin contopire), în structura cărora să se afle, pe rând, termenii (din text): *soare, negru, mare, umbră, amiază, șarpe, vară, verde, (a) lăsa*; precizează valoarea morfologică a fiecăruia.ex.: *lasă-mă-să-te-las* – substantiv comun compus (prin alăturare).

3. Înlocuiește două adjective variabile din text cu adjective invariabile asemănătoare ca sens.

4. Găsește în text cuvintele ale căror antonime sunt neologismele următoare: *a se pigenta, a se suda / lipi, non existență, a se opaciza, ascensiune*.

5. Scrie sinonimele contextuale ale cuvintelor: *țărnuț, fantome, amurg, alerg, salt, secundă*.

6. Scrie enunțuri în care să incluzi fiecare al doilea termen din grupurile: *timpuri / timpi, ochii / ochiurile, sarea / sărurile*.

7. Recunoaște în text cuvintele folosite cu sens propriu / denotativ.

8. Transcrie din text trei cuvinte formate prin prefixare.

9. Scrie cuvinte formate prin derivare cu sufixe și / sau cu prefixe de la termenii de bază: *păr, țărnuț, fantomă, timp*.

10. Notează cuvinte din text care nu au funcție sintactică.
11. Analizează două verbe aflate în text la moduri și la diateze diferite.
12. Menționează adjectivele din text care nu pot avea grad de comparație; dă și alte exemple în acest sens.
13. Construiește enunțuri în care structurile *ca pământul, de soare, ca o umbră* să aibă altă funcție sintactică decât în text.
14. Relevă valoarea morfologică a cuvintelor *o* și *un*, în contextele în care apar.
15. Identifică în text câte două attribute adjective exprimate prin adjective în cazul genitiv și acuzativ.

„El a întins spre mine o frunză ca o mână cu degete.

Eu am întins spre el o mână ca o frunză cu dinți.

El a întins spre mine o ramură ca un braț.

Eu am întins spre el brațul ca o ramură.

El și-a înclinat spre mine trunchiul
ca un măr.

Eu am înclinat spre el umărul
ca un trunchi noduros.

Auzeam cum se-ntețește seva lui bătând
ca sângele.

Auza cum se încetinește sângele meu suind ca seva.

Eu am trecut prin el.

El a trecut prin mine.

Eu am rămas un pom singur.

El
un om singur.”

(Nichita Stănescu, *Necuvintele*)

I. Literatură

1. Transcrie un vers din poezie care include o metaforă.
2. Explică procedeul comparației repetate pe care e construită poezia.
3. Transcrie patru verbe din text care sugerează ideea de comunicare.
4. Transcrie un vers care conține o imagine motorie și una sonoră (auditivă).
5. Menționează tipul de rimă prezent în poezie și măsura primului vers.
6. Explică titlul poeziei, punându-l în relație cu conținutul acesteia.

II. Limbă

1. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele: *degete, dinți, trunchi, trunchiul*.
2. Rescriind enunțurile de mai jos, optează pentru termenii potriviți: Între om și restul lumii e un *sentiment / asentiment / resentment* de solidaritate. Fiind *solitar / solidar* cu tot, de la piatră la cuvânt, omul se regăsește pe sine ca întreg.
3. Pune în evidență alte valori morfologice ale cuvintelor: *eu, un, lui, și, întins, meu, trecut*.
4. Identifică în text două arii lexicale diferite.
5. Găsește în text cuvinte care pot avea omonime.
6. Notează un verb din text format prin sufixare.
7. Găsește în text două verbe care, prin prefixare, să formeze cuvinte noi.
8. Scrie familia lexicală a cuvântului *sânge*; plasează în două enunțuri adjective cu sens figurat, formate prin sufixare și prefixare de la acest cuvânt.
9. Găsește în text sinonime pentru cuvintele: *creangă, a (a) pleca, a (se) accelera, a (se) potoli, solitar*.
10. Scrie enunțuri în care verbul *a trece* să aibă sensuri diferite (polisemantism).
11. Precizează sensul din text al cuvântului *bătând*; exemplifică și alte sensuri ale acestuia.
12. Notează o pereche de antonime prezentă în text.
13. Scrie enunțuri în care termenii *braț, umăr, frunză* să aibă, pe rând, sensuri secundare și sensuri figurate.
14. Transcrie două propoziții simple din text.
15. Analizează cuvintele din secvența: *cum se-ntetește seva lui bătând ca sângele*.
16. Analizează subiectele și predicatele ultimelor două propoziții din text.
17. Realizează expansiunea părților de propoziție: *ca seva, ca o mână*, arătând modificările survenite.

III. Compunere

1. Realizează o compunere despre comuniunea dintre om și natură, având ca punct de plecare cunoscutul vers al lui Nichita Stănescu „Nimic nu este altceva”.
2. Scrie o compunere narativă în care să-ți imaginezi că te-ai transformat într-un arbore; narează o întâmplare prin care ai trecut fiind în această ipostază.

39.

„nu-mi imaginam că odată mă voi opri, voi plăti,
 că tot ce-am făcut vreodată se va întoarce împotriva mea
 și nu voi putea să mă ajung din urmă
 și orice încercare de a mai face ceva
 va fi o nouă dezamăgire.
 ce voi mai scrie încă patruzeci de ani?
 o să strâng din măsele, o să scriu articolașe de critică
 sau cine știe ce amintiri
 o să suport condescendența tinerilor, o să las nasul în jos
 când o să
 vină vorba despre poezie, o să fac traduceri
 ca să nu mă uite lumea, ca să pară că mai trăiesc,
 sau o să-mi public cândva un volum de versuri din tinerețe
 atât de proaste, că nu le băgasem în nicio carte
 și o să am un succes „de prestigiu”, mi se va spune
 „autorul poemelor de amor”,
 precursorul a cine știe ce poezie va mai fi pe atunci...
 nu știu, nu știu...”

(Mircea Cărtărescu, *Rana*, din volumul *Dragostea*)

I. Literatură

1. Formulează două idei despre momentul-limită, de criză în creație, „consemnat” de poetul postmodernist în poezia citată.
2. Transcrie din text cuvinte / expresii din registrul familiar al limbii, comentând succint valoarea lor expresivă.
3. Observă rolul autoironiei în text.
4. Explică prezența citatelor în poezie.
5. Exprimă-ți opinia în legătură cu sinceritatea lamentației lui Mircea Cărtărescu; având în vedere că de la publicarea acestei poezii au trecut aproape două decenii, spune-ți părerea dacă, în momentul de față, este sau nu poetul în situația de a suporta „condescendența tinerilor”, de a „lăsa nasul în jos când vine vorba despre poezie”.

II. Limbă

1. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele / structurile: *imaginam, ce-am, patruzeci, succes*.
2. Subliniază diftongii, triftongii și hiatul în cuvintele care-i includ: *voi, ce-am, vreodată, mea, poezie, uite, trăiesc, prestigiu*.
3. Găsește sinonime contextuale pentru cuvintele: *voi plăți, încercare, proaste, băgasem*.
4. Scrie formele de singular și plural la nominativ / acuzativ și genitiv / dativ ale substantivelor *succes*, și *rană*, articulate pe rând cu articol hotărât și nehotărât.
5. Ilustrează valoarea omonimică a termenilor: *voi, vină, uite, public, pară, volum, mi*.
6. Notează neologismele din text, indicând sinonimele lor.
7. Ilustrează și cu alte exemple de locuțiuni / expresii, polisemantismul cuvântului *nas*.

8. Construiește enunțuri în care structurile *nouă dezamăgire* și *nicio carte* să fie la genitiv.

9. Notează două forme de viitor popular din text.

10. Precizează valoarea verbului *a fi* în cele două situații în care se află în text.

11. Înlocuiește două locuțiuni adjectivale din text cu sinonimele lor.

12. Precizează cazul și funcția cuvântului subliniat în enunțurile:

Nu știu ce are împotriva mea.

S-a pronunțat împotriva-ne.

Lupta împotriva lui e inutilă.

Tu ești împotriva sau...te abții?

13. Indică felul primelor cinci adverbe / locuțiuni adverbiale din text.

14. Recunoaște în text un atribut verbal, unul substantival și un altul pronominal.

15. Precizează cazul și funcția a două pronume și, respectiv, a două adjective pronominale din text.

16. Recunoaște funcția sintactică / rolul adverbilor în secvențele:

Plecarea **cândva** de acasă, de unul singur, mă urmărește și azi.

Copiii **de azi**, ce știu ei! clătină îngăduitor bătrâna doamnă.

Ideile ei par a fi **de ieri**, nicidecum de azi.

E destul cât ați cântat, mai e și **un mâine**!

17. Identifică propozițiile din fraza următoare:

o să fac traduceri

ca să nu mă uite lumea, ca să pară că mai trăiesc.

sau o să-mi public cândva un volum de versuri din tinerețe

atât de proaste, că nu le băgasem în nicio carte.

18. Transcrie din text o propoziție interogativă și una enunțiativă.

„Pe când Dumnezeu a venit cu Sf. Petru pe pământ sub chipul unor moșnegi gârboviți, sprijiniți pe toiag și cu sandalele rupte, iar la căderea nopții băteau pe la ușile oamenilor, se întâmpla de multe ori să fie izgoniți. Într-un rând, i-a prins noaptea pe câmp și odată cu ea o ploaie care le-a udat veșmintele și i-a umplut de noroi. Și tot rătăcind prin întuneric, într-un târziu au ajuns la marginea unui sat și abia au îndrăznit să bată cu toiagul în prima poartă. Câini mari s-au repezit să-i sfâșie, dar numaidecât s-a auzit un glas bărbătesc întrebând: Cine bate? Și ei au răspuns: Oameni buni. Atunci, potolind câinii, i-a poftit în casă unde nevasta și copiii abia se treziseră din somn. Și a început să dea porunci dar cu blândețe: Mario, ia mai pune niște vreascuri pe foc, Tudore, du-te la fântână după o doniță de apă proaspătă, Ileano, vezi tu de o oală cu lapte. Și le-a dat să se spele, să se șteargă cu un ștergar alb, i-a ospătat, i-a pus să doarmă într-o odaie unde mirosea a gutui și a busuioc. Apoi, dimineată iar le-au dat să se spele, i-au ospătat, le-au pus și în traistă mere cum nu mai văzuseră niciodată și le-au urat Drum bun. Și numai ce au ieșit din sat și Sfântul Petru a început să-L roage pe Dumnezeu: Doamne, fă ceva pentru oamenii aceștia că tare s-au purtat frumos. Ce să fac, Sfinte Petre? Nu ai văzut că nu erau nevoiași? Fă ceva, Doamne, fă să-și vadă măcar o dată sufletul. Sufletul zici, Sfinte Petre? Da, Doamne, să-și vadă sufletul cum vedem noi locul acela de colo. Bine, Sfinte Petre, a zis Dumnezeu, privind în viitor satul din vale.

Și după o vreme, din neamul acela de oameni s-a născut Mihai Eminescu.”

(Geo Bogza, din vol. *Paznic de far*)

I. Literatură

1. Identifică în textul citat momentele subiectului.
2. Transcrie din text structuri / cuvinte cu valoare de indici temporali și spațiali.
3. Realizează rezumatul acestui text.
4. Precizează modalitatea de caracterizare a personajului, prezintă în fiecare din secvențele:

Mario, ia mai pune niște vreascuri pe foc, Tudore, du-te la fântână după o doniță de apă proaspătă, Ileano, vezi tu de o oală cu lapte.

Apoi, dimineață iar le-au dat să se spele, i-au ospătat, le-au pus și în traistă mere cum nu mai văzuseră niciodată și le-au urat Drum bun.

Doamne, fă ceva pentru oamenii aceștia că tare s-au purtat frumos.

5. Explică de ce afirmă autorul că neamului aceluia de oameni i s-a dat, prin nașterea lui Mihai Eminescu, șansa de a-și vedea sufletul.

6. Având în vedere finalul, care explică într-o modalitate poetic-metaforică / parabolică nașterea lui Mihai Eminescu, încadrează textul într-o specie literară.

II. Limbă

1. Selectează din cuvintele următoare pe acelea în care numărul literelor este egal cu numărul sunetelor: *chipul, nopții, rătăcind, cine, porunci, vreascuri.*
2. Recunoaște diftongii și triftongii în structurile: *i-a, i-au, s-au, le-a, le-au.*
3. Scrie formele de genitiv / dativ ale cuvintelor: *ploaie, blândețe, Ileana, Tudor, gutui, traistă, vale* (articulate cu articol hotărât).

4. În rescrierea enunțurilor, alege termenul corect :
 Gesturile *deferente* / *diferende* ale gazdelor ne-au uimit.
 *diferend – ceartă, neînțelegere
 *deferent (ă) – atent (ă)
5. Notează cinci expresii / locuțiuni din text, precizând felul fiecăreia.
6. Grupează termenii *pământ, sandale, întuneric, somn, blândețe, lapte, viitor*, după categoria de substantive căreia îi aparțin (singularia sau pluaralia tantum).
7. Scrie numeralul adverbial *o dată* în altă variantă ortografică, precizând noile părți de vorbire.
8. Scrie substantive compuse, comune sau proprii, în structura cărora intră (și) termenii: *noapte, venit, traistă, frumos, câine, alb, vale*.
9. Precizează ce valoare semantică dobândesc substantivele *rând, sat, casă*, în enunțurile: *Rândul din față să înainteze! Ai trezit toată casa cu vocalizele tale! Te vorbește tot satul, Ioane!*
10. Găsește în text sinonimele cuvintelor: *baston, alungați, hainele, carafă, a hrănit, cameră, geantă, a invitat, prosop*; observă efectul unei ipotetice substituiri cu acestea, în text.
11. Găsește antonime din categoria neologismelor pentru cuvintele: *gârboviți, izgoniți, mari, au îndrăznit, potolind, blândețe, niciodată, nevoiași, s-a născut*.
 ex.: *potolind*: antonim neologic – *iritând, provocând*.
12. Plasează în enunțuri formele de dativ (cu prepoziție) ale structurilor următoare: *prima poartă, neamul acela, oamenii aceștia*.
13. Scrie formele negative ale verbelor la modul imperativ din text.
14. Include în enunțuri verbele *a ajunge, a ieși și a se naște* cu valoare copulativă.

15. Găsește în text un adverb la gradul superlativ absolut și un adjectiv fără grad de comparație.

16. Recunoaște propozițiile subordonate, precizând elementul regent al fiecăreia:

[Și] i-a umplut de noroi, [să] fie izgoniți, [să]-i sfâșie, [cum] nu mai văzuseră niciodată, [că] tare s-au purtat frumos.

17. Transformă enunțurile active de mai jos în enunțuri pasive, după modelul: *i-a poftit / ei au fost poftiți (de el):*

le-a pus (în traistă) mere

să-și vadă măcar o dată sufletul

cum vedem noi locul

41.

„Cei mai dezinvolti – actorii!

Cu mânecele suflecate

Cum știu ei să ne trăiască!

N-am văzut niciodată un sărut mai perfect

Ca al actorilor în actul trei,

Când încep sentimentele să se clarifice

Moartea lor pe scenă e atât de naturală,

Încât, pe lângă perfecțiunea ei,

Cei de prin cimitire,

Morții adevărați,

Morți tragic, odată pentru totdeauna,

Parcă mișcă!

Iar noi, cei țepeni într-o singură viață!

Nici măcar pe-asta n-o știm trăi.

Vorbim anapoda sau tăcem ani în șir,

Penibil și inestetic

Și nu știm unde dracu să ne ținem mâinile.”

(Marin Sorescu, *Actorii*)

I. Literatură

1. Precizează în ce registru al limbii se încadrează formele exprimării de tipul: *cei mai dezinvolti – actorii!, cu mânecile suflecate, mai perfect, n-o știm trăi, anapoda, unde dracu*; comentează valoarea lor stilistică.
2. Identifică un motiv literar prezent în text, precum și tema poeziei.
3. Interpretează versul: *Cum știu ei să ne trăiască!*
4. Explică valoarea sugestivă a epitetului din versul: *Iar noi, cei țepeni într-o singură viață!*
5. Formulează o idee privind condiția umană, sugerată de Marin Soresu în textul citat.
6. Ilustrează cu aspecte din text prezența umorului / ironiei amare.
7. Marin Sorescu vede omul ca pe un actor netaientat, cabotin, iar viața ca pe o piesă jucată prost, penibil; exprimă-ți opinia privind această viziune asupra omului, asupra vieții.

*cabotin – actor mediocru; care urmărește obținerea de efecte teatrale prin mijloace ieftine, de prost gust

II. Limbă

1. Relevă relația literă / sunet în cuvintele: *dezinvolti, actorii, cei, scenă, morți, tragic*.
2. Notează cuvintele din text formate prin compunere.
3. Găsește în text antonime pentru cuvintele: *nașterea, stânjeniți, falși, comic, să se complice, nefirească, imperfecțiune, frumos*.
4. Arată cuvintele din text care s-au format prin conversiune de la: verb la participiu, adjectiv, pronume.
5. Notează cuvinte din text aparținând ariei lexicale a noțiunii de teatru; completează-o cu un substantiv defectiv de numărul plural și cu unul defectiv de numărul singular.

6. Indică două perechi de forme pronominale omonime din text.
7. Include în două enunțuri verbul la infinitiv din text, cu alte două funcții sintactice.
8. Scrie sinonimele neologice ale cuvintelor: *țepeni*, *anapoda*, *singură*.
9. Recunoaște categoria gramaticală căreia-i aparține cuvântul *nici* în exemplele:
 Nici Bogdan nu înțelege.
 Nici unu din doi nu s-a oprit.
 Nici nu stă, nici nu pleacă.
 Eu nu laud, dar nici nu defăimesz.
 Nici că tace copilul ăsta !
10. Precizează funcția sintactică a pronomelor din text.
11. Indică termenii determinați de complementul circumstanțial de mod comparativ *ca al actorilor* și de complementul de mod *atât* (de) .
12. Identifică în text trei atribute substantivale prepoziționale, precum și elementele determinate de ele.
13. Analizează două numere cardinale din text; formează de la unul din ele un numeral colectiv, un numeral distributiv și un numeral adverbial.
14. Menționează adverbele de mod fără funcție sintactică prezente în text.
15. Arată valoarea morfologică a cuvântului *cei* în cele două situații din text.
16. Precizează gradul de comparație a trei adjective prezente în text.
17. Indică subiectele propozițiilor din text.
18. Identifică propozițiile din secvența de mai jos, arătând raporturile sintactice care se stabilesc între ele:
N-am văzut niciodată un sărut mai perfect / Ca al actorilor în actul trei, / Când încep sentimentele să se clarifice / Moartea lor pe scenă e atât de naturală, / Încât, pe lângă perfecțiunea ei, / Cei de prin cimitire, /

*Morții adevărați, / Morfi tragic, odată pentru
totdeauna, / Parcă mișcă!*

III. Compunere

Scrie o compunere, lăsându-te inspirat(ă) de următoarele cuvinte ale filosofului antic Epictet:

„Nu uita: ești un actor într-o dramă aleasă de cineva, mai tare decât tine. Vei juca puțin dacă a ales-o scurtă, mult dacă este lungă. Ți-a împărțit rolul unui sărac? Joacă-l bine cu tot farmecul tău! Ți-a căzut rolul schiopului, al magistratului, al plebeului? Joacă-l! Căci atâta-i al tău: să joci frumos rolul primit.”

42.

„De fapt ce e munca? Știm ce este talentul, pentru că romanticul sculptor Rodin dintr-o suflare a definit în mod etern conceptul de talent. Ce zicea Rodin? El zicea că a avea talent înseamnă a-ți face plăcere ceea ce muncești. Talent; deci înțelegem că înseamnă muncă cu plăcere, muncă plăcută, care îți place, care te justifică. Dar ce este munca?

Copil fiind, în pădure, am surprins-o pe Muma Pădurii, fierbând în ceaun aripi de îngeri, la care adăuga ridichi de lună, foi de tarhon, sare și piper și totul era stropit cu strănut de nou-născut. În toiul pădurii, la mijloc și la luminiș, o, am privit-o, aproape leșinat de foame, căci poftă mare avui de fiertură.

Mi-a dat și mie Muma Pădurii un polonic, să gust, pe care mai înainte de a mi-l înmâna, îl răsturnase într-o cască de soldat care de bună seamă murise în vreun război biruitor, în locul meu.

Doamne, voi copii tineri, suavi și minunați care ați murit în război în locul meu, ca să stau în această pace gânditoare și acest echilibru!

.....
Toate acestea sunt un cântec gândit și muncit, pe care îl dedic muncii care naște gânduri.

Numai munca naște idei.”

(Nichita Stănescu, *A ara, arare, a gândi, gândire*, din vol. *Amintiri din prezent*)

I. Literatură

1. Numește *fiertura* a cărei rețetă o dă autorul în secvența alegorică din text; ai în vedere efectele stilistice ale interjecției și inversiunii: *În toiul pădurii, la mijloc și la luminiș, o, am privit-o, aproape leșinat de foame, căci poftă mare avui de fiertură.*

2. Povestea alegorică „spusă” de Nichita e povestea poeziei; selectează din lista de mai jos, termenii care denumesc atribute ale poeziei și ale poetului, sugerate de această poveste, indicând structurile metaforice corespunzătoare fiecăruia: inefabil, suferință, indiferență, puritate, spirit, sacru, contemplare, seninătate, cinism, frumusețe, elevație, jertfă, egoism, vocație.

3. Explică titlul articolului din care este extras fragmentul, punându-l în legătură cu ultimul paragraf.

4. Comentează valoarea expresivă a metaforelor și a epitetelor din secvența: *Doamne, voi copii tineri, suavi și minunați care ați murit în război în locul meu, ca să stau în această pace gânditoare și acest echilibru !*

5. Notează două aspecte care includ textul în stilul publicistic.

II. Limbă

1. Relevă corespondența literă / sunet în cuvintele: *zicea, plăcere, ceea, ceaun, era, război, echilibru, muncii*.
2. Desparte în silabe cuvintele: *sculptor, conceptul, fiind, mijloc, suavi*.
3. Notează cuvinte din text care conțin vocale în hiat.
4. Scrie familia lexicală a cuvântului *soldat*; alcătuieste enunțuri cu un diminutiv și cu un augmentativ derivate de la acesta.
5. În rescrierea enunțurilor, optează pentru termenii potriviți: Și-a susținut cu multă *justețe / justiție* cauza. Cu un singur *talant / talent*, ar fi cumpărat lumea.
6. Găsește în text cuvintele ale căror antonime sunt: *efemer, dezagreabilă, adult, grosieri (grosolani), spontan, (a) ucide*.
7. Notează substantive defective de numărul plural din text.
8. Precizează ce reprezintă, ca valoare morfologică, fiecare din cuvintele: *mi-a, mie, a-ți*; scrie-le în alte variante ortografice și precizează noile lor valori morfologice.
9. Găsește sinonime pentru următoarele neologisme din text: *talent, concept, justifică, am surprins, suavi, echilibru, dedic*.
10. Scrie formele de genitiv-dativ ale substantivelor compuse din text.
11. Înlocuiește verbul din enunțul următor cu același verb la altă diateză, astfel încât să se păstreze sensul enunțului: *totul era stropit...*; precizează diateza fiecărui verb (în text și în noul enunț).
12. Stabilește cazul și funcția sintactică a pronomelor relative din secvențele: *care naște gânduri, la care adăuga*.

13. Precizează funcția sintactică a verbelor aflate în text la moduri nepersonale (nepredicative).

14. Găsește în text un complement circumstanțial de cauză și un atribut substantival.

15. Precizează valoarea morfologică și funcția sintactică a verbului *a se naște* în exemplele:

El s-a născut la Ploiești.

El s-a născut poet.

16. Notează attributele apozitionale din text.

17. Arată prin ce sunt exprimate numele predicative din enunțurile: *De fapt ce e munca? Știm ce este talentul.*

18. Analizează cuvântul însoțit de locuțiunea prepozițională *în locul*, în text și în enunțurile:

În locul elevului, aș fi protestat.

Ce-ai fi făcut în locu-mi?

19. Scrie un enunț în care locuțiunea adverbială *de bună seamă* să aibă funcție de predicat.

20. Identifică propozițiile din secvența: *El zicea că a avea talent înseamnă a-ți face plăcere ceea ce muncești.*

LECTURĂ SUPLIMENTARĂ, TESTE, COMPUNERE

MIHAI EMINESCU

„Dintre sute de catarge
 Care lasă malurile,
 Câte oare le vor sparge
 Vânturile, valurile?
 Dintre pasări călătoare
 Ce străbat pământurile,
 Câte-o să le-nece oare
 Valurile, vânturile?
 De-i goni fie norocul,
 Fie idealurile,
 Te urmează în tot locul
 Vânturile, valurile.
 Nențeles rămâne gândul
 Ce-ți străbate cânturile,
 Zboară vecinic, îngânându-l
 Vânturile, valurile.”
 (Mihai Eminescu,
Dintre sute de catarge)

La prima vedere, *Dintre sute de catarge* de Mihai Eminescu e o poezie pesimistă. Dar, de fapt, e tonică: nimeni nu știe câte catarge vor eșua, câte păsări vor fi înecate de ape. Vânturile, valurile te vor urma în tot locul, chiar de vei fi părăsit de noroc sau de-ți vei părăsi tu idealurile. În mod misterios, ele îți vor îngâna „gândul”, visul, însoțindu-te mereu.

Vânturile, valurile – metaforă a destinului care te urmărește implacabil. Un motiv de a merge pe „cărarea” ta, indiferent și sigur.

„Cu penetul ca sideful
Strălucește-o porumbiță,
Cu căpșorul sub aripă
Adormită sub o viță.

Și tăcere e afară.
Luminează aer, stele.
Mută-i noaptea – numai râul
Se frământă 'n pietricele.”

(Mihai Eminescu,

Cu penetul ca sideful)

O miniatură lirică...

Un moment de relaxare poetică, s-ar putea spune...dar câtă profunzime e în modul cum *minusculul* – porumbița cu căpșorul sub aripă, râul ce se frământă în pietricele – se integrează în *grandios*: noaptea mută în care „luminează aer, stele”! Microcosmul și macrocosmul formează un tot, comunică, așa cum spune poetul și într-o variantă a *Glossei*: „Ritmul care bate-n stele / Bate pulsul și în tine”. E viziunea unui inițiat în marile taine cosmice, amintindu-ne că omul e o mică stea în univers. ...Sau că „Nimic nu este altceva”, cum ar spune Nichita Stănescu.

„Lacul codrilor albastru
Nuferi galbeni îl încarcă;
Tresărind în cercuri albe
El cutremură o barcă.

Și eu trec de-a lung de maluri,
Parc-ascult și parc-aștept
Ea din trestii să răsară
Și să-mi cadă lin pe piept;

Să sărim în luntrea mică,
Îngânati de glas de ape,
Și să scap din mână cârma,
Și lopețile să-mi scape;

Să plutim cuprinși de farmec
Sub lumina blândeii lune –
Vântu-n trestii lin foșnească,
Undoioasa apă sune!

Dar nu vine... Singuratic
În zadar suspin și sufăr
Lângă lacul cel albastru
Încărcat cu flori de nufăr.”

(Mihai Eminescu, *Lacul*)

E aici reveria trăită de un
îndrăgostit lângă lacul ce
„tresare”, „se cutremură”,
preluând parcă de la om
emoția așteptării...

Cromatică epitetelor cre-
ează la începutul poeziei o

atmosferă tonică: albastru,
galben, alb...

Așteptarea înseamnă re-
verie, vis. Adverbul „parcă”
păstrează iubirea într-un
plan al iluziei, în ireal, în
puritatea posibilului, ca și
verbele la modul conjunctiv:
să răsară, să cadă, să sărim...

În visul de iubire, cei doi
au complicitatea apelor ce-i
îngână cu glasul lor, foșnetul
lin al vântului în trestii,
unduirea valurilor. „Lumina
blândeii lune” face ca totul să
fie farmec, plutire, mister: e
starea de revelație pe care o
induce dragostea în lirica
eminesciană. Dragostea –
împărtășire a marilor mis-
tere, intrare în ritmurile
firii, cosmicizare a ființei.

În ultima strofă, suferința
îndrăgostitului a cărei iubită
absentează de la întâlnire
pare a nu mai avea
complicitatea naturii: imagi-
nea lacului revine, dar
glacială, indiferentă; natura
e maiestuoasă, neclintită în
măreția ei, de la ea ar trebui
să învățăm lecția echilibrului
și a seninătății.

„Tresărind scânteie lacul
Și se leagănă sub soare;
Eu, privindu-l din pădure,
Las aleanul să mă fure
Și ascult de la răcoare
 Pitpalacul.

Din izvoare și din gârle
Apa sună somnoroasă;
Unde soarele pătrunde
Pintre ramuri a ei unde,
Ea în valuri sperioase
 Se azvârle.

Cucul cântă, mierle, presuri –
Cine știe să le-asculte?
Ale pasărilor neamuri
Ciripesc pitite-n ramuri
Și vorbesc cu-atât de multe
 Înțeleșuri.

Cucu-ntreabă: – „Unde-i sora
Viselor noastre de vară?
Mlădioasă și iubită,
Cu privirea ostenită,
Ca o zână să răsară
 Tuturora.”

Teiul vechi un ram întins-a,
Ea să poată să-l îndoaie,
Ramul tânăr vânt să-și deie
Și de brațe-n sus s-o ieie,
Iară florile să ploaie
 Peste dânsa.

Freămăt de codru – freămăt
de inimă.

„Tresărind”, lacul-oglin-
dă, lacul-suflet primește în el
soarele, cu bucurie, și aduce
reveria, eul liric abando-
nându-se „aleanului”. Și apa
din izvoare și din gârle sună
„somnoroasă”, trezindu-se
speriată doar când lumina îi
săgetează undele. Procedul
personificării creează impresia
de unitate, de armonie
între eul liric și „eul” naturii.
E ca și cum un singur suflet
unește în el suflul arborilor, al
păsărilor, al omului: e sufletul
naturii, Unu. Ciripit de păsări
cu mii de-nțeleșuri întregește
glasul misterios al pădurii,
dar „cine știe să le-asculte?”
Mitul iubirii s-a destrămat. O
neliniște străbate firea
întregă. Lipsește ceva esențial
în peisaj: iubita, Ea – cea care
vrăjea la o simplă atingere
totul. Și-o amintește cucul, ca
pe „sora viselor de-o vară”,
izvorul trist rămas fără
crăiasă îi păstrează încă în
apă chipul, teiul e doritor s-o
cuprindă în brațe și să-și
plouă florile peste ea.
Perechea de îndrăgostiți își
trăiește basmul doar în visul
stejarilor. În atât de simpla
exclamație „Ce frumos era în

Se întreabă trist isvorul
– „Unde mi-i crăiasa oare?
Părul moale despletindu-și,
Fața-n apa mea privind-și,
Să m-atingă visătoare
Cu piciorul?”

Am răspuns: „– Pădure dragă,
Eu nu vine, nu mai vine!
Singuri, voi, stejari, rămâneți
De visați la ochii vineți,
Ce luciră pentru mine
Vara-ntreagă.”

Ce frumos era în crânguri,
Când cu ea m-am prins tovarăș!
O poveste încântată
Care azi e-ntunecată...
De-unde ești, revino iarăși,

Să fim singuri.”
(Mihai Eminescu,
Freamăt de codru)

crânguri”, e dor și nostalgie, deznădejde și resemnare, oricât ar fi chemarea de fierbinte, căci acum povestea e-ntunecată: „De-unde ești / Revino iarăși, / Să fim singuri!” Pleonasmul „revino iarăși” capătă valoare expresivă, sugerând intensitatea chemării. Basmul e întreg numai cu perechea primordială în *Centru*, cu *Ei* doi, singuri și în același timp solidari cu pădurea, ca la începutul lumii.

Acum știm povestea pe care o păstrează lacul în oglinda lui.

„Peste vârfuri trece lună,
Codru-și bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemângâiet
Îndulcind cu dor de moarte.

De ce taci, când fermecată
Inima-mi spre tine-ntorn?
Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vre odată?”

Mihai Eminescu,

Peste vârfuri)

Un peisaj halucinant, feeric:
alunecarea luminii peste
vârfuri (a luminii, nu a lunii,
căci poetul nu articulează
substantivul *lună*), foșnetul
lin, cântecul melancolic al
cornului pierzându-se treptat
în adâncimea codrului și
a timpului, picurând în
suflet otrava dulce a morții.
Și acest misterios „de ce
taci...”: adresat cornului,
iubitei? Oricum, o interogație
retorică exprimând
deznadejdea de a fi pierdut
pe veci o clipă unică.

„– Ce te legeni, codrule,
 Fără ploaie, fără vânt,
 Cu crengile la pământ?”
 – „De ce nu m-aș legăna,
 Dacă trece vremea mea!
 Ziua scade, noaptea crește
 Și frunzișul mi-l rărește.
 Bate vântul frunza-n dungă –
 Cântăreții mi-i alungă;
 Bate vântul dintr-o parte –
 Iarna-i ici, vara-i departe.
 Și de ce să nu mă plec,
 Dacă păsările trec!
 Peste vârf de rămurele
 Trec în stoluri rândunele,
 Ducând gândurile mele
 Și norocul meu cu ele.
 Și se duc pe rând pe rând,
 Zarea lumii-ntunecând,
 Și se duc ca clipele,
 Scuturând aripele,
 Și mă lasă pustiit,
 Vestejit și amortit
 Și cu doru-mi singurel,
 De mă-ngân numai cu el.”

(Mihai Eminescu,
Ce te legeni)

Poezia pare simplă: vine toamna, pleacă păsărelele, ziua scade, noaptea crește etc. – clișee, într-adevăr... Pe o anumită treaptă de lectură însă...

Ne aflăm, de fapt, în fața unei alegorii – un fals dialog, false personaje; o poezie care pare a spune ceva, dar, de fapt, spune altceva. Codrul e o ipostază a eului liric amenințat de timp, de bătrânețe și moarte. Dialogul e cu sine, cu un „alter ego” al său, semn al solitudinii. Legănarea „fără ploaie, fără vânt” e din suferința perceperii acute a trecerii timpului, de presimțirea neantului, a zădărniciiei: „De ce nu m-aș legăna / Dacă trece vremea mea”

Cu fiecare stol de rândunele, cu fiecare zi care scade, cu fiecare toamnă, omul mai pierde o șansă, își irosește gândurile, visele: „Ducând gândurile mele / Și norocul meu cu ele”. Zborul păsărilor înnegrește, acoperă „zarea lumii”, orizontul vieții... Ca la Bacovia, unde ninge gri și zarea e „grea”, „de plumb”. Zborul păsărilor e zborul implacabil al clipelor, al timpului: „Și se duc ca clipele / Scuturând aripele”. Teribilă această scuturare a aripilor: ca și cum timpul se scutură de orice amintire ca să

devină neant! Eul liric se trezește „pustiit, vestejit și amortit”, obosit de trecere, de inutilitate, de dezamăgiri. „Optzeci de ani îmi pare în lume c-am trăit, / Că sunt bătrân ca iarna, că tu vei fi murit” – se lamentează poetul într-o altă poezie. Singurul alean – dorul, această „categorie” sufletească unică, însemnând aici, poate, visul cu care „se-ngână”, găsind în el o undă de regenerare.

Iată cum o poezie simplă, imitând doina, de la care preia structuri, ritm, rimă, motive, devine o tragică meditație pe tema condiției efemere a omului. Intuim și o altă ipostază umană în imaginea alegorică a codrului bătuit de viziunea sfârșitului: omul de geniu, pesimist, vizionar, asumându-și singurătatea.

DICȚIONAR

alegorie	a se lamenta
alter ego	miniatură
alean	minuscule
cosmicizare	macrocosm
destin	mit
efemer	microcosm
feeric	neant
geniu	pesimist
grandios	primordial
halucinant	revelație
implacabil	reverie
a se integra	tonic
ipostază	vizionar
idealuri	
interogație retorică	

TEST I

1. Precizează câte litere și câte sunete sunt în cuvintele:
<i>fix</i> –	<i>cer</i> –
<i>vioară</i> –	<i>trunchi</i> –
<i>eu</i> –	

0,50x5 puncte

2. Scrie cinci cuvinte / structuri care să conțină, pe rând:
- un diftong urcător cu semivocala *e* -
 - un altul coborător cu semivocala *i* -
 - un triftong constituit din două cuvinte legate prin cratimă -
 - două vocale identice în hiat -
 - două vocale diferite în hiat -

0,50x5 puncte

3. Încercuiește cuvintele care conțin diftongi și hiat, marcând semivocalele și vocalele / vocalele din structura acestora:

șantier
boierie
ceaun

steluței
chiar

0,50x5 puncte

4. În textul următor, subliniază cel puțin trei cuvinte în care litera *x* se pronunță *gz*:

Pixul meu scrie extraordinar de bine, mai ales când exercițiile sunt... grele. M-a ajutat la multe teze, executând totul impecabil. Este extrem de comod și existența mea devine mai frumoasă, de aceea îl păstrez.

0,50x3 puncte 1punct.- din oficiu.

TEST II

Citește cu atenție textul:

„La mijloc de codru des
Toate păsările ies,
Din huceag de aluniș,
La voiosul luminiș,
Luminiș de lângă baltă,
Care-n trestia înaltă
Legănându-se din unde,

În adâncu-i se pătrunde
Și de lună și de soare
Și de păsări călătoare,
Și de lună și de stele
Și de zbor de rândurele
Și de chipul dragei mele.”

(Mihai Eminescu,
La mijloc de codru)

I.

1. Scrie o compoziție de aproximativ 15 rânduri în care să argumentezi că textul este o operă lirică. (Vei ilustra cel puțin trei trăsături ale operei lirice cu exemple din text.) – 2,50 puncte
2. Construiește enunțuri în care cuvintele *somnoroasă* și *cuminte* să aibă sens figurat (să aibă valoare stilistică de epitete). – 0,50 puncte
3. Scrie o compunere narativă de aproximativ 15 rânduri, în care să imaginezi o întâmplare petrecută în spațiul descris de Mihai Eminescu în poezia *La mijloc de codru*. – 2 puncte

II.

1. Notează două cuvinte din text care conțin un diftong coborâtor și, respectiv, un hiat. – 1 punct
2. Scrie câte litere și câte sunete conțin cuvintele: *ies*, *huceag*, *chipul*, *dragei*. – 1 punct
3. Găsește sinonime pentru termenii: *mijloc*, *baltă*, *călătoare*, *chipul*. – 1 punct
4. Alcătuieste enunțuri cu omonimele a două cuvinte din text. – 0,50 puncte
5. Notează două cuvinte din text formate prin derivare cu sufixe diferite. – 0,50 punct, 1 punct – din oficiu

TEST III

1. Scrie familia lexicală a cuvântului *noapte*, indicând radicalul (rădăcina), sufixele și prefixele (cel puțin patru cuvinte noi).
2. Construiește un enunț cu sinonimele cuvintelor: *scriitor, a da, operă, nemuritor*.
3. Notează antonimele cuvintelor: *calm* (substantiv), *ordonat*.
4. Construiește enunțuri cu termenii omonimi:
luna – luna, cer – cer.

5. Selectează două arhaisme și două neologisme din primele două propoziții ale textului următor:

Se transformase într-un oștean al seriozității și renunțase la cârjele pe care i le tot ofereau ai casei. Îl slujea cu maxim devotament pe unicul său voievod, Măria-Sa, Curajul.

6. Transcrie, din textul de la punctul 5, un cuvânt monosilabic, două cuvinte bisilabice și unul trisilabic.
7. Notează câte litere și câte sunete sunt în cuvintele: *munți, cer, Gion*.
8. Scrie două cuvinte care să conțină, pe rând, un diftong urcător și un hiat.
9. Subliniază cuvintele în care litera x se pronunță gz: *existență, sintaxă, exil, axiomă*.
10. Desparte în silabe cuvintele, indicând regulile aplicate: *pestriș, public, funcționar, orhidee*.

TEST IV

1. Scrie familia lexicală a cuvântului *seară*, indicând radicalul (rădăcina), sufixele și prefixele (cel puțin patru cuvinte noi).
2. Construiește un enunț cu sinonimele cuvintelor: *neamul, a păstra, limba, tezaur*.
3. Notează antonimele cuvintelor: *tăcut, adevăr*.
4. Construiește enunțuri cu termenii omonimi *vară – vară, car – car*.
5. Selectează două arhaisme și două neologisme din ultima propoziție a textului următor: *Se transformase într-un oștean al seriozității și renunțase la cârjele pe care i le tot ofereau ai casei. Îl sluja cu maxim devotament pe unicul său voievod, Măria-Sa, Curajul.*
6. Transcrie, din textul de la punctul 5, două cuvinte monosilabice, un cuvânt bisilabic și trei cuvinte trisilabice.
7. Notează câte litere și câte sunete sunt în cuvintele: *cai, ger, ceapă*.
8. Scrie două cuvinte care să conțină, pe rând, un diftong coborâtor și un triftong.
9. Subliniază cuvintele în care litera x se pronunță gz: *examen, axă, pixul, execută*.
10. Desparte în silabe cuvintele, indicând regulile aplicate: *păstrat, oblic, arctic, poezie*.

COMPUNERE

Exercițiul I (în clasă):

1. Citește cu atenție textele de mai jos.
2. Explică ce asemănări și ce deosebiri sunt între cele două texte.
3. Comentează semnificația elementelor de expresivitate din cel de-al doilea text.

1) Într-o zi de octombrie am plecat în parc. Grădina avea nuanțe diferite de galben. Oameni puțini la număr se plimbau pe aleile cu statui.

M-am plimbat mult timp prin parc, gândindu-mă la teme pentru a doua zi.

A venit și colega mea, Ioana, ca să mă întrebe despre exercițiile la matematică. Ne-am bătut cu frunze și ne-am distrat foarte bine.

2) Dulce octombrie... A colorat grădina în culori de foc: galben, ruginiu, violet. Pe aleile singuratice, oamenii își plimbă melancolia. Statuile, mai singure, mă privesc indifferente.

Pășesc pe frunzele metalizate... Din reverie mă trezește un glas depărtat, dar cunoscut. Plouă deodată aramă și aur: Ioana aruncă în mine cu frunze și cu clinchetele vocii ei.

Exercițiul II (pentru acasă): După modelul de mai sus, adaugă elemente de expresivitate următorului text:

1) Într-o zi de toamnă am făcut o excursie la Agapia.

Cel mai mult mi-a plăcut în pădure. Am văzut copaci foarte înalți, dar care aveau frunzele veștede. Nu era nimeni și nu se auzea niciun zgomot. Ne-am speriat de țipătul unei păsări. Ne-am plimbat, am alergat și am coborât în râpe ca să culegem ciuperci: râșcovi, ghebe. Acasă am făcut o mâncare grozavă. A fost frumos.

2).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Cuprins

Prefață.....	5
TEXTE ȘI TESTE.....	7
LECTURĂ SUPLIMENTARĂ, TESTE, COMPUNERE.....	146

universitasXXI

ISBN 606-538-000-8

9 786065 380004